

MAK MANDE

Makro Mande Tabango

Mak oowooyi gura Yon. Mak ngu ene oni koretayingo, ngundo Anutro mande keta mesarango nga nakangoyingo. Mak ngu ene kirikiri oni kande eraya kegidemboro erayaga, nguromu gura kini. Asa, oni hamoo ingondudu eyingo oni ngu, enendo ngandiro eyingo. Mak, ene oo bidodo Pitando Yisasro mata mandeni ngu wesiyoro etoni ngu, asa, ene so uyimo nakangoyingo. Ene, ngu naruno Mak ngu simoo oore oriyingo. Yerusalem endemo nguno oodoore, enengo doongeyimbo nenengo Yisasro koni ngu kenoyingo. Ngundiro nguro, noorendo Makro mandeni ngu kandangero ingoweroyi ngu (Mak 14:51-52) nguro Makdo mande eyingo, ngu enengomboro eyingo. Kootuyisina, ngu naruno nguno, ene Pol Banabas erayaga nguro dobooyari tunootero, asa, ene nguya gobooro ko teyingo.

Rom oni sowe ngundo mera gidega bidodo sobowootoyi, ene Makdo ngu oni sowe gidarega, nguro gome ingoro, ngundo ngu, ene Yisasro ingondudu yowanggo. Ene ngu Rom oni sowe gidarega, ngundo ngu, digi beye yoweroyim-boro ingonduduye gosiyoro, ene oni oowooye bingamiyedodo tero, merako ngano oo ngu bidodo tero oruwero tetoyi, ene Makro nakayano ngu, ngandiro ete. Yisas guranangge ngu yangan-gododo, enengo oowooyi bingaminidodo, ngundo Rom oni simoo bare nguya, ko noore Yuda

simoo bare bidodo ngu hamoo oorengo, ingowato. Hamoo oorengo ngu, Anutro nangoni eyingo. Yisasdo oo amana oni gidaregado ma teweroyi, ngu bidodo tetoni tunootetoni, asa, ngundo ngu, oni simoo barero ingonduduye oowooyingga yokutuyeroyingo. Makdo ngu oo nguro gome ero, ene nguro matani Yisasdo oni simoo bare mande yunoyingo, ngu oowooyingga ma nakangoyingo. Ene mande gura ngu Makdo ngundiro ero nakangoyingo. Ngu ngandiro: Yisas ngu ene yanggangonidodo, ngundo mete Setan dagaro, ene mete oni simoo bare ko yoyowa.

Sonoyeroyingo Yon, Ngundo Mande Wesiyoro Eyingo

(Matiyu 3:1-12; Luk 3:1-9, 15-17; Yon 1:19-28)

¹ Nga mandega nga, ngu Yisas Krayis Anutro Nangoni, nguro Mande Keta Mesarango. ² Anutro ingondudu eyingo oni Ayisaya, ngundo kuri Sonoyeroyingo oni Yon, ko, Yisasro nguya nakan-goro, ngandiro eyingo.

Ingoyi. Nondo noro ko oni ge koretenggu noro soweyowano. Enendo ngu gengo oore yomosiyounggunowa. ³ Kootuyisina, ngu oningga, ngundo oni kini merako, nguno omburo meno ewa. Oo Bidodo Sim-buri, nguro ooreni ngu yomosiyoynowa! Eyingo.*

⁴ Nguro ngu, Yon Sonoyeroyingo oni, ene oni kini kingo merako nguno omburo, oni

---

* **1:3:** (Nga mandega nga Sonoyeroyingo oni Yon, ngundo Anutro Nangoni nguro ooreni yomosiyoynowero eyingo).

simoo bareno mande wesiyoro ero eyingo. Ye komo nowoondoye hamoo yowoorengoya, sono kundingiyi gimuyi. Ngundiro tetoyi ngu, asa, Anutdo yengo weti mbumbuwa andangero kabeteyunowa. ⁵ Ene mande ngundiro wesiyoro etoni, nguro Yudiya mera, nguro simoo bare bidodo, Yerusalem endemo simoo bare bidodo, ene Yonno oorowuyingo. Ene nguno oororo, enengo weti mbumbuwaye Yonno wesiyoro etoyi, nguro Yondo Yodan sonono yoyoro uro, sonoyeroyingo.

⁶ Yonro nengguro pirungga, ngu Hos gura oowooyi Kamel, ngu uyimbo nengguroyi ngu teyingo. Ene Kamel goweyi, ngundo utoyi tero, wanggangomo nguya gosiyoyingo. Enengo oowari ngu diguno katu, siso, ngu nero oruwo.†

⁷ Ene mande ngandiro wesiyoro eyingo. Kootuyisina, oni gura no keneroro ombuwa. Ene ngu oningga, ngu yanggangoni ngu urungga oorengo. Yo, hamoo, ngu oningga nguro yanggangoni, ngundo noro yanggangone ngu dagate. No ene newendemo ootooro, enengo kirikiri oni nangge oorooteno. ⁸ No ye sonombo sonoyerooteno. Ene ngu oningga, ngundo ngu Anutro Yuka Kundingiyimbo sonoyerowa, ero eyingo.

Yondo Yisas Dowooro, Sono Newendemo Uro Sonowooyingo

(Matiyu 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Ngu narungga nguno, Yisas ene Nasaret ende Galili merakonggo mayeyingo. Mayetoni,

---

† **1:6:** (Enengo nengguroni ngu Anutro ingondudu eyingo oni nguro nengguro ngundiro.)

Yondo Yisas yoro, Yodan sonongga nguno uro sonowooyingo. ¹⁰ Ene ngundiro sonowootoni, Yisas sono yokoro, sagigo ooretoni ngu, asa, sodedomangge sambo goosootoni, nguwoore Yuka Kundingiyi sambononggo nu mumukondiri ngundiro tero, Yisasno ombuyingo. ¹¹ Ngu naruno nangge, Anutdo sambononggo Yisasya ngandiro meno ewo. Ge nenengo nangone. No gengo gome ingooteno. Nowoondone gengo gome oorengo ingooteno. Eyingo.

Setando Yisas Towoongoyingo
(*Matiyu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Ngu naruno sodedomangge, Anutro Yuka Kundingiyimbo Yisas soweyootoni, oni kini kingo merako toongeyingo. ¹³ Toongerero, ene oni kini kingo merako nguno, sa naru onibi eraya ene nusako koki kewooroyemo oriyingo. Nguno oodoni, ene sambono Engel oni garodo omburo, Yisas hoorooweyingo. Ngu naruno nguno, Setando Yisas towoongoyingo.

Yisas Ene Galilino Ko Damoni Yero Teyingo
(*Matiyu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Me onindo Yon dowooro, ya biyomimo yetoyi oodoni, ngu naruno, Yisas Galili merako oororo, nguno Anutro Mande Keta Mesarango simoo bareno wesiyoro, ero eyingo. ¹⁵ Ataga narunggaku tunootete. Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo naru enengo oni simoo bare soboyerooteku, ngu kuri namoko ombute. Ngundiro nguro, ye mande gome ngaro nowoondoye yowoorengoya, Mande Keta Mesarango nga ingoya, nowoondoyemo hamoo teni! Eyingo.

Yisasdo Oni Namoraya, Ene Keyoweroyi, Nguro Negoyeroyingo

(Matiyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Ngu naruno, Yisas ene Galili sono koongeyingo dabemiwoore oorowuyingo. Oororo, ene Sayimon koneyo Enduru nguya yeyoyingo. Ngu erabasa erayaga ngu ene isoro si sono koongeyingomo oorongooro, ngu koyi teworiyo. Ene ngu ko ngu tero, iso uriyoro beye yoro oriyingo. ¹⁷ Ene ngundiro tetori ngu, Yisasdo erayaga nguya eyingo. Yari ombuya, no keneroya endeyori. Kootuyisina yarindo oni simoo bare yoyoro, Anutro mandeno yoyoweroyi ngu etuyerowano. Yo, hamoo, yari iso yooteriku ngundiro oni yoyowari. ¹⁸ Ene ngundiro etoni, ngu naruno nangge erayagaku isoro si ngu yokoro, oororo, ene keyoyingo.

¹⁹ Ngu naruno, Yisasdo bodaga nguya oororo ngu, ene Yemus, Yon erabasa, Sebediro simoongo yeyoyingo. Ngu erayaga nguya wanggo sanganimo isoro si yomosiyorootori yeyoyingo. ²⁰ Yisasdo erayaga ngu yeyoro negoyeroyingo. Negoyerootoni, erabasa mandeni ngu ingoro, nguro ene awayari Sebedi enengo ko onidodo wanggono yoyokootori, oodoyi, ene oororo, Yisas keyoyingo.

Yisasdo Oni Gurano Mbooro Biyomi Oweyingo
(Luk 4:31-37)

²¹ Ene Kapeniyam endemo oororo, ngu Yuda oniro kando naru (Sabat) nguno ene yowuru ya newendemo uro, oni simoo bareno mande

wesiyoro eyingo. ²² Ene ngundiro mande wesiyoro etoni, oni enengo mandeni ingoro, nguro ene sosoreyingo. Ndadiro nguro, enengo mandeni etuyerooteku, ngu yanggango oorengo. Yo, enengo mandeni, ngu mamana mande oniro mande etuyerootenggoku, ngundiro kini.

²³ Ngu naruno, oni gura yowuru yano oruwo. Ngu oningga, nguno mbooro biyomi newendemo oorooteku, ngundo meno ero eyingo. ²⁴ Yisas Nasaret oni, ge nooreno ngano ndawu ooga tewero ombute? Ge noore yomburiyerowero ombute, bine? No ge kuri ingooteno. Ge Anutro oni kundingiyi! ²⁵ Ene ngundiro etoni ngu, Yisasdo mbooroga ngu kenoro, manggaruwooro eyingo. Ge manggoge gosiyoya, ge nga oningga nga yokoya toonge! ²⁶ Ene ngundiro etoni, mbooro biyomi, ngundo mandeni ingoro, nguro ene sodedomangge oninggaku yeni, yanggango biyomi mboorombooro tetoni, mbooroga ngundo kimanggaru tero, ene oningga ngu yokoro besero toongeyingo. ²⁷ Ene ngundiro tetoni, oni simoo bare bidodo soriyokoro, enengo nangge kewooroyemo mande mande ero eyingo. Ngu ndawu ooga? Nga mande muri keta gura tunooteteku nga! Nga oningga, nga enengo yanggangoni ngu yanggango oorengo. Nguro ngu, ene mete mbooro biyomi mande yunootoni, enengo manggowo ingoro keyootenggo. Ero eyingo. ²⁸ Ngundiro tetoni, ngu mandegaku, sodedomangge Galili meradodo rogowooyingo.

*Yisasdo, Pita Konggeyi Yomosiyoyingo
(Matiyu 8:14-15; Luk 4:38-39)*

²⁹ Ngu naruno, ene Yemus koneyo Yon ngudodo yowuru ya yokoro, endesina oorero, ene oororo, Sayimon koneyo Enduru eragado yano uyingo. ³⁰ Ene yano uro, Sayimon konggeyi ngu yabano wetoro oodoni kenoyingo. Ene sayi urungga moondeyi kookingo urungga tetoni, nguro ene sodedomangge Yisasno nguro eyingo. ³¹ Yisasdo mandeye ngu ingoro, nguro ene barega ngu tanggeyimo oorowuyingo. Oororo, kandeyi dowooro hooroowetoni ootoogeyingo. Ene ngundiro tetoni, ngu naruno nangge, sayini kinteyingo. Kinitetoni, nguro ngu baregaku ootoogero, mete tero, Yisas garoro oo karo yomosiuyingo.

*Yisasdo Oni Simoo Bare Oowooyingga
Yomosiyeroyingo*

(Matiyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Suwootetoni sa utoni, oni sayi oni, ko, mbooro biyomimbo yoyoyingo nguya yoyoro mayeyingo. ³³ Ngundiro mayetoyi, nguro endemo oni simoo bare bidodo endesina yamuko dabemimo yowuruwooro, ende ndinditero oriyingo. ³⁴ Asa, nguno Yisasdo oni simoo bare sayi gura gura yomosiyeroro, mbooro biyomi oweyerootoni sayingo. Ngundiro tero, ene Yisasdo oo mbooro biyomi nguya mande ma ewero, ero roogo teyunoote. Ndadiro nguro, mbooro biyomi, ngundo ene ingoyingo, Anutdo Yisas soweyootoni ombuyingo, ngu ingootenggo.

*Yisas Ene Galili Mera Nguno Endeyoro, Ko
Teyingo*

(Luk 4:42-44)

³⁵ Sengewero tetoni, Yisas ootoogero, ende oorero, oni kini mera nguno toogero, ene nguno yemboogero oruwo. ³⁶ Ene ngundiro yemboogero oodoni, Sayimondo dobookuriyidodo ene erewero sayingo. ³⁷ Saro, oororo ene kenoro ngu, asa, ene Yisasno eyingo. Oni simoo bare bidodo ge erewenggerootenggo! ³⁸ Ngundiro etoyi, enebana gumi eyingo. Nguno yokoyi. Noore ende gidarega namoko ngano saru, nguno no Anutro mande nguya wesiyoro ewero no ombuwono. Nguro damoni ngandiro: no Anutro Mande Keta Mesarango wesiyoro ewero nguro ombuwono. Eyingo. ³⁹ Nguro ngu, ene Galili mera bidodomo oororo, Yuda oniro yowuru yano ngu bidodomo uyingo. Nguno uro, Anutro mande wesiyoro ero, ene mbooro biyomi nguya andangeyingo.

Yisasdo Oni Gura Gorimambudodo Ngu Yomosiyoyingo
(*Matiyu 8:1-4; Luk 5:12-16*)

⁴⁰ Ngu naruno, oni gura gorimambudodo ngu Yisasno omburo sumoo ero, ngguyinggayi tero, bodowo oondoogero, Yisasno eyingo. Ge mete tetoningga ngu, no yomosinerootooga, mete tewe. Eyingo. ⁴¹ Yisasdo, enengo mandeni ngu ingoro, nowoondoyi urungga teyinoro, nguro ene kandeyi eneno yero dowooro eyingo. Yo, no ingooteno. Gengo sayingge kiniteni, eyingo. ⁴² Ene ngundiro etoni, arisa, sodedomangge mambugori goweyimo oruwoku ngu besero kinteyingo. Ngundiro tero, ene mete teyingo. ⁴³⁻⁴⁴ Arisa, Yisasdo mande yanggango eneya eyingo. Ge

ingonda te! Ge oni gurano nga mandega, ngaro ma ewero. Kini, ge sodedomangge yowuru yano oorowuya, Anutno wooro yeyingo oni kundingiy-ingga, nguno gowege, ene etungoo. Gowege mete tewoku nguro ge wooro yeya, Mosesndo kuri eyingo, ngundiya te! Ngundirotetoyi ngu, oni ene ingowanggo. Hamoo oorengo, enengo sayi ngu kinitete. Ero ingowanggo. ⁴⁵ Ene ngu oninggaku, ene mande ngu toongooro, oororo, enengo moondeyi mete tewoku, nguro mandeni mera bidodomo, ero endeyoyingo. Ngundirotetoyi nguro, Yisas ende bidodo newendesina tunoo ko ma uyingo. Kini, ene diguno oni kini kingo mera gumisina nguno nangge oruwo. Ene nguno oodoni, ene oni simoo bare mera bidodomonggo eneno mayeyingo.

2

Yisasdo Oni Gura Kekandeyi Biyomi Yomosiyoyingo

(Matiyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Naru gidega yokoro, Yisas Kapeniyam endemo ko oorowuwo. Oorowutoni, oni simoo bare, ene Yisas ya gurano oorooteku ngu, ero etoyi, ingoyingo. ² Oni simoo bare oowooy-ingga ene ngundirotetoyi ingoro, nguro ene oororo, Yisas oruwoku yanggakuno yowuruwootoyi, ngu yanggaku ndinditetoyi, musiyo gura ma oriyingo. Yamuko dabemimo musiyo nguya ndinditeyingo. Nguno, Yisas ene Anutro mande yunoro oruwo. ³ Mande wesiyoro eroodoni, oni gidaregado sayi oni gura yoro, Yisasno mayeyingo. Ngu oningga

ngu kekandeyi bidodo bingo yero kumooyingo. Ngundiro tetoni, nguro oni namorayagobo ngu sayi oninggaku, yaba tero, nguno yero, sumooro koorowooro mayeyingo. ⁴ Ene onindo musiyu kuri ukingowonggo. Nguro ngu, ene sayi oninggaku yero, Yisas tanggeyimo uweroyi nguya kini. Ngundiro nguro, ene ya omungo Yisas oruwokusina awuno andangero, nguwoore ene sayi oninggaku wetorodoni yawasadodo yeyi, Yisas tanggeyimo uyingo. ⁵ Ene sayi oninggaku, yawasadodo yeyi utoni, Yisasdo enengo nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu kenoro, nguro ene ngu sayi oninggakuya eyingo. Nangone, no gengo weti mbumbuwa kuri andangenggunootoowe kinitete. Eyingo.

⁶ Ene ngundiro etoni, asa, ngu naruno nguno, Mosesro mamana mandero etuyeroyingo oni, ene nguno bibitero oruwonggoku, ngundo nowoondoyemo ingondudu tero, ngandiro ero ingoyingo. ⁷ Ndadiro nguro, nga oningga, ngando ngundiro ete? Hamoo oorengo, ene Anut kootuyisina ero, yomooyinoro mande biyomi ete. Noore ingootetoku, oni gurado weti mbumbuwa andangeweroyi nguya kini. Ngu Anutdo nangge mete weti mbumbuwa andangewa! ⁸ Ene mande ngundiro ingowonggoku, nguro Yisas ene sodedomangge ngu ingonduduyega nowoondoyemo ngu ingowo. Ngundiro nguro, enebana gumi eyingo. Ndawu oogaro, ye ngundiro ingonduduga ngu nowoondoyemo ingootenggo? ⁹ Nondo ndawu mandega etoowe, ngundo mande gumingga dagayeroote? Gengo weti mbumbuwa kinitete, ewano, bine; ngundi,

ge ootoogeya, gengo yawasa yoya, oorowu ewano. Ndawu mandegado ngu dagate? ¹⁰ No, Oni Nangoni, merako ngano yanggangonedodo oniro weti mbumbuwa mete andangeweroyi, ngu tero etuyerowero, nguro no sayi oningga ngaya eteno. ¹¹ Ge ootoogeya, dikaya, gengo yaba yoya, gengo yano oorowu! Eyingo. ¹² Ngundiro etoni, sayi oninggaku mandeni ngu ingoro, sodedomangge ootoogero, oni simoo bare bidodo doongeyemo, enengo yaba yoro, koorowooro oorowuyingo. Ngundiro tetoni, oni bidodo soriyokoro, mboorombooro tero, Anut bingami ero okooro, ene ngandiro eyingo. Hamoo oorengo, noore kuri oo ngandiro ma kenoyingo! Eyingo.

*Yisasdo Liwayi Negongootoni, Ene Keyoyingo
(Matiyu 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Ngu naruno, Yisas ene Galili sono koongeyingo tamakuri ko oorowutoni, oni simoo bare oowooyingga oorengo eneno mayeyingo. Mayetoyi, Yisasdo Anutro mande ero, nguno etuyeroyingo. ¹⁴ Ngundiro tero, ene oororo, Liwayi, ngu Alipiyas nangoni kenoyingo. Kenootoni, ene beye yoweroyi yano (Gabuman Takis) nguno bibitero oodoni, Yisasdo eyingo. Ge ombuya, no keneroya endeyo. Ngundiro etoni, Liwayi ootoogero, Yisas keyoro, endeyoyingo.*

¹⁵ Ende oororo, Liwayindo Yisas yoro, enengo yano uro, bibitero oo neyingo. Digi beye yoyingo oni oowooyingga, mbumbuwadodo oni oowooyingga, ko, Yisasro kirikiri oni nguya

---

* **2:14:** (Liwayi oowooyi gura ngu Matiyyu.)

Yisasdodo bibitero, oo neyingo. Ngu naruno, oni oowooyingga Yisasro nowoondoyemo hamoo teyingo, nguro ene nguya Yisas keyoro endeyoyingo. ¹⁶ Ngundiro tetoyi, Yuda oni gidaregado, Mosesro mamana mande etuyeroyingo oni, oowooye Parisi, ngundo Yisas kenootoyi, mbumbuwadodo oniya, ko, digi beye yoyingo oniya oo netoyi, yeyoro, nguro ene Yisasro kirikiri onikuno ero, sumoo ewonggo. Ndadiro nguro, ene digi beye yoyingo oni, ko, mbumbuwadodo oni nguya oo netenggo? Eyingo. ¹⁷ Yisas enengo mandeye ngu ingoro, enebana gumi eyingo. Oni enengombo goweyimo, sayi kini ingoro ngu, ene sayi mambu yomosiyingo, onino (Doguta) nguno ma oorowuwanggo. Ngundiro nangge, no oni metemi, ngu yomosiyerowero ma ombuyingo. Kini, no oni weti mbumbuwadodo ngu yomosiyerowero ombuwono.

*Oowari Roogo Teweroyi, Nguro Muri
(Matiyu 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Naru gurano, Yonro kirikiri oni, Mosesro mamana mande etuyeroyingo oni, oowooye Parisi nguya oowari roogo tewonggo. Ndadiro nguro, oowari neweroyi naruno, Anutno yemboongero oowari ma neyingo. Asa, ngu naruno nguno, oni gidaregado omburo, Yisasno sumoo eyingo. Ndadiro nguro, Yonro kirikiri oni, ko, Parisi oniro kirikiri oniya, ngundo oowari roogo tetoyi, ene gengo kirikiri oni, ngando ngu oowari ma roogo tetenggo? ¹⁹ Ene ngundiro sumoo ero etoyi, asa, enebana gumi eyingo. Bare kame yoweroyi naruno, dobooye ngu kenoro, oowari karo, ngu

roogo tewanggo, bine? Kini, oni mayewong-goku ngu oodoyi, ene oni oni tero, oowari ma roogo tewanggo. ²⁰ Ene kootuyisina, oni bare yoweroyiga ngu andangero, eneya nguya ma oodoni, asa, ngu naruno, ene mete oowari roogo tewanggo. Ngundiro nangge, no nenengo kirikiri oniya oorootetoku ngano, ene oowari ma roogo tewanggo. Ene kootuyisina, mudi onindo noyoro satoyi, asa, ene kowuri koorowootenggoku naruno, ene mete oowari roogo tewanggo.

²¹ Oni kumba sosowo ketangga yoro, ngundo nengguro kurimmingga nguro witu ngu ma ukingoro wesibiyowanggo. Ene ngundiro tetoyi ngu, asa, ngu kumba sosowoongga witu ukingowonggoku, ngundo nengguro ko oomboongewa. Ketangga ngundo kurimmingga ngu oomboongetoni, witu urungga tunootewa.

²² Parisi oniro mande kurimi, ngundo noro mande keta nguya ma yowuruwoowari. Ngu ngandiro, oni gurado bo nangoni ketangga si kurimiyinggano siriyootoni ngu, asa, ngu si kurimmingga ngu oomboongero, si bo nguya ngu biyomi yewari. Ngundiro nangge, ene bo ketangga ngu yoro, si ketanggano siriyootoyi ngu, asa, ngu siga ngu, ko boga nguya ngu gome oruwari, ero eyingo.

Yuda Oniro Kando Naru Oowooyi Sabat, Nguro Mande

(Matiyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Yuda oniro kando naru Sabat gurano, Yisasdo enengo kirikiri onidodo nggire gura, oowooyi Wit, ko kewoorokuri endeyoyingo. Ene

oororo, Wit engge gidarega andangero, newero yoyingo. ²⁴ Ene ngundiro tetoyi, Parisi onindo Yisasro kirikiri onindo oo tewonggoku ngu yeyoro, nguro ene Yisasno sumoo ero eyingo. Ingo, kando naruno, oo yoro neweroyi, ngu roogo oorengo. Ndatero ene ngundiro tetenggo? Eyingo.

²⁵ Ene mande ngundiro sumoo etoyi, asa, enebana gumi eyingo. Ye bine Dewitdo teyingo ngu mande ngu ma kandangero ingootenggo? Ngu narungga nguno, ene enengo onidodo oo kini, nguro ene oodooro kumooro oruwonggo.

²⁶ Ngundiro tero, ngu naruno, Abayiyata ngu, ene Anutno wooro yeyingo oni, nguro sobosobo tabango oodoni, nguno Dewitdo Anutro yowuru ya newendemo uro, ene ngu oomanongoyingo kundingiyi Anut doongeyimo oruwoku, ngu yoro neyingo. Ngu oomanongoyingo ngu roogo, oni kundingiyi ngundo nangge mete newanggo. Ene Dewitdo ngu yoro, nero, gumi enengo do-bookuriyi nguya yunootoni neyingo. Ero eyingo.

²⁷ Yisasdo mande gura soweyoro eyingo. Anutdo kando naru kundingiyi (Sabat), ngundo oni hooroowetoni, ene kengero, Anutro ingondudu tewanggo. Anutro kando narungga, ngundo oni ma sobowoowa. Hamoo oorengo kini. ²⁸ Ngundiro nguro, no Oni Nangoni, ngu kando naru kundingiyingga, no nguro Simburi urungga oorooteno.

3

Naru Kundingiyimo, Yisasdo Oningga Kandeyi

Biyomi Ngu Yomosiyoyingo
(*Matiyu 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Naru gurano, Yisas yowuru ya newendemo ko uyingo. Utoni, oni gura nguno oruwoku, ngu kandeyi biyomi, bingu yero, oo ma dowooweroyi teyingongga, ngu kenoyingo. ² Ngu naruno, Parisi oni, ko, oni gidarega nguya Yisasdo oo tewero ingowoku, nguro sobowooyingo. Ndadiro nguro, ene ngu oningga, ngu naru kundingiyimo yomosiyowa, bine; ngundi kini, bine? Ene nguno Yisasdo oningga yomosiyootoni, kenoro, ngunonggo dowooro mamananowero nguro teyingo.* ³ Yisasdo ngu oni kandeyi biyomingga nguya eyingo. Ge ootoogeya, kewooroko dikaya ombu, eyingo. ⁴ Yisasdo ngundiro tero, yowoorengoro, yeyoro, Parisi onino eyingo. Anutro mamana mandedo kando naru kundingiyi, nguno ndawu kongga tewero nguro ete? Noore mete oni yomosiyoweroyi, bine; ngundi, noore muri biyomi teyunowato, bine? Ngundi noore Sabatno oni hoorooweyerowato, bine; ngundi noore oni yureyi kumoowanggo, bine? Ene ngundiro sumoo etoni, ene Parisi onindo nenetero, ene mande gumi gura ma eyingo. ⁵ Yisasdo yeyondandangero, nowoondoye kenoyingo ngu, ko oo tewoku, nguro nowoondoye ma ingoyingo. Kini, enengo nowoondoye yanggango oorengo ukingoyingo. Ngundiro tetoyi, Yisasdo sanggiri tero, oni kandeyi biyomingga nguya eyingo. Kandege

---

* **3:2:** (Ngundiro tero, Parisi onindo, Yisasno muri biyomi gura tetoni, ngu kenoya ngunonggo Yisas ureyi kumoowero, nguro oore erewero, ngundiro teyingo).

yoonenengo! Ngundiro etoni, arisa, ene kandeyi yoonenengootoni, kandeyi ko mete teyingo. ⁶Ene ngundiro tetoni, kenoro, sodedomangge Parisi oni ootoogero, saro, Gabuman oniro tabango oowooyi Herod nguro keyimo onikuya saro yowuruwooyingo. Ene nguno yowuruwooro, Yisas ureyi kumoowero nguro oore erewero nguro mande mande ero ingoyingo.

Oni Oowooyingga Oorengo Sono Tanggeyimo Yowuruwooyingo

⁷⁻⁸Ngu naruno, Yisas, ko, enengo kirikiri onikudodo, ene ngu endega ngu yokoro, ene Galili sono kongeyingo tanggeyimo uyingo. Nguno simoo bare oowooyingga oorengo Galilinonggo, Yudiyanonggo nguya, Yerusalem ende nguro simoo bare, Idumiya mera nguro simoo bare, Yodan sono anduroko simoo bare, Tayiya ende, ko, Sayidon endemo simoo bare oowooyingga oorengo, ngu bidodo Yisasdo ko oo tewoku, nguro mandeni ingowero nguro ene mayero yowuruwooyingo. ⁹Yisasdo oni oowooyingga yeyoro, enengo kirikiri oniya eyingo. Oni simoo bare oowooyingga oorengo oorotenggoku, ngundo no wenggerenerowanggo, bine? Ngundiro nguro, ye wanggo gura yomosiyoya, no sobonero. No ngu sanganimoo oorewano, eyingo. ¹⁰Kuri oni simoo bare oowooyingga yomosiyerowoku, nguro oni sayidodo ngu ene mayero woorogongoyingo. Ndadiro nguro, ene ingootenggoku, ngu kandeye Yisas moondeyimo yetoyi, enengo sayiye kinitewa, ero ingootenggo. ¹¹Ngu naruno ngu, merambooro

biyomi oowooyingga oni nowoondoyemo oo-rootenggoku, ngundo Yisas kenoro, ene boodo oondoogero, kiyero, Yisasno eyingo. Ge Anutro Nangoni! Eyingo. ¹² Ene ngundiro etoyi ngu, Yisasdo mande yanggango merambooro biyomi nguya eyingo. Ge mande ero, no Anutro Nangoni ero, oni gidaregano ma yootunoro ewero. Ero eyingo.

Yisasdo Enengo Kirikiri Oni Kande Eraya Kegidemboro Eraya Rogoyeroyingo
(Matiyu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Ngu naruno ngu, Yisas purimo ooreyingo. Ene oni gidarega enengombo ingowoku ngu, oni ngu enengo kirikiri oni teyi, ero yootunoyeroyingo. Ene ngu oniku negoyeroyingoku, ngu eneno ombuyingo. ¹⁴⁻¹⁵ Ene oni kande eraya kegidemboro eraya rogoyeroyingo. Ngu oni ngu eneya oruwero, nguro rogoyeroyingo. Ene ngu oni ngu sureyerooni, toongero, Anutro mande wesiyoro eweroyimbororo. Ene ngu oni ngu yanggango yunoro, mbooro biyomi andangewero, nguro ene yanggangododo yunoyingo. ¹⁶⁻¹⁹ Ene oni kande eraya kegidemboro eraya yootunoyeroyingo. Sayimon oowooyi keta gura inoro, ngu Pita ewo. Yemus koneyo Yon erabasa Sebedi simoongo, Yisasdo ngu oowooyari keta gura Bowanes, ero yunoyingo. Ngu oowooyingga ngu muri ngu, gusiro. Ndadiro nguro, mandeyari, muriyari ngu yanggango oorengo, gusiro ngundiro. Ene Enduru; Pilip; Batolomeyu; Matiyu; Tomas;

Yemus, Alipiyas nangoni; Tadiyas; Sayimon, nguya rogoyeroyingo. Sayimon oningga ngu Kenan merakonggo ombuyingo. Sayimonro murini ngandiro. Enengo mera ngu mera gura onindo sobowooweroyi ingonduduni kini oorengo. Yudas Isakariyoot, ngu oningga, ngundo Yisas mudi oni kandeyemo yero yootunowa.

Onindo Yisasya Beyelesebab Oowooyimo Ko Tete, Ero Eyingo

(Matiyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ngu naruno, Yisas yano oorowutoni, oni simoo bare oowooyingga nguya yowuruwooyingo. Ngundiro nguro, Yisas enengo kirikiri onidodo oo neweroyi naru nguya kini, ene Anutro ko ngu nangge simoo baren teyingo.

²¹ Oni simoo baredo ene ngundiro kenoro eyingo. Yisas kakabetete, ero eyingo. Ngundiro etoyi, Yisas enengo konebeyibo mande ngundiro ingoro, ene yanggango yero, Yisas yowero nguro ene ombuyingo.

²² Ngu naruno nguno, mamana mande etuyeroyingo oni gidega, Yerusalemnonggo ombuwonggoku, ngundo eyingo. Mbooro biyomi tabango urungga oowooyi Setan, oowooyi gura Beyelesebab, eneno oodoni, ene ngu yanggangomonggo mbooro biyomi gidarega oweyerote. Ero eyingo. ²³ Ene mande ngundiro etoyi, asa, Yisasdo ngu oniku negoyerooni, tanggeyimo ombutoyi, ene mande adingayi gidarega eneno eyingo. Ndawu ooga Setan, ngundo mete Setan ngu owewa? ²⁴ Ende

gurananggemo oni nowoondoye ma siyero ngu, ngu endega ngu ngundiro sugi yanggango ma oruwa. Hamoo oorengo kini. ²⁵ Ngundiro nangge, ya gurananggemo oni ngu wesooooro eraya tunootero, enengo nangge, ngu ebe utoro ngu, asa, ngu yano oni ngu, ene yanggango ma oruwanggo. Kini ene ya toongooro, songo songo saro oruwanggo. ²⁶ Ngundiro nangge, Setando enengo nangge mbooro biyomimboya ebe utoro ngu, asa, wesooooro eraya tero, yanggango ma oruwa. Ene sodedo kinitewa.

²⁷ Oni gura ene mete oni yanggango guraro yano kingo uro, oo sitowini andangero yowa, bine? Kini, ene koretero ngu, oni yanggangongga ngu utombo gome gosiyoro yokoro ngu, asa, ene mete yanimo uro, oo sitowini bidodo andangero yowa.

²⁸ No yeno hamoo oorengo eteno. Anutdo ene weti mbumbuwa, ko, kootuyisina yomooyi-noyingo mande oni simoo baredo tetenggoku, ngu bidodo ene mete andangeyunowa. ²⁹ Ene oni Yuka Kundingiyi kootuyisina yomooyinoro mande eteku, nguro mbumbuwa ngu nangge, Anutdo ngu ma andange inowa. Kini, ataga ko kootuyisina nguya, ngu mbumbuwani ngu suwooyi sano eneno sugi oruwa. Yisasdo ngundiro eyingo. ³⁰ Ngu muringga nguno, simoo baredo kuri ngandiro ingoro, Yisasno mbooro biyomi ooroote, eyingo.

Yisasro Nemi, Konebeyi

(Matiyu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ngu narungga nguno, Yisas nemi, konedo-boongo, ene Yisasno tunootero, endesina dikaro,

oni gurano Yisasro mande soweyoyingo. Yisas eneno ooreni, ero eyingo. ³² Ngu naruno ngu, oni simoo bare oowooyingga oorengo, ene Yisas pawangoro, bibitero oodoyi, eneno ero eyingo. Ingo, nangge, konedobooge, ene endesina dikaro, ngunonggo gengo etenggo. ³³ Ene mande etoyi, enebana gumi eyingo. Oone ngu namone kone-doboone? ³⁴ Ene ngundiro ero, oni simoo bare pawangoro, bibiteyingo ngu, yeyondandangero eyingo. Yo, hamoo, ene ngu noro namone kone-doboone, ene nga oni simoo bare, noro nowoon-doyemo hamoo teyingo nga ngu, ngu nguya noro namone konedoboone. ³⁵ Yo, hamoo, simoo bare ene Anutro ingondudu keyootenggoku, ngu ene noro konedoboone kuwookuwoone, nanamone. Ero eyingo.

4

Oni Oo Yuwooyi Kono Kuriyoyingo (Matiyu 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Naru gurano, Yisas ene ko tero, oni simoo bare Galili sono koongeyingo tanggeyimo, mande etuyeroro oriyingo. Nguno ngu, simoo bare oowooyingga oorengo mayero, Yisas tanggeyimo yowuruyingo. Nguro ngu, ene wanggo gura sanganimoo oorero, nguno bibitero, wanggo sono koongeyingo sanganimoo oriyingo. Ngundiro tetoni, simoo bare ngu sono dabemimo keredi sanganimoo oruwonggo. ² Ngu naruno, ene mande mande oowooyingga oorengo mande adingayi nangge ero yunoyingo. ³ Ene mande ngandiro yunoyingo. Ye ingoyi! Oni gura

kono Wit yuwooyi kuriyoyingo. ⁴ Ene ngundiro kuriyootoni, Wit yuwooyi gidega ooreko soretoni, numbo mayero nemukoyingo. ⁵ Oo yuwooyi gidarega mera gumi digidodo musiyosina soreyingo. Mera nguno urungga kini. Digi newendemo amuno mera nguya kini, digi nangge. Nguro oo yuwooyiga ngu sodedo ooreyingo. ⁶ Ene huri uro, mera newendemo uweroyi kini. Mera bodaga nangge nguro ngundiro teyingo. Ene sa oorero, kenootoni ariyeyingo. Nguro digi kookingombo tetoni, bidodo ariyero kumooyingo. ⁷ Oo yuwooyi gidare uto so sanggiridodo, kakari dimoo uto oo kewoorokono soreyingo. Kakari dimoo uto sanggiridodo oorero, ngundo doobengoro wiriyoyingo. Ngundiro tetoni, nguro ma enggeyingo. ⁸ Ene oo yuwooyi gidarega mera gome oorengomo soreyingo. Ngu oo yuwooyigaku gome oorero, urungga yero, gome enggeyingo. Gidarega engge onibiga kande eraya (30), gidarega engge onibi kabusa (60), gidarega engge onibi kande eraya (100) enggeyingo. ⁹ Yisasdo oni nguya eyingo. Oni sodeyidodo ngu mande ingoya, ene gome ingoni. Eyingo.

Yisasro Muri Ngu Mande Adingayi Oowooyingga Eyingo

(Matiyu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Kootuyisina, Yisas enengo kirikiri oni kande eraya kegidemboro erayagaku, ko, oni gidarega eneya oorowuwonggoku, ngundo nangge oriyingo. Ngundiro oode, ene mande adingayi nguro Yisas sumoo inoyingo. ¹¹ Ene

sumoo etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo enengo simoo bare soboyerooteku, ngu ye etuyerowa. Oni Anutro mande ma ingooteku ngu, ene mande adingayi nangge ingowanggo. ¹² Ngundiro nguro, Anutro mande Ayisayando nguya ngandiro nakangoyingo.

Ene nguya doongetero, kenowanggoku ngu, ene oo gura ma kenowanggo. Ene mande ingowanggoku ngu, ene muri ma ingowanggo. Ndadiro nguro, enengo muriye biyomi ma yokoro, yowoorengootoyi, nguro Anutdo enengo weti mbumbuwa ma andangewa. Ene mande nga gome ingoro, newende Anut inootoni ngu, asa, Anutdo oni nguro weti mbumbuwa bidodo andangeyinowa, ero eyingo. (Ayisaya 6:9-10)

*Mande Adingayi Oo Yuwooyi Nguro Murini
(Matiyu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Yisasdo kirikiri oniya eyingo. Ye nga mande adingayingga ngaro muri ma ingootenggo. Nguro ngu, ye mande adingayi gidarega ndadiro terogogo, ye muri ingowanggo? ¹⁴ Nga mande adingayingga nga ngandiro. Ngu oningga oo yuwooyi miteku ngu, Anutro mande ngu oo yuwooyi ngundiro mite. ¹⁵ Oo yuwooyi oore dabemimo soreteku ngu, oni simoo bare gidarega Anutro mande ingootoyi, nguno nangge Setando sodedo omburo, Anutdo mandega oni nowoondoyemo miteku ngu, andangero yoote. ¹⁶ Oni simoo bare gidarega ngu Wit yuwooyi mera digidodomo

soreteku ngundiro. Ene mande ingoro, sodedo yoro, nguro ene oni oni tewonggo. ¹⁷ Ene mande nguro ene nowoondoyemo yanggango kini. Ngundiro nguro, naru bodaga nangge yanggango oodoyi, oni ene Anutro mande ureyi uweroyi oni, ngundo oni simoo bare, Anutro mande ingowonggoku, ngu kowuri yunootenggo. Ngundiro tetoyi, sodedo enengo nowoondoyemo hamoo ngu yokoro, ene Anut kootu inootenggo. ¹⁸ Oni simoo bare gidega, ngundiro oo yuwooyi uto sanggiridodo kewooroko soreteku ngu, ene mande ingowonggo. ¹⁹ Mande ngu ingoro, ene kowuri guradiro nga merangga ngaro ngu tunootetoni, nguya digi beye urungga yowero nowoondoye nguro nangge hahangero ingootenggo. Mande godange, ko, oo gura guraro ingondudu tero, ngu muringga, ngundo Anut mande wiriyowa. Ngu oni simoo bare ngu, ene ma enggewanggo. ²⁰ Oo yuwooyi mera gomemo soreteku ngu ngandiro, ene oni simoo bare gidarega ngu, ene mande ingoro, yoro, gome dowootenggo. Ene ngandiro enggewanggo. Gidarega engge onibiga kande eraya (30), gidarega engge onibi kabusa (60), gidarega engge onibi kande eraya (100) ngundiro enggewanggo. Ero eyingo.

*Soru Tunoo Mindingootoyi, Oruwa
(Luk 8:16-18)*

²¹ Yisasdo eyingo. Oni ngu soru yoro, omburo, kumbe newendemo yawasa newendemo nguya yewa, bine? Kini, ene tunoo mindingowa. ²² Oo

bidodo kombiteyingo, ngu kootuyisina tunoote-wanggo. Ene mande bidodo onindo wiriyooteku ngu, kootuyisina, soru himimo tunootewanggo. ²³ Oni sodeyi mande ingoweroyi ngu, ene komo gome ingoni. Yisasdo ngundiro eyingo.

²⁴ Yisasdo mande gura soweyoro eyingo. Mande ye ingootenggoku ngu, ye gome oorengo ingondudu teyi. Yengo muriye koye nguya ndadiro tewanggoku ngu, ngundiro nangge, gumi yunoro, Anutdo yengo ngu soweyoro, sanganimu nguya yero yunowa. ²⁵ Ene oni gura, enengo murini koni gome tewaku ngu, Anutdo ngu soweyoro, gumi urungga nguya inowa. Ene oni gura enengo murini koni bodaga tewaku ngu, ngundiro nangge, enengo koni murini ngu yokowaku ngu, ene komo kingo oorengo oruwa. Ero eyingo.

Mande Adingayi Oo Yuwooyi Ooreweroyim- boro

²⁶ Yisasdo eyingo. Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo enengo simoo bare soboye-rooteku, ngu ngandiro. Oni gura oo yuwooyi merako kuriyoote. ²⁷ Suwoono, oningga ngu wetoro oodoni, sano ngu ene ootoogero endey-owa. Ngu naruno nguno, oningga oo yuwooyi kuriyowoku ngu oorero, urungga yero, enggewoku ngu kenoro, sobowooro ma ingowo. ²⁸ Mera enengombo nangge koyi tetoni, oo yuwooyiga ngu mbongeyi tunootero, oorero, ngu uyi yero enggewa. ²⁹ Kootuyisina, oo enengo naru tunootetoni ngu, oo simburigakundo duge

dowooro, ngundo koyi tero, engge yowa. Ero eyingo.

De Gura Oowooyi Masitet Ngu Yuwooyi, Nguro Mande Kirarongo

(Matiyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Yisasdo eyingo. Noore Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo enengo simoo bare soboyerooteku ngu, noore ndawu ooga bungomo kirarongo tewato? Noore ndadiro mandegano ooga bungomo kirarongo mande tewato? ³¹ Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo enengo simoo bare soboyerooteku, ngu Masitet yuwooyi ngundiro. Ngu de gura oowooyi Masitet, oo yuwooyi gidarega ngu bobodi, ene Masitet yuwooyi ngu puka tanggori ngundiro, kondibo bobodi oorengo. ³² Oo ngu miro yokootoni, enengombo oorero, urungga oorengo yete. Ene oowari gidarega kono ngu bidodo dagayeroro, enendo oorero, de urungga yewa. Enengo kambini urungga yero, yongeyi tetoni, numbo nguno bibitewanggo. Ero eyingo.

Yisas Mande Adingayi Nangge Wesiyoro Eyingo
(Matiyu 13:34-35)

³³ Yisasdo mande adingayi oowooyingga oni simoo baren ngandiro wesiyoro ero eyingo. Oni simoo bare ingonduduno ingoweroyi rogoyimo eyingo. ³⁴ Ene mande gura tunoo oni simoo baren ma wesiyoro eyingo. Kini, ene mande adingayi nangge wesiyoro eyingo. Naru gura oni simoo bare ma oodoyi, nguno enesu nangge kirikiri oniya nangge oode, asa, nguno ngu, ene mande adingayi nguro muri wesiyoro eyingo.

*Yisasdo Doogo Urungga Kenoro Etoni
Imakeyingo*

(Matiyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ngu sangga ngu suwootetoni, Yisasdo enengo kirikiri onikuya eyingo. Noore Galili sono koongeyingo anduroko uroorewato. Eyingo. ³⁶ Ene ngundiro etoni, nguro Yisasro kirikiri oni ngundo ene oni simoo bare urungga ngu yoyokoro, ene Yisas bibiteyingo wanggogakuno ooreyingo. Oorero, ene Yisas nguya yoro, Galili mera anduroko urooreyingo. Uroorettoni, wanggo gidarega nguya ene keyeroro urooreyingo. ³⁷ Uroorettoi, ngu naruno nangge, doogo urungga oorengo tunooteyingo. Ngundiro tunootero, wendeyi yowooraringoro, dookero, sono wanggo newendemo nguya uyingo. Nguro ngu, wanggogaku sonombo koongero, manggowoomo oorewero teyingo. ³⁸ Ene ngundiro tetoni, ene Yisas ngu wanggo timbuyisina oode, ene nguno tabadudu gura sanganimo wereyingo. Wetorodoni, ene yokutuwooro mande yanggango eyingo. Oo etuyeroyingo oni, noore oonootewero tetetoku nga! Ge bine ma ingoyingo? Eyingo. ³⁹ Ene ngundiro etoyi ngu, asa, Yisas ootoogero, doogogaku kenoro, ero, sono koongeyingongga nguya eyingo. Ge imakeya, torige ootoo! Ngundiro etoni, sodedomangge, doogo kinitetoni, sononggaku nguya bodaga ma ikakooteyingo. ⁴⁰ Ene ngundiro tetori, enengo kirikiri oniya eyingo. Ye sosoretenggo? Ndadiro nguro, ye nowoondoyemo hamoo kini? Ero eyingo. ⁴¹ Ene ngundiro etoni, ene sosoreyingo urungga tero,

enengo nangge enengo kewooroyemo mande ero ingoro eyingo. Nga oningga nga, ngu oone? Ene mande nangge etoni, nguro doogo, sono nguya, enengo mandeni ingootheri. Ero eyingo.

5

Yisasdo Mboorombo Yoyingo Oni Gurano Mera Mbooro Biyomi Oweyeroyingo
(*Matiyu 8:28-34; Luk 8:26-39*)

¹ Yisasdo enengo kirikiri oniya, Galili sono koongeyingo sagi gidaresina mera gura, oowooyi Gerasin, nguno tunooteyingo.* ² Ene tunootero, wanggo yokoro, sagigo sodedomangge ooreyingo. Ooretoyi, oni gura mboorombo yoyingo oningga nguno oruwo. Ene nguno ootooro, ngunonggo ene oni kumooyingo yoyeyingo merewoore buribari endeyororuwoku, ngundo omburo, Yisas kenoyingo. ³ Oningga ngu oni merewoore wetoro, endeyoro oruwo. Oodoni, ene oni gurado nguya ene uto yanggayanggango gura, oowooyi (sen), ngundo gosiyoweroyi nguya ereremo kini. ⁴ Ngundiro nguro, naru oowooyingga uto gura, oowooyi sen, ngundo kekandeyi gosiyootoyi ngu, nguya omboongerorowa. Ndadiro nguro, ene oni yanggango oorengo. Nguro ngu, oni gurado ene dowooro, gosiyoweroyi nguya ereremo kini. ⁵ Ngundiro nguro, ene suwoo sa ngu bidodo oni yoyeyingomo ko mera pupurimo nguno nangge oruwo. Nguno ootooro, ene ki-manggaru tero, digi kuningo ngu yoro, ngundo enengo moondeyi doongooro oruwo.

* **5:1:** (Gerasin oowooyi gura ngu Gerasa.)

⁶ Ene Yisas oriroko oodoni kenoro, ene kendutero, omburo, Yisasno bagooteyingo. ⁷⁻⁸ Bagootetoni, Yisasdo eneya eyingo. Ye oombooro biyomi, ye nga oningga nga, yokoya sayi! Ero eyingo. Ene ngundiro etoni ngu, asa, oombooro biyomingga, ngundo manggaru urungga oorengo tero eyingo. Yisas, ge Anut awuno oorengo nguro Nangoni. Ge ndadiro no tenunowa? Ge hamoo oorengo Anut awuno oorengo ngu oowooyimo, ge hamoo eya. Ge no ogingo ma nunororuwero. Eyingo. ⁹ Ene ngundiro sumoo etoyi, Yisasdo ene sumoo inoyingo. Ge oowoongge ndadiro? Etoni, enebana gumi eyingo. No oowoone me oni (Ami). Ndadiro nguro, muri ngu noore me oni oowooyingga oorengo! Eyingo. ¹⁰ Ngu oombooro biyomingga, ngundo ngguyinggayi tero, sumoo sumoo inoro eyingo. Ge noore nga oombooro nga oweyerooyi, noore mera gurano ma sawato. Eyingo.

¹¹ Arisa, mera puri bodaga namoko nguno, bo oowooyingga oorengo nguno oo nero oruwonggo. ¹² Oomboorokundo Yisasno sumoo eyingo. Ge mete bine noore soweyerootooga, bo kewooroyemo oorowuwato. Noore mete ene nowoondoyemo umukowato. Ero eyingo. ¹³ Yisasdo meramboorokuro mandeye ngu ingoro, gumi eyingo. Ye mete ngundiya teyi. Eyingo. Etoni ngu, asa, oombooroku ngu oninggaku yokoro, ene oororo, bokuno woorogoyeroyingo. Ngu bo oowooyingga (2,000) oorengo. Bo ngu yanggango oorengo yondowidoro oororo, uro, mera biyomimo sorero

ngunonggo sono koongeyingomo umukoyingo. Boku sono koongeyingo newendemo uro, ene sono nero kumoomukoyingo.

¹⁴ Bo ene sono nero kumootoyi, bo nguro sobosoboku ngu kenoro, nguro ene saro, ngu mandegaku yoro, ende urunggakuno uro, ende bodimo nguya oorowuyingo. Ene ngundiro tetoyi ngu, oni simoo bare oowooyingga omburo, ngu oogaku kenoyingo. ¹⁵ Ene Yisasno mayero, kuri mboorombo yoyingo oninggaku, ngu kenoyingo. Kuri oombooro oowooyingga eneno oruwonggoku, ene ataga ngu, ene kumba yemuro, enengo ingondudu nguya himi yero, ene metemi bibitero oruwo. Ngundiro oodoni, oni simoo bare ngu kenoro, nguro ene sosoreyingo urungga teyingo. ¹⁶ Ngundiro nguro, oni ngu oo ngu kenoyingokundo, oni songokuno ngu oo tunootewoku, nguro mandeni eyingo. Kuri, oombooro biyomi ngu oningga nguno oruwoku nguro, ko, bokuro mande nguya wesiyoro eyingo. ¹⁷ Oni simoo bare mande ngu ingoro, nguro ene Yisasno omburo, mande yanggango ero, eneno ngguyinggayi tero, sumoo sumoo eyingo. Ge komo nga merangga nga yokoya, mera songomo toonge. Eyingo.

¹⁸ Arisa, ene ngundiro etoyi ngu, Yisas ene wanggo sanganimo ooreyingo. Ooretoni, ngu oombooro biyomi oruwoku, oninggaku, Yisasno ngguyinggayi tero, sumoo sumoo inoro eyingo. No nguya geya sawaro. Eyingo. ¹⁹ Etoni, ene Yisasdo gumi eyingo. Kini, ge gengo dobookurigemo oorowu. Anut Oo Simburi, ngundo oo bidodo gengo nowoondoyi tero, oo tewoku, nguro ge mete eneno wesiyoya e. Eyingo.

²⁰ Arisa, ene ngundiro etoni ngu, ngu oninggaku oororo, mera oowooyi Dikapolis, nguno ende kande eraya oruwo. Ngu endemo nguno, Yisasdo eneno oo tewoku, nguro muri wesiyoro eyingo. Nguro ngu, oni simoo bare ngu oo nguro ingondudu urungga tewonggo.

Yisasdo Yayiras Namboni Yokutuwooro, Bare Gura Nguya Yomosiyoinggo
(Matiyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Naru gurano, Yisas wanggo sanganimoko oorero, Galili sono koongeyingo anduroko ko urooreyingo. Ngu naruno, oni simoo bare oowooyingga oorengo mayero, Yisas sono koongeyingo tanggeyimo oruwokuno nguno eneya yowuruwooro oruwonggo. ²² Ngu naruno nguno, Yuda oniro yowuru ya nguro oni tabango gura, oowooyi ngu Yayiras, ngu Yisas kenoro, omburo, tanggeyimo bodo oondoogero, bagootero, sumoo ero eyingo. ²³ Nenengo nambone bodaga komo kumoowero teteku nga! Nguro ngu, ge ombuya, kandege eneno yetooga, ene ma kumoowero, mete teni. Ero eyingo. ²⁴ Yisasdo, enengo mandeni ngu ingoro, nguro ene Yayirasya oorowutori, oni simoo bare oowooyingga Yisas pawangoro, moguruwooro, keyoro oorowuyinggo.

²⁵ Arisa, bare gura nguya oorooto. Ene suwooyi sano komboro sayi yambiyootero oorooto. Ngu barega ngu mooma naru kande eraya kegidemboro eraya oriyingo. ²⁶ Sayi mambu yomosiyoinggo oni (Doguta), oni oowooyingga oorengo yomosiyootoyi, sayi ma yokoyinggo. Ene

ogingo urungga ingororuwo. Ngu barega ngu, enengo beye bidodo oni yomosimosi (Doguta) onino yokororiyingo. Ene enengo sayini ngu bodaga ma yokoyingo. Kini, enengo sayini ngu urungga tunooteyingo. ²⁷ Ngu barega ngu Yisasro mande binga ingoyingo. Nguro ngu, ene mayero, Yisas tanggeyimo, oni simoo bare urungga, ngu kewooroyemo ene nguya, nguno oruwo. Ene Yisas kootuyisinanggo omburo, kandeyi enengo negguronimo yeyingo. ²⁸ Ndadiro nguro, barega ngu ingoyingo. No kandene enengo nenggurono yetoowe, nguro sayine yokootoni, no mete tewano. ²⁹ Ngundiro ero ingootoni, asa, sodedomangge, enengo sidudaroninggaku sori yeyingo. Enengo goweyimo ingootoni, ngu enengo sayinggaku ataga kinitete, ero ingoyingo. ³⁰ Ene ngundiro tetoni ngu, Yisasdo ngu ingoyingo. Nenengo yanggangone gidega no noyokoro toongete. Ngundiro ingoro, oni simoo bare kewooroyemo yowoorengoro sumoo eyingo. Onendo noro towi nengguronemo kandeyi yete? Eyingo. ³¹ Ene ngundiro sumoo etoni, Yisasro kirikiri onindo gumi eyingo. Ge keno! Oni simoo bare urungga oorengo, ge woorogogerootenggo. Ndadiro nguro ge ngandiro ete? Onendo nono kandeyi yete? Ero eyingo. ³² Yisasdo ngundiro ero, doongetero endeyoyingo. Ene ngu oningga ngu kenowero, onendo ngu tete. ³³ Ene ngundiro tetoni ngu, asa, ngu barega sayini yokowoku, ngu ingoyingo. Oo ngu enendo tewokuro, ene sosorero, mbooro utoro, omburo, Yisas tanggeyimo bagooteyingo. Ngundiro tero, Yisasno oo bidodo tewoku, ngu

yootunoro eyingo. ³⁴ Ngundiro nguro, Yisasdo eneno gumi eyingo. Nambone, gengo nowoondoge hamoo teyingo, ngundo goyeni, mete tete. Ge oorowuya, gengo nowoondoge ngu mete imakeyingomo orini. Gengo sayinggega ngu mete kinitete. Eyingo.

³⁵ Arisa, Yisas mande ewoodoni, Yuda oniro yowuru yaro oni tabangonga nguro yanonggo ko onikundo omburo eyingo. Gengo namboge ngu kuri kumoowo. Ngundiro nguro, ge ndawugaro Oo Etuyeroyingo Oni ko urungga inowa? Eyingo. ³⁶ Yisasdo ngu mandega etenggoku, ngu sodeyibo ingowero ma ingoyingo. Kini, Yisasdo yowuru yaro oninggakuya eyingo. Ge ma sosorewero. Ge gengo ingondudu ngu hamoo teni. Eyingo. ³⁷ Ene ngundiro ero, oni simoo bare ene keyoro, ya newendemo ma uwero, ero roogo teyingo. Ene Yisasdo Yemus, Yon erabasa, Pita ngu oni kabusaga ngu nangge yoyoro, ya newendemo uyingo. ³⁸ Ene Yayirasdo yano uro, Yisasdo yeyoyingo ngu, oni bidodo mayero, Yayirasro ya newendemo uro, Yayiras namboni bingomo sendomoguru urungga tetoyi, ngu yeyoyingo. ³⁹ Yisas yeyoro, ya newendesina uro eyingo. Ndawugaro ye sendomoguru giritaga urungga tetenggo? Nga bare buniyongga nga, ngu ma kumooyingo. Ene wetoro, kabetero oorooto. ⁴⁰ Yisasdo ngundiro etoni ngu, asa, oniku ngu ingoro, nguro ene yomooyinoyingo. Ene ngundiro tetoyi, ene Yisasdo oni simoo bare bidodo oweyerooni, endesina ooreyingo. Eweyi, nemi Yisas enengo kirikiri oni kabusaga ngundo nangge Yisasdodo onibi yeyingo ya gum-

inggakuno uyingo. ⁴¹ Ngu naruno ngu, Yisas bare buniyonggaku kandeyi dowooro, enengo mandenonggo eyingo. Tarita kumi, ero eyingo. Ngu mandega, nguro muri ngu ngandiro. Bare buniyo no geya eteno. Ge ootooge. Eyingo. ⁴² Ene ngundiro etoni ngu, arisa, sodedo oorengo, ngu bare buniyonggaku ootoogero, oororo, omburo, teyingo. Bare buniyo, nguro dagomani, ngu kande eraya kegidemboro eraya (12). Oniku oo ngu kenoro, nguro ene soriyokoyingo. ⁴³ Asa, Yisasdo mande yanggango eneya ero eyingo. Ye nga ooga ngaro oni gurano hamoo oorengo ma ewero. Ene ataga ye oowari gura yoya, nga bare buniyongga, nga inootoyiga neni. Ero eyingo.

6

Nasaret Oni Yisas Kootu Inoyingo (Matiyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Ngu naruno ngu, Yisas ngu endega ngu yokoro, ene enengo ende damonimo oorowuyingo. Enengo kirikiri oni kirarongo nguya, ene keyoro oorowuyingo. ² Yudaro kando naru Sabatno, ene yowuru yano uro, oni simoo bareno Anutro mande etuyeroro eyingo. Oni oowooyingga enengo mande ingoro, soriyokoro eyingo. Nga oningga nga ndanonggo nga mandega nga yowo? Ngu ndadiro ingonduduga ngunonggo ene muri songo oorengo gura onindo ma teweroyi, ngu ngundiro tete? ³ Ngu oningga ngu ya yeweroyi oni nangge. Ene Mariya nangoni. Ene ngu Yemus, Yosis, Yudas, Sayimon nguro baye. Nguro

kuwookuwooye ngu nooreya oorootetoku nga, ngundiro ero eyingo. Ngundiro nguro, ene Yisasya nowoondoye biyomi ingoyingo. ⁴ Yisasdo enengo mandeye ngu ingoro, nguro eneya gumi eyingo. Anutro ingondudu eyingo oni, ngu ende songomo oowooyi bingamidodo oruwa. Ene enengo ende damonimo, enengo sowenimo, enengo ya gobooro onino ngu, ene oowooyidodo ma tewa. ⁵ Ngundiro nguro, ene ngu endega nguno, muri songo oorengo gura onindo ma teweroyi, oo ngu ma teyingo. Kini, ene sayi oni guranangge nanggemo kandeyi okooro yomosirootoni, mete teyingo. ⁶ Ene oni simoo bare Yisasro nowoondoyemo hamoo ma teyingo, nguro Yisasdo ngu oni nguro ene ingondudu urungga teyingo.

*Yisas Ene Kirikiri Oni Kirarongo Kande Eraya
Kegidembo Eraya, Ngu Ko Yunoyingo
(Matiyu 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ Arisa, ngu naruno, ene oororo, ende songomo nguno endeyoro, oni simoo bareno Anutro mande ero etuyeroro, enengo kirikiri oni kirarongo kande eraya kegidembo eraya, ngu negoyerootoni ombuyingo. Ombutoyi, ene eraya eraya soweyerootoni sayingo. Yisasdo ene yanggango yunoyingo. Ngu yanggangongga ngu merambooro andangeweroyi nguro yanggango yunoyingo. ⁸ Yisasdo ko oniya mande yanggango oorengo eyingo. Ye oomanongoyingo, siyaki, beye, oo ngu bidodo ma yowero. Usudoko nangge yoya sayi. ⁹ Ye towikumba eraya ma yowero. Towi guranangge nguya, keye goweyi nangge,

keye eraya eraya doobengoya sayi. ¹⁰ Ye ende gurano uya, oni gurado yeyoro, oni oni tero, yoyoro, enengo yano utoningga ngu, asa, ngu yanggano nguno nangge oodega ngu, saweroyi naruno ootoogeya sayi. ¹¹ Ene ende gidaregano satoyiga, ene ye ma yoyoya, enengo yano ma uya, ko yengo mande nguya ma ingootoyiga ngu, asa, ye mete ngu endega ngu yokoya sayi. Saweroyi naruno ngu, ye keyemo gugukakawu oorooteku, ngu endega nguno yonggurumooya sayi. Ngundiro tetoyi ngu, asa, enengo muriye biyomi yeno tewonggoku ngu eneno sugi sugi oruwa, ero eyingo. ¹² Arisa, ene ngundiro etoni, kirikiri oni kirarongo sayingo. Saro, Anutro mande oni simoo bare nowoondoye yowooren-goweroyi, ngu wesiyoro eyingo. ¹³ Ene merambooro biyomi oowooyingga oweyeroro, bo urumi sayi onino yero, sayi oni oowooyingga moondeye dowooro yomosiyerootoyi, mete teyingo.

*Yon Sonoyeroyingo Oningga Ngu Kumooyingo
(Matiyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Herod ngu Rom Gabuman oni, ngundo Yudiya merako simoo bare nguro sobosobo koreteyingo oruwoku, ngundo Yisasro mande binga ngu ingoyingo. Yisasro oowooyi mera bidodo pawangootoni, simoo bare gidaregado ngu ingoro eyingo. Sonoyeroyingo Yon, ngu merenonggo ko ootoogete. Ngundiro nguro, ene mete oo songo oorengo gura onindo ma teweroyi, ngu teweroyi, nguro yanggangoni urungga kandeyimo tunootete, ero eyingo. ¹⁵ Ngundiro etoyi, gidaregado eyingo. Ngu Ilayisa eyingo.

Gidaregado eyingo. Ngu Anutro ingondudu eyingo oni, kurimiku gura. Eyingo. ¹⁶ Ngundiro nguro, Herodndo Yonro mandeni etoyi, ingoro, enebana eyingo. Yon ngu, kuri nondo bungeyi toongooyingo. Ehe!! Ene ataga ko ootoogeteku ngu! Ero eyingo.

¹⁷ Herodro sosoreyingo nguro muri ngandiro. Kurimi, Herodndo koneyo Pilip bareyi yakakayi yoyingo. Barega ngu oowooyi Herodiyas. Yondo Herod erambarisa nguro mbumbuwayari yootunoro mamanayeroyingo. Ngundiro mamanayerootoni ngu, asa, Herodiyasndo Yonya sanggiri urungga tero, Herodno ewo. Herodndo enengo mandeni ngu ingoro, nguro ene enengo kirikiri oni sureyerooni, oorero, Yon dowooro, utombo gosiyoro, ya biyomimo yeyingo. ¹⁸ Kuri, Yondo Herodya eyingo. Ge konege bareyi yooteku ngu, Anut doongeyimo ngu, ge muri biyomi tewo. Ero eyingo. ¹⁹ Nguro ngu, Herodiyas Yonya biyomi urungga ingoyingo. Ene Yon ureyiga kumooni, ero ingoyingo. Ene Herodndo ngu Yon ureni kumoowero, ma ingoyingo. ²⁰ Ndadiro nguro, Herod ene Yonro sosorero ingoote. Yon ngu Anutro oni nenengo ootooro, kundingiyi oriyingo. Nguro ngu, ene gome sobowooyingo. Naru oowooyingga, Herod ngu Yonro mandeni gome ingowero ingoro, ene nguro ingondudu kowuri urungga teyingo.

²¹ Kootuyisina, Herodiyas oore ngandiro ereweyingo. Herod enengo naru nemimbo bisiyoyingo naru nguro ingondudu tewero nguro ene oo simbo urungga kayingo. Nguno ngu, me oni tabango ururu, enengo Gabuman oni tabango

ururu nguro nguya, Galili merako oni tabango ngu nguya mayero yowuruwooyingo. ²² Ngu naruno nguno, Herodiyas namboni, ngundo ya newendemo omburo, ngu gome oorengo kunoyingo. Herodiyas nambonimbo yambono gome kunootoni, ene nguro gome ingoyingo. Ngundiro nguro, Herodndo bare buniyongga nguya eyingo. Ge oo guraro ingoya ngu, ge nono e. Ngundiro tetoyi, hamoo oorengo, no gunowano. Eyingo. ²³ Herod ene sorumimonggo hamoo oorengo, ko eyingo. Ge komo nono oo gura nuno, ewaku ngu, no hamoo gunowano. Ge noro mera oo sitowine nga kewooro wesoowooya gidare no nuno, ero ewaku ngu, arisa, no mete ngundiro tero gunowano. Eyingo.

²⁴ Ngundiro etoni, baregaku mandeni ngu ingoro, nguro ene endesina oorero, nemimo sumoo eyingo. No ndawu oogaro ewano? Etoni, nemimbo gumi eyingo, Ge Sonoyeroyingo Oni, Yon, nguro tabangomboro e! Eyingo. ²⁵ Arisa, bare buniyonggaku nemimbororo mandeni ngu ingoro, nguro ene sodedo ko omburo, Herodno eyingo. No Yon tabango yowero ingoote. Anangu, ge Yon tabango toongooya, koondo samayi gurano yeya, yoya, ombuya, nonuno. Ero eyingo.

²⁶ Arisa, Herodndo mandeni ngu ingoro, nguro ene newende ngu kowuri urungga ingoyingo. Ndadiro nguro, ene kuri mande yanggango sorumimonggo oni doongeyemo ero gosiyoyingo. Ngundiro nguro, ene bare buniyoro nguro mandeni ngu ma yokowa. ²⁷ Arisa, ngundiro nguro, Herodndo me oni gura soweyootoni, ya biyomimo oororo, Yon tabango toongooro, yoro

ombuyingo. ²⁸ Toongooro, koondo samayi gurano, Yon tabango yero, yoro, omburo, Herod inootoni, ngundo bare buniyonggaku inoyingo. Bare buniyongga, ngundo yoro, oororo, nemi inoyingo. ²⁹ Ngundiro tetoni, Yonro kirikiri oni mande binga ngundiro ingoro ngu, asa, ene omburo, Yon bingo yoro, saro merengooyingo.

Yisasdo Oni Simoo Bare Oowooyingga Oorengo (5,000) Oowari Yunoyingo (Matiyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Yon 6:1-13)

³⁰ Ngu naruno nguno, Yisasro kirikiri oni kirarongo ko mayero, Yisasno yowuruwooro, simoo bareno ko tewonggoku nguro mandeni Yisasno wesiyoro eyingo. ³¹ Ngundiro tero, Yisasdo kirikiri onikuya eyingo. Oni simoo bare oowooyingga oorengo oororo, omburo tetoyi, nguro noore oo ma newato. Arisa, sodedomangge, noorengo nangge mera gura oni kini nguno saro, noore bodaga kengewato. Eyingo. ³² Etoni, nguro ene wanggo yoro, mera gura oni kini nguno sayingo. Enesu nangge kirikiri oniya nangge sayingo.

³³ Ene oni simoo bare oowooyingga oorengo yeyoro ingoyingo. Nguro oni simoo bare oowooyingga endeni endeni bidodo yondowidoro, ngu mera gidaresina nguno ene nguya saro, ene ko-retero, Yisasno tunooteyingo. ³⁴ Ene Yisas oororo, sono dabemimo mayero, wanggo gosiyoro, oni simoo bare oowooyingga yeyoyingo. Nguro ene nowoondoyi teyunoro ingoyingo. Ngu oni ngu Sipsip sobosobo kini, ero ingoyingo. Nguro ngu,

Yisasdo mande damoni yero, mande oowooyingga oorengo ero etuyeroyingo. ³⁵ Ngundiro tero oodoyi, sa uwero tetoni, Yisasro kirikiri oni Yisas tanggeyimo omburo eyingo. Nga merasina ngano oni kini. Ngundiro nguro, naru kiniteteku nga. ³⁶ Ge oni simoo bare nga sureyerootooga sayi. Ene mete ende namoko namoko ngano saro, nguno ene oowari uriyowanggo. Eyingo. ³⁷ Ene ngundiro etoyi, Yisasdo mande gumi eyingo. Yendo oowari yunowanggo. Eyingo. Etoni, enengo kirikiri oni enebana gumi eyingo. Ge, bine, noore oorowuya, digi doobeno nangge onibigado (Kina 200) oomanongoyingo uriyoya yunowooto? Eyingo. ³⁸ Ene ngundiro sumoo etoyi ngu, asa, Yisas enebana gumi eyingo. Ye oomanongoyingo ndadiro? Ye oorowuya kenoyi. Eyingo. Etoni, ene oororo, kenoro, gumi eyingo. Noore oomanongoyingo kandegura, ko, iso eraya nangge oorote. Eyingo.

³⁹ Ene ngundiro etoyi, Yisasdo eneya gumi eyingo. Oni simoo bare ene mete tambuyi tambuyi so metemimo nguno bibiteyi. Eyingo. ⁴⁰ Arisa, oni bibitewonggoku ngu, wata oowooyingga onibi eraya kande eraya (50), wata oowooyingga onibi kandegura (100), ngundiro bibiteyingo. ⁴¹ Ene ngundiro bibitetoyi ngu, arisa, Yisas ene ngu oomanongoyingo kandegura, ko iso erayaga ngu yoro, ene sambono doongetero, Anutno esosootero yemboongeyingo. Yemboongerero yokoro ngu, ene oomanongoyingo oososowooro, kirikiri oni kirarongo yunootoni, ngundo oni simoo bare bayetero yunoyingo. Iso erayagaku nguya ngundiro nangge teyingo.

⁴² Ngundiro tetoyi, oni bidodo netoyi, kawuye ndinditeyingo. ⁴³ Oni simoo bare oo ngu netoyi, oomanongoyingo sosorango, iso sosorango nguya oriyingu, ngu yowuruwooro, si kande eraya kegidemboro eraya (12) siriyootoyi, si manggowoomo oorero angeyingo. ⁴⁴ Oni ngu oomanongoyingo neyingo, simoo nangge oowooyinga oorengo (5,000).

Yisasdo Galili Sono Koongeyingo Sanganiwoore Endeyoyingo
(Matiyu 14:22-23; Yon 6:15-21)

⁴⁵ Kootuyisina, Yisasdo enengo kirikiri oni kirarongoku eririyeroro eyingo. Ye sodedo wanggo sanganimoo ooreya, ye koretaya Galili sono koongeyingo andu, Betisayida mera gidaresina oorowutoyiga, nobana oni simoo bareno etoowe, satoyigogo oorowuwano. Eyingo. ⁴⁶ Ene ngundiro ero, oni simoo bare soweyerootoni, satoyi, Yisas enesu nangge mera purimo oorero, nguno Anutno yemboongewero nguro ene oriyingo. ⁴⁷ Suwootetoni, wanggo koongeyingo kewooroko oodoni, Yisas enesu nangge puri bodaga nguno yemboongerero oriyingo. ⁴⁸ Ngu naruno ngu, doogo urungga oorero, ngundo wanggo wenggerenggereyeroyingo. Ngundiro tetoni, ene de sosimbo sono sanggawero wanggo woosoro oorowuweroyi, ko yanggango oorengo terowuwonggo. Sengewero mera wendooketoni, arisa, Yisas ene Galili sono koongeyingo sanganiwoore kewoongoro, enengo kirikiri onino oororo, dagayerowero teyingo. ⁴⁹ Enengo

kirikiri onikundo Yisas kenootoyi, Galili sono koongeyingo sanganiwoore kewoongoro, eneno oorowuyingo. Oorowutoni, kirikiri onindo Yisas kenoro, oo gabogado, ero ingoro, nguro ene kimanggaru urungga teyingo. ⁵⁰ Oni bidodo ngundiro tero, kenoro, sosoreyingo urungga teyingo. Ngundiro nguro, sodedomangge, Yisasdo eneya mande ero eyingo. Ye nowoondoye yanggango yeyi. Nondo nangge ombutenoku nga! Nguro ye ma sosorewero. Eyingo. ⁵¹ Ngundiro ero, Yisas wanggo sanganimoooretoni, ngu naruno nangge, doogogaku kiniteyingo. Ngundiro tetoni, nowoondoye sosorero, ingondudu urungga oorengo teyingo. ⁵² Ndadiro nguro, Yisasdo oomanongoyingongga oni simoo bare yunowoku yanggangoningga nguro ma ingondudu teyingo. Kini, enengo nowoondoye ukingoyingo.

*Yisasdo Genesaret Merako Sayi Oni Oowooyingga Yomosiyeroyingo
(Matiyu 14:34-36)*

⁵³ Ene Galili sono koongeyingonggaku usowooro, mera oowooyi Genesaret, ngu gidaresina mayero, wanggo gosiyoyingo. ⁵⁴ Ene wanggo yokootoyi, sodedomangge oni simoo bare Yisas kenoro, ene ingoyingo. ⁵⁵ Ngundiro nguro, oni sodedomangge ende gurasina gurasina yondowidoro saro, ene sayi oni yoyoro, Yisas ndano oorooteku, nguno mayeyingo. ⁵⁶ Yo, hamoo, ende bobodi, ende ururu, ndawu meranggasina Yisas tunootetoni ngu, asa, ene sayi oni ende kewoorokono yoyeyingo.

Ene ngundiro tero, Yisasno ngguyinggayitero, sumoo sumoo inoyingo. Ndadiro nguro, sayi onindo nangge kandeye Yisasdo nengguro dabemisina yetoyi ngu, asa, sayi oniku bidodo mete temukoyingo.

7

Anutro Mamana Mande, Ngundo Yuda Oniro Osisambayeboro Mamana Mande, Ngu Dagate (Matiyu 15:1-9)

¹ Mosesro mamana mande sobowooyingo oni, ngu oowooye Parisi oni gidarega, ko, mamana mande etuyeroyingo oni gidarega, ngundo Yerusalemnonggo omburo, Yisasya yowuruwooyingo. ² Ene Yisasro kirikiri oni gidega kandeye ma sonowooro oo dowooro, netoyi yeyoyingo. Parisi onindo yeyoro, nguro ene nowoondoye kowuri yero eyingo. Noorengo osisambananimboru muri ngundiro kini. ³ (Parisi oni, Yuda oni bidodo, enengo osisambayeboro muriye keyeroro, kandeye gome ma sonowooro ngu, asa, ene oo ma dowooro newanggo. ⁴ Ngundiro nangge, ene oo uriyoweroyi musiyomo saro, ngunonggo mayero ngu, ene kandeye ma sonowooro ngu, asa, ene oo ma newanggo. Ene osisambayeboro mamana mande gura gura muri gidarega nguya keyoro, nguro ene sono toba, kumbe, koondo, oo ngu bidodo ngu muringga ewoku, ngu keyoro sonowooyingo.) ⁵ Ngundiro nguro, Parisi oni, ko, mamana mande etuyeroyingo onikundo Yisas sumoo inoyingo. Ndadiro nguro, gengo kirikiri

oni, ene osisambaro muri ngu ma keyootenggo? Enengo kandeye ngu sugabododo oo dowooro netenggo. Noorengo osisambananimboru muri yomburiyootenggo. Ero eyingo. ⁶ Ene ngundiro etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Anutro ingondudu eyingo oni Ayisayando yeya mibuye tegedodo, ero nakangoyingo. Ene mande ngandiro nakangoyingo.

Ngu oni gidarega ngu, ene kingo manggoyemonggo no bingamine ero okootenggo. Enengo nowoondoyemo biyomi ingootenggoku, ngu muriyemonggo tunoo etuyerootenggo. ⁷ Nguro ngu, ene kingo nono yambo mande tetenggo. Ene oniro mamana mande nangge oni simoo bareno wesiyoro etuyerootenggoku ngu, ngundiro ngu godange ero eyingo. Noore Anutro mande nangge wesiyoro eteto. Ero eyingo. Ayisayando ngundiro nakangoyingo. (Ayisaya 29:13)

⁸ Yisasdo eyingo. Ye Anutro mamana mande ngu andangero yokoro, ye oniro muriye ngu nangge, yanggango gome dowootenggo, ero eyingo.

⁹ Yisasdo mande gura soweyoro eyingo. Yengo ingonduduye yowooraringoweroyi oni, Anutro mamana mande ngu andangero yokowero, gome ingootenggo. Yengo muriye ngu nangge keyootenggo. ¹⁰ Kurimi, Mosesndo Anutro mamana mande nguno eyingo.

Ge mete gengo awanangge manggowo keyo. Oni gura enengo eweyi nemimboya mande biy-

omi ero ngu, asa, ene hamoo oorengo udoyi kumoowa. (Eksodas 20:12)

¹¹ Ye Anut kootu inoro, ngandiro etenggo. Oni gurado digi beye oododo eweyi nemi hoorooweyeroweroyi, ene eweyi nemi erayagakuya ero ewa. Nga digi beyega nga ngu, no Anut inowero yewano, ero eyingo. ¹² Ene ngandiro etenggoku, muri nenengo kini eyingo. Arisa, eweyi, nemi yomosioweroyi muri nguro gome ma ingootenggoku, nguro ye ganayeroya, eneno etoyiga ene ingoyi. Ngu muringga tetenggoku, ngu gome oorengo, ero eyingo. ¹³ Nguro ngu, ye muri osisambayemonggo yoyingo ngu keyootenggoku ngu, ye Anutro mande ngu yeyi, kingo oo ngundiro tetenggo. Ye muri gura gura ngundiro oowooyingga tetenggo. Ye ngu mandega ngu ero etuyerootenggoku, ngu Anutro mamana mande toongootenggo. Ero eyingo.

*Muri Biyomimbo Oni Yeni, Biyomi Yete
(Matiyu 15:10-20)*

¹⁴ Yuda oniro muriye ngandiro. Oni sowe gura gura oowari oo dowootoyi, ngu oo ngu ma neyingo. Ngundo Yisasdo oni simoo bare ko negoyeroro eyingo. Ye bidodo noro mande nga ingoya, nguro ingondudu teyi! ¹⁵ Oni gura goweyi sanganimo oo oorooteku, ngundo newendesina uro, ngundo oni yeni, ma biyomi yewa. Kini, muri biyomi oni newendemo oorooteku, ngundo endesina ooretaku, ngundo oni yeni, biyomi

yewa. ¹⁶ Oni sodeyi mande ingoweroyi teton-
ingga ngu, ene komo nga mandega nga, gome
ingoni. Ero eyingo.

¹⁷ Ene oni simoo bare ngu yoyokoro, yano
oorowuyingo. Enengo kirikiri onikundo ngu
mande adingayingga, nguro sumoo inoyingo.

¹⁸ Ene sumoo etoyi, Yisasdo gumi eyingo.
Ye nguya ingonduduye kini? Ye bine ma
ingootenggo? Oo bidodo oni endesina oorooteku,
ngundo oni newendesina uro, ngundo oni
yeni, ma biyomi yewa. ¹⁹ Ndadiro nguro, oo
ngundiro ngundo oni nowoondoye oorengomo
ma ute. Kini, ngu enesu kawuyi newendemo
uro, ngunonggo oorero toongete. Ngu mandega
nguno, ngu Yisasdo oowari bidodo metemi
eyingo. ²⁰ Ene mande gura soweyoro eyingo.
Muri biyomi oni newendemo oorooteku,
ngunonggo endesina ooretetu, ngundo oni
yeni, biyomi yete. ²¹⁻²³ Muri biyomi oni
newendemo oorooteku, ngunonggo ootoogero,
endesina oorete. Ngu ngandiro. Ingondudu
biyomi teweroyi muri; sebobarese teweroyi
muri biyomi; yakaka teweroyi muri; oni
ureyi kumooweroyi muri; oni bare gidarega
yakakayi yodowooro yomburiyootenggoku
muri; oo kenomayingootenggoku muri; muri
biyomi gura gura; ebe ganagana mande
teweroyi muri; godange mande teweroyi
muri; manggo unggaranggara teweroyi muri;
oo kenomayingoweroyi muri; yomooyinoro
mande, sanggiri teweroyi muri; oni enengombo
enengo ingootoni, urungga teteku nguro muri;
wenonoyingo mande eweroyi muri; ngu muri

biyomi ngu bidodo oni nowoondoyemonggo endesina tunootero, ooretaku, ngu bidodobo oni yeni, biyomi yete. Ero eyingo.

Saropinisiya Merako Barega, Yisasro Newende Hamoo Teyingo
(Matiyu 15:21-28)

²⁴ Yisas ootoogero, ngu endega ngu yokoro, Tayiya ende, Sayidon merasina oorowuyingo. Ene oororo, ya gura newendemo uro, Yisas nguno kengewero ingoro kombitetoni, oni gurado nguno mayero ma kenowero, ero ingoote. Ene Yisas kombiteweroyi nguya ereremo kini. ²⁵⁻²⁶ Kini, sodedomangge bare gurado Yisasno, nguno oorooteku, ngu etoyi ingoyingo. Ngu barega ngu, ene namboni bodaga nguno oombooro biyomidodo ngu oruwo. Ngu barega ngu Girik barega ene ngu Saropinisiya merako mayero, nguno oruwo. Ngundo, ene Yisas oruwoku ngu ingoro, nguro sodedomangge ene yano omburo, Yisas keyi damonimo boodoo oondoogeyingo. Ene boodoo oondoogero, Yisasno ngguyinggayi tero, sumoo sumoo eyingo. Yisas gedo merambooro noro nambonemo oorooteku, ngu oweni, ero eyingo. Ndadiro nguro, ngu barega ngu newendemonggo hamoo ingoyingo, Yisas ene mete nambone yomosiyoowa, ero ingoyingo.

²⁷ Yisasdo Yuda oniro ingondudu ngu ngandiro ingoyingo. Noore Yuda oni ngu noore oni oorengo, ero, oni sowe gidarega Yuda oni kini, ngu se ngundiro, ero ingootenggo. Nguro ngu, Yisasdo ngandiro eyingo. Noore simooye oowari

yunootooye, nero yokootoyiga, kootuyisina gumi yoro, se yunowato. Simooye oo ma neyingomo oo ngu yoro, se ma inowato. Eyingo. Yisasdo ngu barega nguro newendemo hamoo teyingo, ngu towoongoro, nguro ene ngundiro eyingo.

²⁸ Ene baregakundo Yisasro mande gumi eyingo. O Oni Urungga, ge hamoo ete. Ene sebo ngu oo neweroyi yaba newendemo simooyembooro oo sosorango, ngu netenggo. Eyingo.

²⁹ Ene ngundiro etoni, Yisas enebana eneya gumi eyingo. Ge ngundiro etekuro, arisa, ge mete oorowu. Merambooro biyomi ngu kuri nambooge yokoro toongewo. Eyingo. Ndadiro nguro, Yisasdo enengo newendemo hamoo teyingo, ngu yanggango kenoro nguro ene mande ngundiro eyingo. ³⁰ Arisa, baregaku enengo yano ko oorowuyingo. Ene ko oororo, ene namboni yabano wetoro oodoni, kenowoku, oombooro ngu ene kuri yokowo.

Yisasdo Oni Gura Mandeni Kini, Ko, Sodeyi Nguya Tuwo Ngu Yomosiyooyingo

³¹ Ngu naruno nguno, Yisas ko ootoogero, Tayiya mera yokoro, Sayidon mera nguya yokoro, yade mera gura oowooyi Dikapolis nguno oorowuyingo. Ngu merako nguno ende ururu kande eraya nguno oruwo. Ngu kewooroye oorengowoore yade oororo, Galili sono koongeyingo ngu tanggeyimo tunooteyingo. ³² Oni sowe gidaregado oni gura sodeyi tuwo ko mandeni moore nguya kini, ngu yoro, Yisasno mayeyingo. Mayero, ene Yisasno

ngguyinggayi tero, sumoo sumoo inoro, ngu oningga nguno kandeyi yeya yeningga, mete teni, ero eyingo. ³³ Arisa, Yisasdo enengo mandeye ngu ingoro, nguro ene oninggaku yoro, oni simoo bare yoyokoro, songo oororo, nguno enesu nangge dikaworiyo. Dikaro, Yisasdo kandedibiyi ngu oningga ngu sodeyimo yeyingo. Yero, kandedibiyi yoro, muketero, oninggaku mebuyimo yeyingo. ³⁴ Yero, Yisas sambono randoro doongetero, yanggango iyangero, newende sendoweroyi teyingo. Ene ngu oninggakuya enengo mandenonggo eyingo. Epata! Eyingo. Nguro muri ngu ngandiro. Ge goosoo! Ero eyingo. ³⁵ Asa, ngu naruno nangge, oni sodeyigaku ngu himiyetoni, oo mebuyi gosiyoyingonggaku sodedomangge besero toongeyingo. Ene mete mande metemi eyingo. ³⁶ Ene mete tetoni, ene Yisasdo roogo yanggango teyunoyingo. Ene oni gurano nga ooga ngaro ma ewero. Ene Yisasro mande ma ingoro, ene yanggango yero, nguro muri wesiyoro, ero endeyoyingo. ³⁷ Yo, hamoo, simoo bare bidodo nguro mandeni ngu ingoro, ene hamoo sosoreyingo urungga oorengo tero, ene eyingo. Yisasdo oo bidodo tewoku ngu gome oorengo tete. Ene komo oni sodeye tuwo ngu tetoni, mande gome ingootenggo. Oni mandeye kini, ngu nguya mande gome etenggo. Ero eyingo.

8

Yisasdo Oni Simoo Bare Oowooyingga Oorengo

4,000 Oowari Yunoyingo (Matiyu 15:32-39)

¹ Ngu narunggano, nguno oni simoo bare oowooyingga oorengo yowuruyingo. Ene yowuruwooro, ene oowariye nguya kini. Ngundiro nguro, Yisasdo enengo kirikiri oniku negoyerooni, ombutoyi eyingo. ² No nga simoo bare ngaro nowoondoyi teyunooteno. Naru kabusa noya oruwootoku, ene oowariye nguya kini. ³ Ene oodooro kumootoyi, soweyerootowe, enengo yano sawero saro ngu, asa, oorekono doongeye toongootoni, mera wongosogurumooro yurewa. Nguro ngu, oni gidarega ngu yowokononggo mayewonggo.

⁴ Ene ngundiro etoni, kirikiri onindo gumi sumoo eyingo. Nga mera gumisina ngano oni kini, nguro noore oowari ndanonggo yoro, oni simoo bare yunootooye newanggo? Ero eyingo.

⁵ Ngundiro sumoo etoyi ngu, asa, Yisasdo sumoo gura yunoyingo. Ye oomanongoyingo ndadiro? Ero eyingo. Enebana gumi eyingo. Kandegura gidemboro eraya. Ero eyingo.

⁶ Yisasdo mandeye ngu ingoro, nguro ene simoo bareya eyingo. Ye merakono bibiteyi, eyingo. Bibitoyi, Yisasdo ngu oomanongoyingo kandegura gidemboro erayagaku yoro, Anutno yemboongerero yokoro, oososooworo, enengo kirikiri oni yunoyingo. Yunootoni, ngundo bayetero, simoo bare yunoyingo. ⁷ Ene iso bobodi gidarega nguya moore. Nguro ngu Yisas ene nguya yoro, Anutno iso nguro esootero, yemboongerero yokoro ngu, asa, ene kirikiri oniku iso yunoro eyingo. Iso

nguya bayeteya, simoo bare yunoyi. Eyingo.
⁸ Ngundiro yunootoyi, oo netoyi, mete tetoni,
 oo sosorango oodoni yowuruwooro, nguno ngu
 ene si kandegura gidemboro eraya siriyootoyi,
 angeyingo. ⁹ Ngu oni ngu oowooyingga oorengo
 4,000 oruwonggo. Ngundiro tero, Yisasdo oni
 simoo bare soweyerootoni, enengo endemo
 endemo sayingo. ¹⁰ Ene ngu naruno, enengo
 kirikiri onidodo wanggo sanganimoo oorero
 Dalumanuta merasina nguno sayingo.

*Oni Gidarega Muri Songo Oorengo Gura Anut-
 nonggo Kenowero, Nguro Sumoo Eyingo
 (Matiyu 16:1-4; Luk 12:54-56)*

¹¹ Mosesro mamana mande sobowooyingo oni
 oowooye Parisi omburo, Yisasya mande gumi
 gumi ero ronggeyoro, Yisas towoongowero nguro
 ene sumoo eyingo. Sambo endeboro sunggi
 oorengo gura onindo ma teweroyi, ngu teya,
 etuyerootooga kenowooto, eyingo. Ngu kenoro,
 noore ingowato. Hamoo oorengo, ge Anut Nan-
 goni oorengo yanggangonggedodo, ero towoon-
 goyingo. ¹² Yisasdo mandeye ngu ingoro, nguro
 ene kowuri ingoro, yanggango yuka ooron-
 gooro eyingo. Ndadiro nguro, nga simoo bare
 nga narungga ngano oode sunggiro etenggo?
 No hamoo yeya eteno. No sunggi gura nga
 narungga ngano hamoo ma tewano. Ero eyingo.
¹³ Ngundiro nguro, ene ko yoyokoro, wanggo
 sanganimoo oorero, ene Galili sono koongeyingo
 gidaresina toongeyingo.

*Yisasdo Enengo Kirikiri Oni, Parisi Oni, Ko, Oni
Tabango Urungga Herod Nguya Mande Adingayi
Nguno Eyingo
(Matiyu 16:5-12)*

¹⁴ Yisasro kirikiri oni oowari kabetero, oomanongoyingo ma yoro ombuyingo, ene oomanongoyingo guranangge wanggono oriyingo. ¹⁵ Ngu naruno nguno, Yisasdo mande yanggango eneya eyingo. Ye ingonda teyi! Parisi oni, Gabuman oni tabango urungga Herod ngundo oomanongoyingo yeni, koongeweroyi Yis, nguro gome doongeteyi. Enengo mandeye ngu Yis oomanongoyingo newendemo utoni, koongeteku ngundiro. ¹⁶ Enengo nangge ero ingoro eyingo. Ene ngundiro eteku ngu, ndadiro ngu, noore oomanongoyingo ma yoyingo, ero eyingo. ¹⁷ Asa, Yisas ene ingoro, nguro gumi eyingo. Ndadiro nguro, yengo nangge mande ngundiro etenggo? Noore oomanongoyingo kini? Ye, bine, ingonduduye kini? Ye bine kuri ma ingoyingo; ngundi, nowoondoye ukingoyingo, bine? ¹⁸ Ye doongeyedodo, ye oo ma kenoyingo? Ye sodeyedodo, ye mande ma ingootenggo? Ye kabetetenggo, bine? ¹⁹ Kuri, no oomanongoyingo kandegura oososoowonoku, oni oowooyingga oorengo 5,000 yunowonoku, nguro ngu gumi oodoni, ye si ndadiro siriyootoyi, manggowoomo oorewo? Eyingo. Etoni, enendo gumi eyingo. Kande eraya kegidemboro eraya. Ero eyingo. ²⁰ Asa, Yisasdo mande gura soweyoro eyingo. Naru gurano, oomanongoyingo kandegura gidemboro eraya oososoowonoku, oni oowooyingga oorengo 4,000 yunowonoku,

ngu gumi oodoni, ye si ndadiro siriyootoyi, manggowoomo oorewo? Ero sumoo eyingo. Etoni, enebana gumi eyingo. Kandegura gidemboro eraya. Eyingo. ²¹ Ngundiro etoyi ngu, asa, Yisasdo sumoo gura ero yunoyingo. Ye ngu kenoro ma ingootenggo, bine? Eyingo.

Yisasdo Oni Doongeyi Kiringo Gura Betisayidano Yomosiyoyingo

²² Yisas ko kirikiri oni nguya, ene Betisayidano oororo, tunooteyingo. Ngu oni simoo bare gidarega, ngundo oni gura yoro, Yisasno mayeyingo. Ngu oningga ngu, doongeyi kiringo. Nguro ngu, ene Yisasno ngguyinggayi tero, sumoo sumoo inoro eyingo. Ge kandege nga oninggano ngano yetooga mete teni, ero sumoo eyingo. ²³ Arisa, Yisasdo mandeye ngu ingoro, nguro ene oni doongeyi kiringonggaku kandeyi dowooro yoro, ende yokoro, ende dabemimo ooreyingo. Yisasdo ngu oni doongeyinggakuno muketeyingo. Muketero, Yisas kandeyi ngu oninggakuno yero, sumoo inoro eyingo. Ge oo kenote, bine? Eyingo. ²⁴ Ene ngundiro etoni, ngu oni doongeyi biyominggaku doongetero, gumi eyingo. No oni yeyootowe ngu, de ngundiro tero, ene oororo omburo tetenggo. Oo gome ma kenooteno. Eyingo. ²⁵ Ngundiro etoni ngu, asa, Yisasdo kandeyi, oni doongeyi biyominggakuno ko yeyingo. Ngundiro tetoni, oni doongeyinggaku yanggango doongetero, metemi oorengo tero, oo bidodo gome tunoo kenoyingo. ²⁶ Ngundiro tero, Yisasdo ngu oninggaku sowe-yootoni, enengo yano oorowuyingo. Ene Yisasdo

oninggakuya eyingo. Ge ende kewooroko sodedo ma uwero. Ero eyingo.

*Pitando Yisas Krayis Muri Yootunoro Eyingo
(Matiyu 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Yisas enengo kirikiri oniya ootoogero, ende gura oowooyi Sesariya, gura oowooyi Pilipayi nguno sayingo. Saro, ooreko kirikiri oni sumoo yunoro eyingo. Oni simoo baredo noya ndawu oningga etenggo? Eyingo. ²⁸ Ene ngundiro sumoo etoni ngu, asa, kirikiri onindo Yisasno gumi eyingo. Oni gidaregado ngu geya ngandiro etenggo. Sonoyeroyingo Yon. Etoyi, ene oni gidaregado ngu ngandiro etenggo. Ge Ilayisa, Anutro ingondudu eyingo oni. Etoyi, ene gidegado ngu etenggo. Ge Anutro ingondudu eyingo oni gura, etenggo. ²⁹ Ngundiro etoyi, Yisas enebana sumoo yunoyingo. Yendo ngu noya ndawu oningga etenggo? Eyingo. Pitando enengo mandeni ngu ingoro, nguro ene sodedomangge gumi eyingo. Ge Krayis, Anutdo noore yoyowero sunggi yeyingo oni. ³⁰ Ngundiro etoni, Yisasdo mande yanggango eyingo. Ye nga mandega nga onino ma ewero. Eyingo.

*Yisas Enengombo Kumooro Ko Ootoogeweroyi,
Nguro Eyingo
(Matiyu 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Yisas damoni yero, kirikiri oni mande keta mesarango ngu ero etuyeroro eyingo. Oni Nangoni tunootewoku, ene komo oo bidodoboro ogingo urungga yowa. Tabango oni, Anutro wooro yeyingo oniro sobosobo mamana mande etuyeroyingo oni nguya, ngundo mandeni biyomi

ero, kootu inoro, ureyi kumoowa. Ene naru kabusa oode, nguno ko ootoogewa. Eyingo. ³² Yisasdo ngu mandega ngu tunoo oorengo etoni, Pitando Yisas yoro, sosina oororo, damoni yero mamanangoyingo. ³³ Ngundiro tetoni ngu, asa, Yisasdo Pita kootu inoro, yowoorengoro, kirikiri oni yeyoro, Yisas enebana Pita mamanangoro eyingo. Pita, ge Setanro ingondudu ete. Setan, ge ombuya kootunesina oorowu. Ge Anutro ingondudu ma ingoote. Kini, ge oniro ingondudu nangge ingoote. Eyingo.

³⁴ Ngundiro ero, Yisasdo enengo kirikiri oni, ko, oni simoo bare nguya negoyerooni, mayero, yowuruwootoyi, mande yunoro eyingo. Oni gura no kenerowero ngu, ene mete enengo ingonduduni bidodo yokoya, kowuri ene inooteng-goku ngu de omukondi ngundiro koorowooya, no keneroya endeyoni.* ³⁵ Oni gura enengo ingonduduni yanggangoni gome dowooro, goweyi sugi oruweroyi ingooteku ngu, enengo ootootoni Anut doongeyimo hamoo oorengo oonootewa. Oni gura enengo ingonduduni ootootoni bidodo no nunoro ngu, ene ngunonggo mandene keta mesarango nguro ingoro, gome dowooro ngu, asa, ene mete kootuyisina sambo endemo sugi sugi keta oruwa. ³⁶ Oni gura mera ngaro oo bidodo yomukoro oode, kumoowaku ngu, ndawu oogado ene hoorowewa? ³⁷ Ngu oningga ngu,

---

* **8:34:** (Ge Yisas oowooyi nguro ko tero, mandeni murini nguro ko tetoyi, Yisas teyinoyingo, ngu ngundiro Yisas oowooyi nguro ene gutoro, yomoonggunoro, mandege biyomi etoyi ngu, ngu gengo de omukondi ngundiro koorowoowa).

ene ndawu oogado enengo goweyi yanggangoni keta oruweroyi ngu uriyoro yowa? Oni gurado Anutro endemo oorowuweroyi oore ngu enengombo oo gurado hamoo oorengu uriyoweroyi kini. ³⁸ Ataga, oni simoo bare endeni endeni bidodomo erambarisa oruweroyi yomburiyoro, buribari endeyoro, muri biyomi nguro ingondudu tero, Anutro mande kootu inootenggo. Ene oni gura oni ngu kewooroyemo ootooro, ngunonggo noro mandene murine ero, oyimo yoro oorooteku ngu, arisa, kootuyisina, no nguya Awanemboro yanggangoni duridarini, sambono Engel oni kundingiyi, ngudodo ombute-toku naruno, no nguya, hamoo oorengu, ngu oningga nguya oyimo yowano.

9

¹ Ngu naruno nguno, Yisasdo eneya eyingo. Hamoo oorengu, no yeno eteno. Oni gidarega nga dikatenggoku nga, gumi ma kumooyingomo, Anutdo enengo simoo bare soboyerooteku naruno, enengo yanggangonidodo tunootetoni ye kenowanggo. Eyingo.

*Yisas Moondeyi Guradiro Tunooteyingo
(Matiyu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Kootuyisina, naru kandegura gidemboro guranangge yokoro, Yisasdo Pita, Yemus, Yon, ngu oni kabusaga ngu yoyoro, mera puri piru ndandayingo awuno oorengonggano ooreyingo. Nguno oorero, enesu nangge oruwonggo. Ngu naruno, Yisas moondeyi ngu oni kabusaga doongeyemo yowoorengoro, Yisas enesu

guradiro tunooteyingo. ³ Yo, hamoo, Yisasro towikumbani ngu soru ngundiro wadori, ko, sarayi oorengo tunooteyingo. Merako ngano oni gurado towikumbani oo ngundiro yeni, ma sarayi yewa. ⁴ Ngu naruno, Ilayisa, Mosesya Yisas tanggeyimo tunoothero, Yisasya mande etoyi, kirikiri oni kabusaga, ngundo ngu yeyoyingo. ⁵⁻⁶ Pitando oo ngundiro kenoro, nguro ene soriyokoro, Yisasno ndawu mandega ewano, ero, ngu ma ingoyingo. Ngundiro nguro, ene Yisasno ngandiro eyingo. Oo etuyeroyingo oni, noore ngano oruweroyi ngu gome. Nguro ngu, gedo mete ero etoni ngu, asa, noore tookoododo kabusa yewato. Gura gengo, gura Mosesro, gura Ilayisaro yewato. Eyingo. ⁷ Pitando mande etoni ngu, asa, ngu naruno nangge, goboore gura tunoothero, ngundo doobeyeroyingo. Doobeyerooni, Anutdo ngu goboore kewoorokononggo tunoothero ngandiro eyingo. Ngu nenengo nangone, no nowoondone nguro gome ingooteno. Ye enengo mandeni, ngu gome ingoyi! ⁸ Ene ngundiro etoni, asa, sodedo oorengo ene doongetero, Yisas enesu nangge oodoni kenoyingo.

⁹ Arisa, Yisas, enengo kirikiri onikuya, mera puringgaku yokoro, ko uyingo. Uro, Yisasdo mande yanggango ero eyingo. Ye awuno oo kenowonggoku, nguro oni gurano ma ewero. Anutro Nangoni Oni Kirarongo mere yokoya, ko ootoogetoniggago, asa, ye mete yootunoya eyi. Eyingo. ¹⁰ Ene ngu mandega ngu gome dowooro, enengo nangge mande ero ingoyingo. Ngu mandega mere yokoro ko ootoogetoni, ngu

ndadiro? Ero ingoyingo. ¹¹ Ngu naruno, Yisasro kirikiri onikundo Yisas sumoo inoyingo. Anutro mamana mande etuyeroyingo oni, ngundo ngandiro etenggo. Ilayisando, Anutro ingondudu eyingo oni, koreteyunoro ombuwa, ero etenggo. Ndadiro nguro, ngundiro etenggo? ¹² Ene mande ngundiro sumoo etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Hamoo, Ilayisa omburogogo, oo bidodo yomosiyowa. Ngu ndadiro nguro, Anut mandeno ngu mandega ngu oorote? Ngu ene Oni Nangoni, ngundo oo bidodoboro ogingo urungga koorowootoni, onindo yomooyinoro mandeni biyomi ewanggo. ¹³ Ene no yeno eteno. Ilayisa ene kuri ombuwo. Ene onindo ngu enengo ingondudu nangge keyoro, muri biyomi gura gura nguya ene teyinoyingo, Anutro mande nakayano ewoku, ngundiro teyinoyingo. Eyingo.

*Yisasdo Simoo Oore Gura Meramboorododo,
Ngu Yomosiyoyingo
(Matiyu 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Yisas kirikiri oni kabusagakuya oororo, enengo kirikiri oni gidaregano tunooteyingo. Ene tunootero, yeyoyingo ngu oni simoo bare oowooyingga oorengo mayero, yowuruwooro, mamana mande etuyeroyingo oni gidarega, kirikiri oni nguya, mande gumi gumi ero ronggeyoyingo. ¹⁵ Ronggeyootoyi, oni simoo bare bidodo Yisas kenootoyi, ombutoni, sodedomangge soriyokoro, yondowidoro, Yisasno oororo, yenggonangoyingo. ¹⁶ Ene ngundiro tetoyi, Yisasdo enengo kirikiri oniku sumoo yunoyingo. Ye ndadiro mandega

eneya ero ronggeyootenggo? ¹⁷ Ngundiro sumoo etoni, ene oni gura ngu oni simoo bare ngu kewooroyemonggo, Yisasro mande gumi eyingo. Oo etuyeroyingo oni urungga, no nangone, oombooro biyomi, ngundo newendemo ootooro, ngunonggo manggowo witumooroote. Ngundiro nguro, no ngu yoro, geno ombuteno.

¹⁸ Naru oowooyingga ngu, oombooroga, ngundo yanggango biyomi dowooro ooroote. Ene merako wenggeremootoni sorero, ooroote. Kooto sarayi ngu manggowoomo nguya ooretoni, metoyi gome kini ndinditero, moondeyi sagaga tewa. Nguro ngu, no gengo kirikiri onino ngu oweyi, ero etoowe, ene ngu oombooroga ngu andangeweroyi nguya ereremo kini. Eyingo.

¹⁹ Yisasdo ngu mandega ngu ingoro, enengo kirikiri oni, ko, simoo barekuya eyingo. Ye simoo bare nowoondoyemo hamoo kini! No yeya naru pirungga oorooteetoku, ene naru ndadiro ngu yengo kowuriye koorowoowanggo? Arisa, ye simooye bodaga ngu yoya, nono ombuyi. Ero eyingo. ²⁰ Ene ngundiro etoni, onikundo ngu simoonggaku yoro, Yisasno ombuyingo. Ene ngu oomboorogakundo Yisas kenoro, sodedo oorengo ngu simoo oorenggaku, newendemonggo yanggango oorengo wenggeremootoni, simoonggaku merako ukero, wetoro, nguno yowooraringoro, sagaga tero, koodoo sarayi manggowoomonggo ooreyingo.

²¹ Ene ngundiro tetoni ngu, asa, Yisasdo eweyi sumoo inoyingo. Naru ndadiro ngundiro teroruwo? Etoni, eweyimbo gumi eyingo. Kuri ene bodagano damoni yero

ooroote, eyingo. ²² Naru oowooyingga, oombooro biyomi, ngundo simooyengga nga wenggeremootoni, de nombono, sonono nguya uro, ureni kumooweroyi teroroote. Ge mete tetoningga ngu, ge nowoondoyi teyunoya, ge noore hoorooweyero. Ero eyingo. ²³ Ene ngundiro etoni, Yisasdo simooyengga ngu eweyimboya eyingo. Ataga, ge noya ngandiro ete. Ge mete tewa tetoni, ngu ge no nangone yomosiyo. Ndadiro nguro, ge ngundiro ete? Oni nowoondoyemo hamoo Anutno yero ngu, asa, ene mete oo bidodo teweroyi ingowa. Eyingo. ²⁴ Yisasdo ngundiro oo etoni, asa, sodedo oorengo, oni eweyingga ngundo meno ero eyingo. No nowoondonemo hamoo tete. Ene noro nowoondone hamoo ngu ootuwoo! Nguro ngu, ge no hooroowenero! Eyingo. ²⁵ Etoni, Yisasdo yeyoro ngu oni simoo bare oowooyingga oorengo mayero, yowuruwotoyi, nguro ngu, ene ngu oombooroga nguya sanggiri tero, kenoro eyingo. Ge oombooro manggowo sodeyi ukingoyingo, no geya eteno. Ge nga simooyengga nga yokoya, kootuyisina, ge ene newendemo ko ma uwero! Ngundiro eyingo. ²⁶ Arisa, ene ngundiro etoni ngu, simoo ooregaku newendemonggo oomboorogaku ki biyomi ero, oninggaku yanggango oorengo wenggerenggeremoyingo. Ngundiro tero, oninggaku yokoro, besero toongeyingo. Oombooro toongetoni, oninggaku gaboyi kumooyingo. Gaboyi kumootoni, oni oowooyingga nguro eyingo. Oni kuri kumooteku nga! Ero eyingo. ²⁷ Ene ngu naruno, Yisasdo

kandeyimonggo dowooro okootoni, ko ootoogero dikayingo.

²⁸ Kootuyisina, Yisas enengo kirikiri oniya ya gurano uro, nguno enesu nangge ootooro, Yisasno sumoo eyingo. Ndadiro nguro, noore ngu oombooroga ngu oweweroyi ma ingowooto? Eyingo. ²⁹ ene ngundi ro sumoo etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Anutno yemboongetoyi ngu, ngundi ro oombooro biyomi ngu ye mete andangetoyi toongewa. Oore gurano ngundi ro mbooro biyomi ngu ma andangetoyi toongewa. Kini, Anutno yemboonger o andangeweroyi ngu mete.

Yisasdo Naru Kumooro Ko Ootoogeweroyi Nguro Ko Eyingo

(Matiyu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Ene ngu endega ngu yokoro, oororo, Galili mera kewoorokuri oorowuyingo. Ndadiro nguro, Yisas enengo kirikiri oni etuyeroweroyi naruno, nguro ngu, Yisasdo enengo kirikiri oni nguya kombitero, Anutro mande etuyerowero eyingo. Oni Nangoni, ngu mudi oni kandeyemo yetoyi, ngundo ureyi kumoowa. Ureyi kumootoni, naru kabusa yokoro, ene ko ootoogewa. Eyingo. ³² Ene mande ngundi ro etoni, ene kirikiri oni ngu mandega, ngu muri ma ingoro, nguro ene sumoo inoweroyi nguya sosoreyingo.

Onendo Ngu Oni Urungga?

(Matiyu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Arisa, ene Kapeniyam endemo tunooteyingo. Ene ende oororo, ya newendemo uro, arisa, Yisasdo kirikiri oni sumoo yunoro eyingo. Ye

oorekono ndawu mandegaro ewonggo? Ero sumoo eyingo. ³⁴ Ene sumoo ngundiro etoni, ene kirikiri oni mande gumi ma eyingo. Ndadiro nguro, kirikiri oni oorekono oororo, mande ngandiro ero ingoyingo. Onendo koreteyingo urungga oruwa? Ewonggoku nguro ene oyimo yoro, Yisasno mande gura gumi ma eyingo. ³⁵ Yisas enengo ingonduduye ngu kuri ingoro, nguro ene bibitero, kirikiri oniku, kande eraya kegidemboro erayagaku negoyero-toni, ombutoyi eyingo. Oni gurado koreteyingo oruwero, ingoro ngu, asa, ene komo omburo kootu tero, oni bidodoboro kirikiri oni tero oruwa. Ero eyingo. ³⁶ Yisas ngundiro ero, simooye gura bodaga yoro, kewooroyemo yero, ngunonggo okooro boogomooro, enengo kirikiri oni kirarongo nguno eyingo. ³⁷ Oni ene no owoonembo-ro ingondudu tero, ene oni simooye ngandiro bodaga yoro, hooroowewaku ngu, ene no hoorooweneroote. Oni ene no hoorooweneroro ngu, ene no, ko, noro Awane no sowenero-toni, ngano ombuwono, ngu ene nguya hooroowewa. Ero eyingo.

Oni Nooreya Ma Sanggiri Tewaku Ngu, Ene Noorengo Dobo-nani Oorengo
(Luk 9:49-50)

³⁸ Yondo Yisasno eyingo. Oo etuyero-yingo oni, noore oni gura kenootooye, ene gengo owoonggemo merambooro oweyero-toni, ngu noorengomu kini. Ngundiro nguro noore ene roogo teyinowooto. Ndadiro nguro, ene gengo kirikiri oni kini. ³⁹ Ene ngundiro etoni, Yisasdo gumi eyingo. Ye ma roogo teyinowero. Ene oni

gura no owoonemo muri songo oorengo gura onindo ma teweroyi, ngu tewaku ngu, ene noya mande biyomi sodedo ma ewa. ⁴⁰ Ndadiro nguro, oni gura nooreya sanggiri kini, ngu noorengo do-boonani ngundo noore hoorooweyerowa. ⁴¹ No hamoo oorengo yeno eteno. Krayis oowooyimo, hoorooweyerowo ero ingoro, sono tobano ye yunowaku ngu, arisa, ngu oningga, nguro Anutro uri, ngu hamoo oorengo, ene Anutro endemo sugi sugi ngundiro urini yororuwa. Ero eyingo.

Muri Biyomi, Ngundo Oni Nowoondoyemo Hamoo, Ngu Yomburiyoote
(Matiyu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Yisasdo kirikiri onino mande gura eyingo. Oni gurado simooye nga noro nowoondoyemo hamoo ingoro oorootenggoku, nga gura yoro, newendemo hamoo ingooteku, ngu yomburiyowaku ngu, enengombo muri biyomi tewoku nguro gumi ogingo urungga oorengo yowa. Arisa, ngu oningga, ngu enengombo ngundiro tewoku, nguro mete ngu digi urungga yoya, ngundo bungeyimo gosiyoya, yoya, sono koongeyingo urungga ngu kewooroko oorongooyiga uni. ⁴³ Ge kandegebo weti mbumbuwa gura tetoningga ngu, ge mete toongooya, andangeya, oorongooga uni. Kandege guranangge, ngundo mete keta oruweroyi gome ngu yowa. Kinitetoni, ge kandege eraya eraya oodoni, ngundo goyoro, ende biyomi de nombono ma kumooweroyimo nguno oorongoongerowa. ⁴⁴ Ngu endega nguno, bunimbo suwooyi sano oni goweyi songgiwi

nero, oodoni, oninggaku ogingo urungga ingoro, sugi sugi oruwa. Enendo de nguya ma wemoowa. ⁴⁵ Ngundiro nangge, kengge gurado mbumbuwano goyoya, utoningga ngu, arisa, ngu kengega ngu toongooya yoko. Ngundiro tero, ngu ge mete keta oruweroyi gome ngu yowa. Kengge eraya eraya oodoni ngu, ngundo goyoro, ende biyomi de nombo ma kumooweroyimo, endegano nguno oorongoongerowa. ⁴⁶ Ngu endega, nguno bunimbo suwooyi sano oni goweyi songgiwi nero oodoni, oninggaku ogingo urungga ingoro, sugi sugi oruwa. Enendo de nguya ma wemoowa. ⁴⁷ Ngundiro nangge, ene doongenggebo weti mbumbuwa gura tetoningga ngu, ge mete ngu doongenggega ngu yowukeya, oorongoonga uni. Ge doongengge guranangge, ngu ge mete Anutro mande mande murini nguno uwa. Ge doongengge eraya eraya oodoni ngu, ngundo goyoro, ende biyomi de nombo ma kumooweroyi oorengo (Hel) nguno oorongoongeroni uwa. Anutro Mandeno ngandiro ete.

⁴⁸ Ngu endega, nguno bunimbo suwooyi sano oni goweyi songgiwi nero, oodoni oninggaku ogingo urungga ingoro, sugi sugi oruwa. De nguya ma wemoowa. (Ayisaya 66:24)

⁴⁹ Kumbe gura dowooro yetoyi, ngu gagiwi kini. Arisa, gagiwi yero, ariyetoni, de koondodongoombo boosowootoyi, yanggango oorengo yeteku ngundiro. Towootowoo omburo, ngundo oni yeni, kumbe boosowootoyi, yanggango yeteku, ngundiro tewa. ⁵⁰ Anutro mande keta gome, ngu sayi nembo ngundiro.

Sayi nembo ngu oo gome. Ene sayi nembo, nguro yanggani kuri kinteyingo ngu, ye ndadiro tetoyi, ngu sayi nembo ngu ko mete tewa? Sayi nembo ye nowoondoyemo oorooteku ngu, ye komo dobookuriyeboya gome oorengo imakeyngomo bibiteya oriyi. Ngundiroye eyingo.

10

Yisasdo Erambarisa Toongooweroyi, Nguro Eyingo

(Matiyu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Ngu naruno nguno, Yisas ootoogero, ngu endegaku yokoyingo. Endegaku ngu yokoro, ene Yudiya mera Yodan sono anduroko urooreyingo. Urooretoni, ngu naruno, Yisas tanggeyimo oni simoo bare urungga oorengo yowuruwooyingo. Ngundiroye yowuruwootoyi, Yisasdo enengo muri ngu keyoro, Anutro mande oni simoo bare etuyeroro eyingo.

² Ngu naruno, Parisi onindo Yisasno omburo, Yisas dowooro urewero nguro ene Yisas towoongoro sumoo eyingo. Noorengo Mosesro mamana mande ngu oni ene mete bareyi andangewa, ero mete ete, ngundi kini, bine? Eyingo. ³ Ngundiroye etoyi, asa, Yisasdo enengo mandeye ngu ingoro, nguro ene Parisi oniro sumoongga ngu gumi eyingo. Mosesndo ndadiro mamana mandega ye yunoyingo? Ero eyingo. ⁴ Ene ngundiroye sumoo etoni, enebana gumi eyingo. Mosesndo ngu oni ene bare andangeweroyi so uyi ngu nakangoro ngu, ene mete bareyi andangero

yokowa. Eyingo.* ⁵ Ngundiro nguro, Yisasdo Parisi oniro mandeye gumi eyingo. Ye mande unggarangooro yanggayanggango yetoyi, nguro Mosesndo ngu mamana mandega ngu nakangoro yunoyingo. ⁶ Koretero oorengo, Anutdo oo bidodo yemukoro, ene oni simoongga ko barega nguya yoyeyingo. ⁷ Ngundiro nguro, simoo ene eweyi nemi yokoro, bareyiboya naru bidodomo, ebe dowoodowoo tero, yowuruwooro oruwari. ⁸ Ngundiro nguro, erambarisa ngu ene goweyari guranangge. Ene ko goweyari eraya kini, ngu goweyari guranangge ngundiro. ⁹ Nguro ngu, Anutdo oo gosiyowoku ngu, onindo ngu ma toon-goowanggo. Eyingo.

¹⁰ Kootuyisina, ene yano ko oorowutoyi, kirikiri onikundo nga mande ngaro damonimboro Yisas sumoo inoyingo. ¹¹ Ngundiro etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Ene oni gurado enengo bareyi yokoro, bare gura yowaku ngu, asa, enengo bareyi koretero ngu yomburiyoro, ene weti mbumbuwa tete. ¹² Ngundiro nangge, bare gurado enengo kameyi yokoro, simoo gura yowaku ngu, enengo kameyi koretero ngu yomburiyoro, ene weti mbumbuwa tete, ero eyingo.

*Yisasdo Simooye Kumana Yunoyingo
(Matiyu 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Ngu naruno, oni simoo bare enengo simooye bobodi gidarega yoyoro, Yisas tanggeyimo

---

* **10:4:** (Anutdo Mosesno nga mandega ngaro ngundiro ma eyingo. Kini, oni enengombo bareyi yokowero mande yanggango etoyi, nguro Mosesndo enengo manggoye ngu keyoro so uyi ngu nakangoro yunoyingo.)

mayeyingo. Ngundiro yoyoro, mayetoyi, enengo kirikiri onindo simooye yoyoro, ngano ma ombuwero, ero, manggaruyeroro oweyeroyingo. ¹⁴ Yisasro kirikiri onindo ngundiro tetoyi, yeyoro, nguro Yisas newende biyomi ingoro, enengo kirikiri onikuya eyingo. Ye simooye bobodi yoyokootoyiga, nono ombuyi. Ye ngu ma oweyerowero. Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo endega enengo oni simoo bare soboyerooteku ngu, ngu simooye ngundiro ngundo uwanggo. ¹⁵ No hamoo oorengo yeno eteno. Oni gura Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo enengo simoo bare soboyerooteku endega, nguno simooye nowoondoyi ngundiro ma tero ngu, asa, ene nguno hamoo oorengo ma uwa. Eyingo. ¹⁶ Ngundiro ero, Yisasdo simooyeku yodowooro, boogoyeroro, kandeyi tabayemo yero, kumana yunoyingo.

*Oni Ene Sitowinidodoboro Mande
(Matiyu 19:16-30; Luk 18:18-30)*

¹⁷ Ngu naruno, Yisas ootoogero oorowutoni, oni gura kendutero ombuyingo. Omburo, Yisas tanggeyimo boodoo oondoogero, sumoo eyingo. Oo etuyeroyingo oni gome, no ndadiro terogogo, no suwooyi sano keta oruweroyi, ngu yowano? Eyingo. ¹⁸ Ene ngundiro sumoo etoni, Yisasdo gumi eyingo. Ndadiro nguro ge noya oni gome ete? Anut enengombo nangge oni gome nenengo. ¹⁹ Ge Anutro mamana mande kuri ingoote. Ge oni ma ureyi kumoowero; ge bare gidarega

yakakayi yodowooro yowoosooro ma yomburiy-
owero; buribari nguya ma endeyowero; ge
yakaka ma tewero; ge oni gurano mande go-
dange ma ewero; ge godange ero, oni guraro
oo sitowini ma sobiyoro yowero; ge awanangge
tanggeyemo gome ootooya, nguro manggoye key-
oya ootoo. Ero eyingo. ²⁰ Yisasdo ngundiro
etoni, ngu oningga ngundo Yisasno gumi eyingo.
Oo etuyeroyingo oni, no kuri bodagano, ko,
ataga nguya, no ngu mamana mande ngu bidodo
keyoro, omburo, oorooteno. Eyingo. ²¹ Ene
ngundiro etoni, Yisasdo ene kenondadangero,
oningga, nguro nowoondoyi urungga oorengo
tero, nguro gome ingoro, ngu oningga nguya
eyingo. Ge oo guranangge ma teyingo. Ge
oorowuya, gengo oo sitowi bidodo onino uriyoya,
ngunonggo beye yoya ngu, asa, beye ngu angoyi
oni ngu bayeteya yuno. Ngundiro tero ngu,
asa, gengo oo gome oorengo ngu sambo endemo
ooroote. Ge ngundiya teya ngu, asa, ge ombuya,
no keneroya endeyo. Eyingo. ²² Ngu oningga ngu
mandega ngu ingoro, omukumundoongo biy-
omi bisiwero, newende nguya kowuri yeyingo.
Ndadiro nguro, enengo sitowini urungga ngu
yokoro, oni yunoweroyi kini. Nguro ngu, ene
ootoogero toongeyingo.

²³ Ngundiro tetoni, ene Yisas doongetero,
endeyoro, enengo kirikiri onino eyingo. Oni
sitowidodo ngu, ene Anut Oo Bidodo Sim-
buri Simbunani, ngundo endega enengo simoo
bare soboyerooteku, ngu newendesina uweroyi
nguya, kowuri oorengo. ²⁴ Ngundiro etoni,
enengo kirikiri oniku ngu ingoro, nguro ene

soriyokootoyi, Yisasdo mande soweoro mande gura eyingo. Ye simoone, oni Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo endega enengo simoo bare soboyerooteku, ngu newendesina uweroyi nguro koyi, ngu kowuri oorengo. ²⁵ Yo, hamoo, bo urungga nga ngu nggusiya newendekuri uweroyi ngu kowuri, beye sitowinidodo oni ngu Anut Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo endega enengo simoo bare soboyerooteku nguno uweroyi nguya ngundiro kowuri oorengo. Ero eyingo. ²⁶ Yisas enengo kirikiri oniku mandeni ngu ingoro, nguro ene sori urungga tero, enengo nangge mande ero ingoro eyingo. Hamoo, onendo suwooyi sano keta oruweroyi, ngu mete yowa? Eyingo. ²⁷ Ngundiro sumoo etoyi, Yisasdo gome gome yeyoro, mande gumi eyingo. Anutdo oni ma hooroowetoni ngu, asa, oni enesu nangge, oo yanggango ngu hamoo ma tewa. Kini, Anutdo oniya ootooro, ngunonggo ene mete oo yanggango ngu bidodo hamoo oorengo tewa. Eyingo.

²⁸ Yisasdo ngundiro etoni, asa, Pitando mande gura Yisasno eyingo. Ingo, noorengo ya, ko, sitowi bidodo kuri yokoro, noore ge kengeroro, endeyootetoku nga! Eyingo. ²⁹⁻³⁰ Ngundiro etoni, Yisasdo gumi eyingo. No hamoo oorengo yeno eteno. Oni bidodo songo songomo ene noro ingoro, Anutro Mande Keta Mesarango nga ingoro, ngu wesiyoro eweroyi nguro enengo ya, konebaye, kuwookuwooye, awanamoye, enengo oowari koye nguya, yoyokowanggoku ngu, asa, oo bidodo ene kuri yokowonggoku, nguro gumi ngu dagaro urungga yowanggo. Yo, hamoo, ngu

ketangga, nguno enengo ya, konebaye, kuwookuwooye, awanamoye, oowari koye nguya, urungga oorengo yowanggo. Ene ye no owoonemo ko tewanggoku ngu, oni gidaregado noro ma ingootenggoku, ngundo muri biyomi ngu ye teyunowanggo. Ene kootuyisina ngu, suwooyi sano keta oruweroyi, ngu yowanggo. ³¹ Ene oni gurado koreteyingo oruwero ewaku ngu, ene omburo, kootu tero, oni bidodoboro kirikiri oni tero oruwa. Eyingo.

*Yisasdo Enengo Kumooro Ko Ootoogeweroyi,
Nguro Eyingo*

(Matiyu 20:17-19; Luk 18:32-34)

³² Ene Yerusalem oorowuwero Yisasdo oore keyoro, koretero oorowuyingo. Ngundiro oorowutoni, enengo kirikiri oniku keyoro, oororo, nguno ingondudu urungga tero soriyokoyingo. Ngundiro tetoyi, oni simoo bare oowooyingga ene keyeroro oorowuwonggoku, ngundo sosoreyingo. Nguro ngu, Yisasdo enengo kirikiri oni kande eraya kegidembo erayagaku yoyoro, songo oororo, enengo goweyimo oo tunooteweroyi, nguro mande yunoyingo. ³³ Ene ngandiro eyingo. Ingoyi, ataga noore Yerusalem endemo ooretooye, nguno Oni Nangoni, ngu Yudaro yowuru yaro tabango oni ururu, ko, mamana mande etuyeroyingo oni nguya kandeyemo yewa. Ngu oni ngundo, mande guranangge urewero mande ero gosiyoro, oni sowe gidaregaro Gabuman oni kandeyemo yewanggo. ³⁴ Yetoyi, ngundo ngu yomooyinoro, mukendoro, gisaruboro utoro, ureyi kumoowa.

Ene naru kabusa yokoro, ene ko keta ootoogewa. Yisasdo ero eyingo.

Yemus Yon Nguya, Ene Oni Ururu Oruwero Nguro Eworiyo
(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Sebedi simoongo erayagaku, Yemus, Yon, ngundo Yisasno omburo sumoo inoro eworiyo. Oo etuyeroyingo oni, noore oo guraro ge sumoo gunowero. Ge ngu ooga ngu noore teyuno. Eyingo. ³⁶ Ngundiro etori, ene mandeyari gumi eyingo. Nondo ndawu ooga yari teyunoowe? Eyingo.

³⁷ Ngundiro etoni, erayagakundo gumi ewori. Ge nooreno rogo ye. Kootuyisina, gengo yabage duridaridodo nguno bibitetoyi, noore gurado kandege koondosina, gurado kandege biyomisina, nguno bibitewaro. Eyingo.

³⁸ Ene ngundiro sumoo etori, Yisasdo mandeyari gumi eyingo. Yari ngu ooga nguro nono sumoo eteriku, nguro muri ma ingooteri. Yari bine, nondo tobaga sono netenoku, nguno yari nguya sono newari, bine? Ngundiro nangge, yari sono kundingiyi gimutenoku, ngu yari nguya, bine, mete ngu sonongga ngu gimuwari? Eyingo.†

³⁹ Ngundiro etoni, kirikiri oni erayaga ngundo mande gumi ewori. Noore mete, etori, Yisas enebana eyingo. Hamoo oorengo, ngu tobaga no sono netenoku, ngu yari nguya sono newari. Ngu sono kundingiyingga nondo gimutenoku, ngu

---

† **10:38:** (Sono toba, ko, sono kundingiyi gimuweroyi mande erayaga ngu ogingo koorowooro kumoweroyi, nguro eyingo.)

yari nguya gimuwari. ⁴⁰ Ene onendo kandene koondosina, kandene biyomisina bibiteweroyi ngu, nondo ma ewano. Ndadiro nguro, Anut enengombo nangge, ene kuri oni yunowero nguro ene yomosiyoinggo. Eyingo.

⁴¹ Ene kirikiri oni kande erayagaku mande ngu ingoro, ene Yemus, Yon erayaga nguya, sanggiri oorengo teyingo. ⁴² Ngundiro tetoyi, Yisasdo negoyerooni, eneno ombutoyi eyingo. Oni sowe gidaregaro tabango oni ngu, ene yanggangoye-dodo tero, dobookuriye soboyerooyi, nguro mamana mande enengo oni ururu ngundo etoyi, ngundiro yanggango soboyerooni. ⁴³ Ene ngu muringga ngu ye kewooroyemo ma oruwa. Hamoo oorengo kini. Ene ye kewooroyemo oni gurado urungga oruwero tewaku ngu, asa, ene yengo kingo kirikiri oni tewa. ⁴⁴ Oni gura ene yengo koreteyingo oruwaku ngu, asa, ene oni ngu bidodoboro kingo ko oni tero oruwa. ⁴⁵ Ndadiro nguro, Oni Nangoni, nguya onindo ko teya, hoorooweyi ero, ma ombuyinggo. Kini, ene ngu oniro ko tero, oni hoorooweyeroro, enengo keta oruwerooyi, ngundo simoo bare bidodo weti mbumbuwanonggo, ko uriyerowero ombuyinggo. Ero eyinggo.

Yisasdo Oni Doongeyi Kiringongga Yomosiyoinggo

(Matiyu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Ngu naruno, ene Yeriko endemo mayero, ko, Yeriko dagaro, Yisasro kirikiri oni, oni simoo bare gidarega nguya, ngundo Yisasdodo sawero teyingo. Nguno, Timiyasro nangoni

Batimiyas, ngu doongeyi kiringo yeyingo, ngundo oore dabemimo bibitero oriyingo. Ene suwooyi sano oni simoo bareno digi beye ooro ngguyinggayi tero, sumoo sumoo eroruwo. ⁴⁷ Ngu oningga ngundo ingootoni, Yisas Nasaret oni ngu namoko ombutoni, ingoro, damoni yero, ene mena yanggango ero eyingo. Yisas, ge Dewitro sembeni, ge noro nowoondoyi tenuno! Ero eyingo.† ⁴⁸ Oni simoo bare oowooyingga oorengo sanggiritero kenoro eyingo. Ge ari yoko! Etoyi, ene oningga ngu ingoro, ene manggaru urungga tero eyingo. Dewitro sembeni, ge noro nowoondoyi tenuno! Eyingo. ⁴⁹ Arisa, Yisas enengo mandeni mena ewoku, ngu ingoro, nguro ene omburo dikaro eyingo. Oningga ngu negongootoyiga ombuni, ero etoni, oni songokundo, ngu oni doongeyi kiringonggaku negongoro eyingo. Yisasdo ge negogeroote. Nowoondoge metemi ingoya, sodedo ootoogeya ombu! Eyingo. ⁵⁰ Arisa, oni doongeyi kiringonggaku mena ngu ingoro, nguro enengo dogigiro nenggurogaku oorongooni, utoni, sodedo ootoogero, dikaro, Yisas tanggeyimo oorowuyingo. ⁵¹ Oorowutoni, Yisasdo oni doongeyi kiringonggakuya sumoo eyingo. Nondo ndawu ooga tenggunowano? Etoni, ngu oni doongeyi kiringongga, ngundo gumi eyingo. Oo etuyeroyingo oni urungga, no doongetewero ingooteno. Eyingo. ⁵² Ngundiroti, Yisasdo ngu oni doongeyi kiringongga nguya eyingo. Ge mete oorowu. Ge noro nowoondogemo hamoo

---

† **10:47:** (Kurimi Dewitdo Yuda oniro tabango koretero oruwo).

teyingo, ngundo doongengge yeni, metemi tete. Etoni, ngu naruno nangge, oni doongeyingga, ngu metemi teyingo. Ngundiro tetoni, ene doongetero, mera kenoro, ene oorekononggo Yisas keyoro, toongeyingo.

11

*Yisas Bingamidodo Yerusalem Ende Uyingo
(Matiyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Yon 12:12-19)*

¹ Yisas ko enengo kirikiri oni nguya Betipas, Betanino ngu, ende bobodi erayaga ngu, Olib puri ngu damonimo, ngu Yerusalem tanggeyimo oruworiku nguno tunooteyingo. Nguno Yisasdo enengo kirikiri oni kirarongo eraya sureyeroro eyingo. ² Yari andu endega namokono kenooteriku, anduno sodedo oorowuya, Hos gura oowooyi Donggi. Ngu nangoni duriyoga gosiyootoyi oorooteku, ngu wesiyoya, yoya omburi. Oni gurado kuri nguno ma bibiteyingo. ³ Ene oni gurado yarino sumoo yunoro ewa. Yari ndawu ooga tewero, etoningga ngu, asa, yari ngandiya eri. Oo Bidodo Simburi, ngundo Donggi nga ko inoro, ko sodedo soweyootoni ombuwa, eya eri. Ero eyingo. ⁴ Ngundiro etoni, arisa, erayaga ngu oororo, Donggi duriyoga ngu oore oorowuweroyisina nguno endesina yamuko dabemimo gosiyoyingo ngu kenoyingo. Ngundiro kenoro, erayaga, ngundo Donggi ngu uto wesiyoyingo. ⁵ Ngundiro tetori, oni namoko dikayingo, ngundo erayaga nguno sumoo eyingo. Yari ndawu ooga tewero Donggi duriyoga ngu uto wesiyooteri? Ero eyingo. ⁶ Ngundiro sumoo etoyi, kirikiri oni

erayaga, ngundo eworiyo. Yisasdo ngaro ewo, ero etori, nguro ene yokoro sayingo. ⁷ Arisa, erayagaku Donggi duriyogaku yoro, Yisasno ombuworiyo. Ngundiro tero, erayagakundo enengo dogigiro nengguro andangero, Donggi sanganimo yomitori, Yisas ngu sanganimo bibiteyingo. ⁸ Ngundiro bibitetoni, oni simoo bare oowooyingga oorengo enengo dogigiro nengguro andangero, oore sanganiwoore yomiro yomiro oorowuyingo. Ngundiro tetoyi, gidaregado kono oororo, de duwoo toongooro, omburo, oore sanganiwoore yomiro oorowuyingo. ⁹ Ngundiro tero, simoo bare koretetoyi, gidarega kootu tero oororo, ene mena moguru tero eyingo. Sugi sugi oruwa! Hosana! Anutdo ene mete kumana nga oningga, nga inootoni, ngu Oo Bidodo Simburiga, ngu oowooyimo ombuteku nga! ¹⁰ Noore Yisas bingami ero okoowato! Ene osinani, Dewitro naruni ngundiro noore soboyerowero ombuteku nga! Hosana, awuno oorengo! Ero eyingo.

¹¹ Asa, Yisas Yerusalem endemo uro, Yudaro yowuru ya oowooyi Tembel ngu newendemo uyingo. Yisas oo bidodo kenondangero yokoro, suwootetoni, Yisas enengo kirikiri oni kande eraya kegidemboro erayaga nguya Betani endemo oorowuyingo.

Yisasdo De Gura, Oowooyi Pik, Ma Enggeyngomboro Eyingo
(Matiyu 21:18-19)

¹² Sengetoni, Yisas enengo kirikiri onikudodo Betani ende yokoro, omburo, yade oorekono Yisasdo oodooro kumooyingo. ¹³ Yisasdo de

gura oowooyi Pik, ngu de gudo, kukunga ningguri ngundiroga, ngu oriroko kenoyingo. Uyi oowooyingga tutu ureyingo, ene enggebororo doongetewero namoko de damonimo oororo doongetero, engge gura ma kenoyingo. Kini, uyi nange oriyingo. Ndadiro nguro, de Pik enggeweroyi naruni kini. ¹⁴ Yisasdo ngu degakuya eyingo. Kootuyisina, onindo gengo tanggorige ko ma yoro newanggo. Ngundiro etoni, enengo kirikiri onindo ngu mandega ngu ingoyingo.

Yisasdo Oni Yowuru Yano Oo Uriyootoyi Oweyeroyingo

(Matiyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Yon 2:13-22)

¹⁵ Yisas enengo kirikiri oni nguya Yerusalem endemo oorowuyingo. Nguno Yisas oororo, Yuda oniro yowuru ya oowooyi Tembela newendemo uro, yeyootoni, oni Tembela yano digi beye yowoorengoweroyi koyi tetoyi, nguro ene damoni yero oweyeroyingo. Ngundiro tero, Yisasdo yeyootoni, oni digi beye gura gura yowooraringoro, bayetetoyi, ngu yeyoro, yabakudodo wenggeremootoni, ukero uyingo. Ngundiro nange, oni nu mumukondiri ngu uriyowero koyi nguya teyingo nguro yabayeye nguya wenggeremootoni, ukero, utoni oweyeroyingo.* ¹⁶ Yisasdo roogo tero mamananayeroro eyingo. Ye oo gura

---

* **11:15:** (Ndadiro nguro, oni ende gidaregaro digi beye yoro, mayero, Yerusalem ende urungga, nguro digi beye ngu yowoorengoro yoyingo. Ngu yoro, ngundo nu ko nusako gidarega uriyoro, yoro, Anutno wooro yero yemboongewero ngu uriyoyingo. Ngu kongga ngu yowuru yano tetoyi, nguro Yisasdo sanggiri teyingo).

gura yoro, Tembela ngaro pawa newendekuri ngando ma oororo, omburo tewero, eyingo. ¹⁷ Arisa, Yisasdo oni ngu mamanyeroro mande gura eyingo. Anutro mande nakangoyingo, ngundo ngandiro ete.

Noro ya ngu oni simoo bare sowe mera bidodomo oorootenggoku, ngundo oowooyi yemboongeweroyi ya, ero ewanggo. (Ayisaya 56:7)

Ene yendo ngu yeyi, yakaka oniro kombiteyingo musiyo tetenggo. Eyingo. (Yeremaiya 7:11)

¹⁸ Yudaro yowuru yano Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo oni, ko, Anutro mamana mandero etuyeroyingo oni, ngundo Yisasro mandeni ingoro ngu, arisa, ene damoni yero, Yisas ureyi kumoowero nguro ene oore ereweyingo. Ndadiro nguro, oni simoo bare oowooyingga Yisasro mandeni ingowero gome ingootenggo. Ngundiro nguro, Parisi onindo Yisasro koni ngu kenomayingoro, nguro ene Yisas dowooro ureyi kumoowero nguro hahangeyingo. Ndadiro nguro, oni simoo bare bidodo Yisasro mandeni nangge ingowero ingootenggo. ¹⁹ Suwootetoni, Yisas enengo kirikiri oni, ngudodo Yerusalem ende yokoro sayingo.

*Oni Ene Newendemo Hamoo Tero, Nguno Kira
Ewaku Ngu, Ene Hamoo Oo Yowa
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ Suwoononggo oorengo, Yisas, enengo kirikiri onidodo ko oororo, Pik dega ngu kenowonggoku, ngu kuri kumooni yewo. Yo, hamoo,

uyi huri oo ngu bidodo kuri ariyero, kumooni yeyingo. ²¹ Pitando ngundiro kenoro, Yisasdo Pik dega nguya kuyowo mande ewoku ngu ingoro, Yisasno eyingo. Oo Bidodo Simburi, keno! Nga Pik dega nga gedo kuyowo kowuri eneno yewoku, nguro kuri kumoowoku nga! Ero eyingo. ²² Ngundiro etoni, Yisasdo mande gumi eyingo. Ye komo Anutro nowoondoyemo hamoo teyi. ²³ No hamoo oorengo yeno eteno. Ye ngandiya ingoyi! Oni gura ene newende tege eraya kini ngunonggo mera puringga ngaya ewa. Ge ootoogeya, ukeya, wendeyimo u, ero ewaku ngu, asa, hamoo oorengo, enendo ewoku, ngundiro tunootewa. ²⁴ Arisa, no hamoo oorengo yeya eteno. Ye nowoondoyemo hamoo tero nguno ingoyingo tege eraya kini, ngunonggo ye oo guraro kira ewanggoku ngu, asa, hamoo oorengo, Anutdo ooga ngu yunootoni yowanggo. ²⁵ Yengo yemboongeyingo naruno nguno, oni gurado yeno muri biyomi gura tero, kowuri yunoyingo tetoni ngu, asa, ye Anutno sodedo yemboongeya, ingondudu biyomingga ngu Anut kandeyimo yetoyi, ngundo hoorooweyeroro, ngu kowuringga ngu andangero kabeteyunowa. Ye ngundiro tewanggoku ngu, asa, yengo Awaye sambo endemo oorooteku, ngundo yengo weti mbumbuwaye nguya andangeyunoro kabetewa. ²⁶ Ene ye oni gurado kowuri ye yunowoku, ngu ma andangewanggoku ngu, asa, yengo Awaye sambo endemo oorooteku, ngundo nguya yengo weti mbumbuwa ma andangeyunowa, ero eyingo.

Oni Yisasno Sumoo Eyingo. Onendo Ge Yanggango Gunowo?

(Matiyu 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Yisas ko enengo kirikiri oniya Yerusalem ko oorowuyingo. Ngu naruno, Yisas ene Yuda oniro Tembela ya ngu newendewoore endeyootoni ngu, asa, Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo oni ururu, Mosesro mamana mandero etuyeroyingo oni, ko, endemo tabango oni ngudodo Yisasno mayeyingo. ²⁸ Ngundiroyo mayero, Yisas sumoo inoro eyingo. Onendo ngu sunggiga ngu ge gunoro ngunonggo nga kongga nga te, ero rogogorowo? Sumoo eyingo.

²⁹ Ene ngundiroyo sumoo etoyi, Yisasdo mande gumi eyingo. No nguya yeno oo guraro sumoo yunowero. Ye nondo sumoongga ngu gumi etoyi ngu, asa, no nguya yengo sumoongga ngu gumi ewano. ³⁰ Arisa, onendo Sonoyeroyingo Yon oningga ngu sureyootoni ombuyingo? Anutdo sono kundingiyimbo oni sonoyeroni, ero, Yon sureyootoni ombuwo; ngundi, oni simoo baredo sureyootoyi, sonoyerowo, bine? Ye noro mandenengga nga gumi eyi.

³¹ Ngundiroyo sumoo yunootoyi, tabangoku enengo nangge mande ero, ingoro, eyingo. Noore ngandiro ewato. Anutdo Yon sureyootoni, oni simoo bare sono kundingimbo sonoyerowero ombuyingo, ewatoku ngu, arisa, enebana ewa. Ye ndawugaro, ngu nowoondoyemo hamoo ma ingowonggo? ³² Ngundiroyo nangge, noorendo ngandiro ewato. Onindo Yon sureyootoyi, ngu kongga ngu teyingo, ewatoku ngu, asa, oni simoo baredo nooreya sanggiri urungga

tewanggo. Ndadiro nguro, oni simoo bare ene kuri ingootenggo. Yon ngu Anutro ingondudu eyingo oni oorengo. ³³ Ngundiro nguro, ene Yisasro mande gumi ngandiro eyingo. Noore watayi kini. Etoyi, Yisas enebana eyingo. No nguya yengo sumoongga, ngu gumi ma ewano. Ndawu oninggado nga sunggiga nga nunootoni, ngunonggo no ko nga tetenoku ngu ma ewano. Ero eyingo.

12

Wayin Ko Sobosobo Oni Biyomi, Nguro Mande Adingayi

(Matiyu 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Ngu naruno nguno, Yisasdo mande adingayi gidarega nguya simoo bareno ngandiro eyingo. Oni gura Wayin kongga tero, oonggoyi pawangoro, Wayin nguno miwo. Ene Wayin engge yoro, wongooro, winggooweroyi musiyoyi nguya tero, ene kongga ngu sobowooweroyi nguro ya pirungga awuno yeyingo. Ngundiro yetoni, oni nguno bibitero, Wayin kono oo ngu bidodo gome kenoro, sobowooro oruwo. Oni ko simburiga, ngundo oni gidaregado ngu kongga nguno digi beye koyi teyi, ero, ene yoyero, ene mera gura oriroko, nguno toongeyingo. ² Wayin enggeweroyi narunimo, ko simburi, ngundo enengo kirikiri oni gura sureyootoni, Wayin koyi tetenggoku onikuno oorowuyingo. Ko oni ngundo kono oo engge gura yenunoyi, ero, ko oni gura ngu sureyootoni oorowuyingo. ³ Ngundiro ko oningga ngu

sureyootoni, oorowutoni, Wayinro kono oni, ngundo oni ko simburigakuro kirikiri oninggaku, dowooro, gome gome ureyingo. Ngundiro tero, oo gura ma inoyingo. Kini, ene kingo oorengo sureyootoyi oorowuyingo. ⁴ Ngundiro tetoyi, ko simburibo kirikiri oni gura ko sureyootoni, oorowuyingo. Oorowutoni, ngu kirikiri oninggaku, nguya utoro, tabangomo dongososowooro, ureyi biyomi yetoni, mandeni biyomi ero yomooyinoyingo. ⁵ Ko simburibo kirikiri oni gura nguya sureyootoni oorowuyingo. Oorowutoni, kono onikundo ngu ko oninggaku, nguya ureyi kumooyingo. Ngundiro tetoyi, ko simburibo, kirikiri oni oowooyingga sureyerooni oorowuyingo. Oorowutoyi, gidarega yutoro, oweyerooni, satoyi, gidarega yureyi kumooyingo. ⁶ Ngundiro tetoyi, ko simburi nguro oni gura nguya moore. Ngu enengo nangoni guranangge oorengo. Nguro gome ingoro, newende nanganimo oorooto. Kootu oorengo ngu, enengo nangoni sureyootoni oorowuwero tetoni eyingo. Nga ngu nenengo nangone, nguro ene manggowo ingoro, keyowanggo, ero sureyootoni oorowuyingo. ⁷ Ngundiro oorowutoni, ene kono oni ko tetenggoku, ngundo nangoni kenoro, enengo nangge kewooroyemo mande ero, ingoro eyingo. Nga oningga ngando ngu eweyimboroo bidodo yomukoro, enendo simburi tewa. Arisa, noore ene nguya udooye kumoowa. Ngundiro tero ngu, asa, nga kongga nga ngu noorengo sobowooro, koyi tewato. Eyingo. ⁸ Ngundiro ero, kono oni, ngundo ene nguya dowooro,

ureyi kumooyingo. Kumootoni, bingo okooro, kanggaroko oorongooyi uyingo.

⁹ Arisa, oni ko simburigaku, ngandiro tewa? Ene omburo ngu, oni kono ko tetenggoku ngu yutoro, yureni kumoomukowanggo. Ngundiro tero, ene kongga ngu ko oni gidarega yunowa.

¹⁰ Anutro mandeno nakangoyingo, ngu ye kuri kandangero ingowonggo. Yisasdo ngandiro eyingo.

Nga ya ungoomboro nonggini yanggango ngu ya yeweroyi onindo andangero yokoyingo. Ene ataga, ngu ya nonggingga, ngundo ya yanggango dowooro dikate. ¹¹ Oo Bidodo Simburi, enengombo ngu ooga ngu yeni tunooteyingo. Noore ngu kenootooye ngu, gome oorengo. Eyingo. (Sam 118:22-23)

¹² Yerusalem yowuru yano oni tabango ngu bidodo ngu mandega ngu ingootoyi, Yisasdo ngu mande adingayingga eteku ngu enengomo teyingo. Ngundiro nguro, ene Yisas dowooro, ya biyomimo yewero teyingo. Ene oni simoo barero sosorero, nguro ene yokoro, ootoogero, sayingo.

Mera Ngaro Sobosobo Oni Koreteyingo Digi Beye Inoweroyi, Oni Nguro Yisas Sumoo Inoyingo (Matiyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Ene Parisi oni Herodro oni gidarega, ngudodo Yisasno sureyerootoyi, towoongowero oorowuyingo. Ndadiro nguro, ene mande nenengo gura ma etoni ngunonggo yoro wirikoyingo onino yeweroyi nguro sumoo inowero teyingo. ¹⁴ Arisa, oni ngu omburo, Yisasno eyingo. Oo etuyeroyingo oni, noore

ingooteto. Ge mande hamoo nangge ete. Gedo ngu oni oowooyedodo, ko, oni oowooye kini nguya mande muri guranangge eneno teyunoote. Yo, ge oni simoo bare bidodo yowuruyeroro Anutro mande muri metemi nangge ero etuyeroote. Arisa, ge ngu ndadiro ingoote? Noore Yuda oni nga digi beye (Takis) Sisa inowato, bine; ngundi, Anut nangge inowato, bine? Anutro mamana mande nguno ooroote, bine? Ero eyingo.*

¹⁵ Ngundiro sumoo etoyi, ene Yisas ingoyingo, ene godange etenggo. Nguro Yisas enebana eneya gumi eyingo. Ndadiro nguro, ye no towoonerootenggo? Ye digi beye gura yoya, ombutoyiga, nondo kenoowe. Eyingo. ¹⁶ Ngundiro etoni, ene digi beye gura yoro, ombutoyi, Yisasdo sumoo yunoro eyingo. Nga oo gabogaboyiga nga oneromu? Ero etoni, enebana gumi eyingo. Ngu Sisa gabogaboyi. ¹⁷ Ngundiro etoyi, arisa, Yisas enebana gumi eyingo. Sisaro oo ngu, ye komo Sisa inoyi. Anutro oo ngu, ye komo Anut inoyi. Yisasdo ngundiro etoni, oniku ngu mandega, nguro ingondudu urungga teyingo.

*Oni Kumooro Ootoogeweroyi, Nguro Yisas
Sumoo Inoyingo
(Matiyu 22:23-33; Luk 20:27-40)*

---

* **12:14:** (Rom oniro sobosobo koreteyingo ngu oowooyi Sisa. Parisi onindo ene Yisas towoongoro mande kowuri nguno sumoo inoyingo. Ndadiro nguro, ene mande gumi biyomi etoni, nguno ene mande wirikoyingo onino yeweroyi, nguro ngundiro sumoo eyingo.)

¹⁸ Arisa, ngu naruno nguno, Yuda oni gidarega oowooye Sadusi, Yisasno mayeyingo. Sadusi oni, ngundo ene ngandiro etenggo. Oni kumootenggoku ko ma ootoogewanggo, ero ingootenggo. Ene Yisas sumoo inoro eyingo.

¹⁹ Oo etuyeroyingo oni, Mosesndo mande gura ngandiro nakangoro, yunoyingo. Oni gura simoongo kini kumootoni ngu, nguro konebeyi gura ootooro ngu, asa, ngundo ngu bare wabuga ngu mete yowa. Nguno nangoningga tewaku ngu, beyi musiyomo oruwa, ero eyingo.

²⁰ Arisa, oni simoongoro gura simoo nangge kandegura gidembo eraya oruwonggo. Koreteroga, ngundo barega yowo. Asa, ngu simoongo kini oode kootuyisina kumoowa.

²¹ Ngundiro kumootoni, enengo koneyo enebana ngu baregaku yoro, ene nguya simoongo kini oode kumoowa. Nguro koneyo kabusayigaku enebana ngu baregaku nangge yoro, oode ene nguya simoongo kini oode kumoowa.

²² Ngundiro nangge, ngu simoongoro kandegura gidembo erayagaku bare guranangge yoro, kumoorodoyidoyi kinitewa. Nguro simooye nguya kini. Kootuyisina, baregaku nguya kumoowa.

²³ Arisa, kootuyisina, oni kumooyingoku, ko ootoogeweroyi naruno nguno, ngu baregaku, ngu oone bareyi nenengo? Ge ingoote, ngu kandegura gidembo erayagaku ngu bidodo bareye guranangge. Ero eyingo.

²⁴ Ngundiro sumoo etoyi, Yisardo gumi eyingo. Ye Anutro mandeno ma ingootenggo. Ye Anutro yanggangoni nguya ma ingootenggo. Nguro ngu, ye mande buribari etenggo.

²⁵ Oni

kumooyingoku ko ootoogeyingo naruno, nguno simoo bare kameyi bareyi kini. Kini, ene Anutro sambono Engel oni oorootenggoku, ngundiro oruwanggo. ²⁶ Ene nga mandega nga oni kumooyingo ko ootoogeweroyi, ngu ye bine Mosesro Buk, ngu ye ma kandangero ingoyingo. Ngu Anutro mandega ngu de bodagano soru tunooteyingo. Ye ngu kuri kandangero ingootenggo. Ngu mandegano nguno Anutdo Mosesno eyingo.

No Ebarahamro Anut, Ayisakro Anut, Yekobro Anut, ero eyingo. (Eksodas 3:6)

²⁷ Mosesro mande ngundo etuyerooteku ngu, ngandiro oni kumootoyi, nguro gaboyi keta oorootenggoku, nguro Anut. Yengo mande ngu hamoo oorengo yomburiyoro etenggo. Ero eyingo.

*Anutro Mamana Mande Koreteyingo Oorengo
(Matiyu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Anutro mande etuyeroyingo oni gura om-buyingo. Omburo, ingootoni, Sadusi onindo Yisasya mande gumi gumi ero ronggeyootoyi, ene ingootoni, Yisasdo Sadusi oniro mande gumi gome oorengo eyingo. Ngundiro tetoni, enebana Yisas sumoo inoro eyingo. Ndadiro mamana mandega, ngundo mamana mande gidarega dayeroro koreteyingo? Ero eyingo. ²⁹ Ngundiro sumoo etoni, Yisasdo ngu oningga nguro mande gumi eyingo. Mamana mande guranangge koreteyingo ngu ngandiro. Nguro ye Iserel, gome ingoyi! Oo Bidodo Simburi Simbunani, ngundo nangge, noorengo Anut guranangge. ³⁰ Ye

komo Oo Bidodo Simburi nguro nangge gome ingoyi! Yengo Anut nguno ye komo nowoondoye bidodo, gaboye bidodo, yengo ingonduduye bidodo, yengo yanggangoye bidodo, ye ene inoya, ngu nangge keyoya endeyoyi. ³¹ Mamana mande eraya kootu, ngu ngandiro. Gengomboro gome ingooteku, ngundiro, ge tanggegemo oni gura nguya, nowoondoyi teyino. Mamana mande gurado nga mamana mande erayaga, nga ma dagayeroote. Eyingo. ³² Ngundiro etoni, mamana mande etuyeroyingo oningga, ngundo Yisasno eyingo. Oo etuyeroyingo oni, gedo hamoo ete. Yo, hamoo, Anut guranangge oorengo. Anut gura nguya kini. ³³ Yo, noore komo nguro gome ingooteto. Noore komo nowoondonani bidodo, ingondudunani bidodo, yanggonganani nguya bidodo Anut Oo Bidodo Simburiga inowato. Ngundiro tero, noore komo dobookurinaniboro nowoondoyi teyunoweroyi, ngu noorengo ingootetoku, ngundiro ingowato. Noore nga mamana mande erayaga, nga gome keyowatoku muringga, ngundo nusako utoro, deko kakisokoro, wooro yeweroyi muringga, ngu dagate. ³⁴ Ngu oningga ngundo mande gumi etoni, Yisasdo ingootoni ngu, ene oni ingonduduni metemi. Nguro ngu, Yisasdo oningga, nguya eyingo. Ge Anutno nowoondogemo hamoo tetoni, ngunonggo ge oni gidarega, nguya nowoondoyi teyunoro, ngunonggo ge Anutro mande murini, ngundo simoo bare soboyerooteku, ngu tanggeyimo omburo ooroote. Yisasdo ngundiro etoni, nguro oni gidaregado ingoro, sosorero, nguro ene oo guraro Yisasno ko

ma sumoo eyingo.

Krayis Ngu Oone Nangoni?

(Matiyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yisas Yuda oniro yowuru yano ootooro, ngunonggo oni simoo bareno mande wesiyoro ero etuyeroro sumoo yunoro eyingo. Anutro mamana mande etuyeroyingo oni, ngundo ndadiro nguro, ene Krayis ngu Dewitro sembeni, ero etenggo?† ³⁶ Yuka Kundingi, ngundo Dewit ingondudunimo yetoni, nguro Dewit enengombo eyingo.

Anut Oo Bidodo Simburi, ngundo noro oni urungga Oo Bidodo Simburi Simbune nguno ngandiro eyingo. Ge kandene koondosina bibite. Kootuyisina ngu, gengo mudi oni yoyewe, gengo kengge damonimo yoyewano. Eyingo. (Sam 110:1)‡

³⁷ Ndadiro nguro, Dewit enengo sembeni tunooteweroyi ngu noro Simbune, ero ete? Ero eyingo.

Mamana Mande Etuyeroyingo Oni, Nguro Muriye

(Matiyu 23:1-36; Luk 11:37-54; Luk 20:45-47)

³⁸ Yisasdo ngundiro etoni, simoo urunggaku, Yisasro mandeni ingowero oni oni teyingo. Ngu naruno nguno, Yisasdo oni simoo bare mande yunoro eyingo. Ye Anutro mamana mande

---

† **12:35:** (Krayis nguro muri ngandiro. Anutdo oni rogo tetoni, simoo bare ko yoyoweroyi oni.) ‡ **12:36:** (Oo Bidodo Simburi Simbune, nga mandega nga, ngu Yisasro eyingo.)

etuyeroyingo oni, ngundo tetenggoku, ngundiro ma tewero. Ndadiro nguro, ene towikumba piru piru oni bingamiyedodobo yemutenggoku, ngundiro yemutenggo. Ngundiro yemutoyiga, simoo baredo yeyoya, oni ururu, eya, ingoyi, ero, ngundiro tetenggo. ³⁹ Ene ngundiro tero, Yuda oniro yowuru yano oni simoo bare doongeyemo tunoo bibitewero gome oorengo ingootenggo. Ene oo simbo kayingo naruno, yaba koreteyingo nguno bibitewero nguya, gome ingootenggo. ⁴⁰ Ene bare wabu kamesumooye kumooyingo ngu ganaganayeroro, bare wabunonggo ya oo sitowi kingo sobiyoro yootenggo. Ngundiro yomukoro yokoro ngu, asa, enengo bingamiye ero okooro, ngunonggo ene Anutno kingo yemboongeyingo piru piru tetenggo. Nguno ngu, Anutdo wabu bare ngu hoorooweyeroni, ero ngundiro yemboongetenggo. Ene kootuyisina, oni ngundiro tetenggoku, ngu Anutdo nguro gumi kowuri urungga oorengo yunowa. Ero eyingo.

Bare Wabu Angoyinggado Digi Beye Anutno Yeyingo

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yisasdo Yuda oniro yowuru yano uro, digi beye yoweroyi musiyomo oororo, namokoyi bibiteyingo. Bibitero, ene ngunonggo simoo bare yeyootoni, digi beye musiyomo yetoyi yeyoyingo. Yeyootoni, oni sitowiyedodo, ngundo ngu digi beye oowooyingga biyomi yetoyi yeyoyingo. ⁴² Ngu naruno nguno, bare wabu gurado omburo, enengo digi beye bobodi eraya nangge ngu kondibo yeyingo, siko gura kini. Ngu

digi beye bobodi erayaga, ngu Toya guranangge ngundiro. ⁴³ Ngundiro tetoni ngu, asa, Yisasdo enengo kirikiri onikuno negoyerootoni, tanggeyimo ombutoyi eyingo. No hamoo oorengo yeno eteno. Nga bare wabu angoyingga, ngando ene digi beye urungga oorengo yete. Yo, hamoo, oni simoo bare yowuru yaro digi beye musiyomo yetenggoku, ngu bidodo dagayeroote. ⁴⁴ Ndadiro nguro, nga oni nga bidodo digi beye oowooyingga yano oorooto. Ene gidarega nangge yoro, mayero yetenggo. Ene nga bare wabuga nga, ngu enengo yano gura kini, sikono nguya gura kini. Ene oowari uriyoweroyi nguya gura kini. Enengo digi beye bidodo yeteku nga! Ero eyingo.

13

Yisasdo Yuda Oniro Yowuru Ya Tembel Yomburiyowa, Ero Eyingo

(Matiyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yisas Yuda oniro Tembel ya, yokoro oorowutoni, enengo kirikiri oni gurado eneno eyingo. Oo etuyeroyingo oni, digi yanggango ururu oorengo ngu digi goobe oo wadori gome gome, ngundo yeyingo, nga keno! Eyingo. ² Yisasdo kirikiri oningga nguro mande eteku gumi ngandiro eyingo. Ge keno nga ya ururu nga, kootuyisina, digi gura yokootoyi, gura sanganimo ma oruwa. Kini, onindo nga digi nga usosowooro, oorongooyi merako umukowa. Ero eyingo.

Yisasdo Kowuri Oowooyingga Biyomi Kootuyisina Ombuweroyi, Nguro Eyingo

(Matiyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Yisas mera puri oowooyi Olib nguno bib-itero, ngunonggo Yuda oniro Tembel, ngu andusina oodoni kenoyingo. Ngu naruno nguno, Pita, Yemus, Yon, Enduru, ngu oni namorayaga, ngundo nangge Yisas tanggeyimo omburo, Yisas sumoo inoro ngandiro eyingo. ⁴ Ge nooreno e. Ndawu narunggano oo ngu tunootewa? Naru wengamo oo bidodo tunooteweroyi, ngu namokono tetoni, nguno noore ndawu sunggiga ngu koretero tunootetoni, nguno noore kenowato? Eyingo.

⁵ Ene ngundiro sumoo etoyi, Yisasdo mande yunoro, gumi eyingo. Oni gurado ganayeroweroyi nguro ye ingonda teyi! ⁶ Oni oowooyingga oorengo no owoonemonggo tunootero, ngu ngandiro ewanggo. No nangge Yisas Krayis. Anutdo oni simoo bare yoyoweroyi, ero, no soweneroote, ero ewanggo. Ngu oni ngundo ngundiro ero, ene oni simoo bare oowooyingga oorengo ganayerowanggo. ⁷ Kootuyisina, ye me ebe urungga ngguyi ingoro, ko, me ebe urungga mera songomo tunooteweroyi, nguro mande bingayi nguya ingowanggo. Ngundiro ingoro, ye nguro ma sosorewero, ngundiro muri ngu hamoo koretero tunootewa. Ene naru wenga, nguno kini. ⁸ Yo, hamoo, oni sowe gurado ootoogero, oni sowe guraya ebe urewari. Ngundiro nangge, mera guraro oo bidodo sobosobo oni, ngundo ootoogero, mera guraro oo bidodo sobosobo oniya ebe urewanggo. Mera guminggano ngu imimi urungga yootoni, oni simoo bare oodooro kumooyingo urungga tunootewa. Ngu oo nguro

ogingoyi urungga oorengo, ngu baredo simoo bisiyowero ogingo ingootenggoku, ngundiro tunootewa. ⁹ Ngundiro oo nguro, ye ingonda teyi! Naru wenga ma tunooteyingomo kowuri ngundiro tunootewa. Ye noro nowoondoyemo hamoo ingoro oodoyi ngu, arisa, mudi onindo, ye nguya, enengo tabango oni yowuruno yoyeyi dikawanggo. Yowuru yano nguya ene ye gisaruyerawanggo. Ndadiro nguro, ene no oowoone, ko, noro mandene nguya wongoyi uwero tewanggo. Yo, hamoo, ye oni mera ngaro oo sobosobo ururu ngu doongeyemo yoyeyi dikawanggo. Ngundiya tetoyiga ngu, asa, ye nguno Anutro Mande Keta Mesarango ngu wesiyoya eneno eyi. ¹⁰ Ngundiya tetoyi ngu, asa, koretero Mande Keta Mesarango ngu simoo bare mera bidodomo oorootenggoku, nguno onindo wesiyoro eneno etoyi, ingowanggo. ¹¹ Ene ye yodowooro, wirikoyingo oni yowuruno yoyetenggoku naruno nguno, ye koretero ma sosoreyingo ero ingowero. Noore ndawu mandega ewato, ero, ma ingowero. Kini, ngu naruno nguno, Anutro Yuka Kundingiyi, ngundo mande yendo eweroyi ngu yetoni, ngu nangge ye yootunoya eyi. ¹² Ene beyibo, koneyo, ngu wirikoyingo oni, yowuruno windogayi yunootoni, yureyi kumoowero tewanggo. Ngundiro nangge, eweyimbo enengo nangoni windogayi teyinootoni, nangosumooye ngundo awanamoyemboya nguya sanggiri tero, windogayi yunootoyi, yureyi kumoowanggo. ¹³ Ngundiro tero, oni bidodo yeya, nowoondoye biyomi oorengo yewanggo. Ndatero nguro, no

oowoone ngu yeno oorooto. Nguro ngu, ene yeno ngu muringga ngu teyunowanggo. Ene oni noro mande yanggango dowooro oodoni oororo naru wenga tunootewaku ngu, asa, Anutdo ngu oningga ngu ko yowa. Eyingo.

*Oo Biyomi Oorengo Ngu Tunootewa
(Matiyu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ Yisasdo ngundiro eyingo. Ngu oo biyomi, ngundo Anutro kundingiyi oorengo musiyomo dikatoningga, ngu ingoyi. Ngu narunggano, nguno oni simoo bare Yudiya merako oorootenggoku ngu, ene komo sodedo saro, purimo oorewanggo. (Oni nga mandega nga kandangeya, ngu gome ingondudu teni!) ¹⁵ Oni enderoko oorooteku ngu, ene ya newendesina uro, enengo oo sitowi nguya yowero ma ingowa. ¹⁶ Ngundiro nangge, oni kono oorooteku ngu, ene ko yowoorengoro, enengo towikumba yowero, yano ma oorowuwa. ¹⁷ Ngu naruno, bare kawuyedodo; ngundi, bare simoonamboye nono yunootenggoku, ngu oni oniyooqe. ¹⁸ Nguro ye komo yemboongeyi. Oo ngu doogo dogigi sono midugu naruno ma tunootewero. ¹⁹ Ngu narungga nguno, kowuri urungga oorengo tunootewa. Koretero oorengo, Anutdo oo bidodo yemukoyingo naru ngu bidodomo, omburo, nga naruno ngano nguya kowuri ngundiro ngu kuri ma tunooteyingo. Kootuyisina nguya, kowuri ngundiro ngu ko ma tunootewa. ²⁰ Ene Oo Bidodo Simburi, ngundo kowuri narungga ngu woosootoni, ma ootutetoni ngu, asa, oni simoo bare bidodo oonootewanggo. Ene Anutdo oni

simoo barero ingoro, enengo kuri rogo yeyingo. Nguro ngu, ene nga narungga nga woosootoni, ootutewa. ²¹ Ngu narungga nguno, oni gurado yeya ewa. Kenoyi! Krayis nga, oorooteku nga; ngundi, kenoyi, ene andusina oorooteku andu, etoni ngu, asa, ye nguro nowoondoyemo hamoo ero ma ingowero. ²² Oni gidaregado omburo, ganayeroro ewanggo. No Krayis, Anutdo simoo bare yoyowero rogoneroyingo etoni; godange eyingo oni gidarega, ngundo ero ewanggo. No Anutro ingondudu eyingo oni, ero ewanggo. Ene muri songo gura onindo ma teweroyi ngu tero, nguno ene Anutro simoo bare ngu towooyeroro ganaganayerowanggo. ²³ Nguro ngu, ye ingonda teyi! No oo bidodobo kuri yeno etoowe, ingootenggoku ngu! Eyingo.

*Kootuyisina, Oni Nangoni Ko Ombuwa
(Matiyu 24:29-31; Luk 21:25-28)*

²⁴ Yisasdo eyingo. Ngu kowuri urungga ngu kinitetoni ngu, arisa, sa kombo doobeyerootoni, himi ma yewari. ²⁵ Tootu soretoyi, oo yanggango sambono ooroottenggoku, ngu bidodo Anutdo yokutuyerowa. ²⁶ Ngu narunggano nguno, Oni Nangoni gobooreno duridarini yanggango-nidodo oorengo ombutoni, kenowanggo. ²⁷ Ngu narungga nguno, enengo Anutro sambono Engel oni ngu sureyerootoni, Anutro simoo bare sambo mera bidodomo ooroottenggoku, ngu yoyoro, mayero yowuruyerowanggo. Ero eyingo.

*Pik Dega, Ngundo Wirikoweroyi Naru, Nguro Muri Tete
(Matiyu 24:32-35; Luk 21:29-33)*

²⁸ Yisasdo eyingo. Ye Pik dega nguno ingoyi! Kambini sonoyidodo teteku naruno, ngu nungoyero, tanggori keta ngu yeteku, ngu kenoro ingootenggo. Sa naruwo gome ataga tunootete, ero ingootenggo.* ²⁹ Ye de ngundiro tetoni, kenoro, ye ingootenggo. Enggweroyi naru namoko tunootete, ero ingootenggo. Ngundiro nangge, kootuyisina, ye ngundiro oo ngu kenootoyi, tunootetoni ngu, arisa, ye nguno ingowanggo. Yisas ko ombuweroyi naruni namoko tetoni, nguro sunggi ngundiro tunootete, ero ingowanggo. ³⁰ No hamoo oorengo yeno eteno. Nga naruno ngano oni simoo bare oorootenggoku, ngu ma kumoomukoyingomo, ngu oo ngu bidodo tunootewa. ³¹ Yo, hamoo, sambo mera ngu oororo kinitewari. Ene noro mandene ngu ma kinitewa. Ero eyingo.

Oni Gurado Nga Mandega, Ngaro Naruwo Ma Ingoote

(Matiyu 24:36-44)

³² Yisasdo eyingo. Ene oni gurado ngu narungga ngu, ko sangga ngu ma ingoote. Anutro Engel oni sambono oorootenggoku ngu, nguya ma ingootenggo. Enengo nangoni nguya ma ingoote. Kini, Eweyi Anutdo nangge ngu ingoote.

³³ Ye ingonda teya, gome sobowooya oriyi! Ndadiro nguro, ye ma ingootenggo. Naru ndadi-boro tunootewa. ³⁴ Ngu ngandiro. Oni gura enengo ya yokoro, mera songosina endeyowero. Nguro enengo ko onindo oo sobowooyi, ero,

---

* **13:28:** (Pik dega ngu gudo kukunga ningguri ngundiro.)

ene ko bayetero, songo songo yunowa. Ene yamuko sobosobo oningga nguya ewa. Ge gome oorengo soboneroya ootoo. ³⁵ Nguro ngu, ye nguya komo gome sobowooyi! Ndadiro nguro, ye ma ingootenggokuro nguro, ndawu narunggano ya simburi ko ombuwa. Ene suwootetoni, ombuwa; ngundi, suwoo kewoorokono, bine; ngundi, sengewero kotoori etoni, bine; ngundi, suwoononggo, bine; ngu ye ma ingootenggo.†
³⁶ Kinitetoni, ene sodedo omburo, ye yeyootoni, wetororuwanggo. ³⁷ Nondo nga mandega nga, yengo, ko, simoo bare bidodo nguya ero yunooteno. Nguro ye komo gome sobowooya oriyi! Eyingo.

14

Yisas Ureyi Kumooweroyi Nguro Mande (Matiyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Yon 11:45-53)

¹ Naru eraya nguya yokoro, Anutdo sunggi kenoro, dagayeroyingo naruwo (oowooyi Pasowa) nguro naru kundingi, Oo Manongoyingo Yis Kini, nguro naru kundingiyi oo simbo urungga neweroyi nguya tunootewa. Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo ururu, mana mandero etuyerooyingo oni ururu, ngundo torige Yisas dowooro urewero oore ereweyingo.
² Ene eyingo. Noore naru kundingiyimo ngu ooga ngu ma tewato. Ndadiro nguro, oni simoo baredo me ebe yeyi tunootewa. Eyingo.

---

† **13:35:** (Ya simburi ngu Yisas kootuyisina ko ombuweroyi, nguro eyingo.)

*Baregado Yisas Tabangomo Kumu Bo Urumi
Gura Wendoyingo*

(Matiyu 26:6-13; Yon 12:1-8)

³ Yisas Betani ende oororo, gorimambudodo oni oowooyi Sayimon nguro yano uro, nguno oo neweroyi yabano bibiteyingo. Ngu naruno, bare gura ombuyingo. Ngu barega ngu bo urumi nggusi gome oorengongga, ngu kumu bo urumi gura ndindingo gome ngu newendemo nggusingoyingo. Urini urunggado uriyingo oowooyi Nard. Ene ngu nggusiga ngu udookero, Yisas tabangomo wendoyingo. ⁴ Ene ngundiro wendo-toni ngu, asa, oni gidarega nguno oruwonggoku, ngundo nowoondoye biyomi yero, enengo nangge ero ingoro eyingo. Ndadiro nguro, bo urumi gomengga nga kingo yomburiyooto? ⁵ Nga oni yunootoni, uriyootoyi, nguro uriyi urungga (300.00Kina) yoro, ngundo angoyi oni yunoweroyi. Ero baregakuya boguwooro kenoro eyingo. ⁶ Ngundiro etoyi, ene Yisasdo eyingo. Nguno yokoyi! Ye barega nga ndatero kenoro ero kowuri ene inootenggo? Ene noro muri gome ngu tete. ⁷ Angoyi oni ngu, yeya suwooyi sano oodoyi, narudodomo, ye mete ene hoorooweyerowanggo. Ene no ngu yeya suwooyi sano ma oruwato. ⁸ Ene barega, ngando bo urumi gura no gowenemo wendooteku nga ngu, ene no mereno noyeweroyi nguro yomosine-roote. ⁹ Nondo hamoo oorengo yeno eteno. Mera merani bidodomo Mande Keta Mesarango ngu wesiyoro ewanggoku, ngu merasina nguno nga baregado teteku, ngaro mandeni ero, nguro nguya ingondudu tero ingowanggo. Ero eyingo.

Yudasdo Yisas Tabango Oni Yunowero Mande Gosiyoingo

(Matiyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Ngu narungano nguno, Yisasro kirikiri oni kande eraya kegidemboro erayaga nguromu gura Yudas Iskariyoot, ngundo ene Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo ururu nguno oorowuyingo. Ngundiro oororo, ene Yisas yootunoro, kandeyemo yewero eyingo.

¹¹ Yudasdo ngundiro etoni, Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo ururu ngu ingoro, nguro ene oni oni tero, Yudas digi beye inowero mande gosiyoingo. Ngundiro nguro, Yudasdo damoni yero, oore erewero, ndawu narungano Yisas yootunoro, kandeyemo yewano, ero ingoyingo.

Yisasdo Pasowa Kirikiri Oniya Neyingo

(Matiyu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Yon 13:21-30)

¹² Kowooyingomboro naru koreteyingo, Oo Manongoyingo Yis Kini oowooyi Pasowa, ngu neweroyi naruni tunooteyingo. Ngu narungano nguno, ene Anutro sunggi kenoro, dagayeroyingo naruwo Sipsip nangoni utoro, nguro oowari kayingo. Nguro ngu, kirikiri onikundo Yisasno sumoo ewonggo. Gedo ngu noore ndano saya, oowari oo ngu yomosiyoro, neweroyi ingoote? Ero sumoo eyingo. ¹³ Ngundiro sumoo etoyi, arisa, Yisasdo kirikiri oni eraya sureyeroro eyingo. Yari oorowuya, ende uri. Nguno, oni gura sono nggusi koorowooya, oorekanare oorowu-toningga ngu, yari kenoya, ene keyoya, endemo

oorowuri. ¹⁴ Ene oorowuya, ya gura newendemo utoningga ngu, asa, yari ngu ya simburiga, nguno ngandiya eri. Oo etuyeroyingo oni, ngundo geno sumoo ewo. Noro ya gumi ndano, no nguno nenengo kirikiri onidodo Pasowa oowari ngu newato? ¹⁵ Yari ngundiro sumoo etori, enendo ya gumi urungga awu sanganimu ngu etuyerowa. Ngu ya gumingga ngu, oo neweroyi yaba, bibiteweroyi yaba, ngu bidodo kuri yomosiyingo ngu. Yari nguno noorengo oowari yomosiyori. Eyingo. ¹⁶ Yisasdo ngundiro etoni ngu, arisa, kirikiri oni erayaga ngu endemo oororo, Yisasdo ewoku ngundiro kenoyingo. Ngundiro tero, ene nguno oowari yomosiyoworiyo.

¹⁷ Suwootetoni, Yisas enengo kirikiri oni kande eraya kegidemboro erayagakudodo ombuyingo. ¹⁸ Ngundiro omburo, ene oo neweroyi yabano bibitero, oo nero, Yisasdo eyingo. Nondo hamoo oorengo yeno eteno. Oni gura ye kewooroyemo nganonggo, windogayi no yootunoneroro, mudi oni kandeyemo noyewa. Ngu oningga ngu, noya oo netero. Eyingo. ¹⁹ Yisasdo ngundiro etoni ngu, asa, kirikiri oni nowoondoye kowuri oorengo yeyingo. Ngu mandega nguro, ene damoni yero, guranangge nangge, Yisas sumoo inoyingo. Ge noya ete, bine? Eyingo. ²⁰ Ene ngundiro sumoo sumoo etoyi, Yisasdo gumi eyingo. Ye kande eraya kegidemboro eraya ngu kewooroyemo nga gurado. Nga oningga, noya kandenari koon-domo gobooro yeterokungga nga. ²¹ Yo, hamoo, no Oni Nangoni, Anutro mandeno kuri eyingo ngundiro oorowute. Ene ngu oningga Oni Nangoni yootunoro etekungga ngu, ngu oniyooqe!

Ngu oningga ngu oniyooge nemimbo ma bisiyoyingo ngu, kowuri eneno ma tunootewa, ero eyingo.

Yisasdo Oowari Wayin Damoni Yero, Kirikiri Oni Yunoyingo

(Matiyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korind 11:23-25)

²² Ene oo nero oodoyi, Yisasdo oomanongoyingo gura yoro, Anutno yemboongero, oososoowooro, bayetero, yunoro eyingo. Nga yoya neyi. Nga nenengo songgiwine. Eyingo.

²³ Yisasdo ngundiro ero, ene toba gura Wayin sonoyimbo newendemo angeyingo, ngu yoro, Anutno yemboongero, kirikiri oni yunootoni ngu, sono toba gurananggegakuno gobooro neyingo.

²⁴ Ngundiro netoyi, Yisasdo yeyoro eyingo. Nga sono tobaga nga nenengo sidudarone. Nga ngu yeya, mande keta, ero gosiyooteno. Nga sidudaronengga nga, ngu oni simoo bare bidodoboro wendoyunooteno. ²⁵ No yeno hamoo oorengo eteno. No nga Wayinngga nga ko ma newano. Kootuyisina, Anutro endega enengo simoo bare soboyerooteku nguno, no Wayin sonoyi ko newano. Eyingo.

²⁶ Ngundiro tero yokoro, Anut bingami okooro, ene yambo gura utoro ngu, asa, ene ootoogero, Olib purimo ooreyingo.

Yisasdo Pitaya Eyingo. Ge No Noyokoro Kootu Nunowa

(Matiyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Yon 13:36-38)

²⁷ Ngu naruno nguno, Yisasdo kirikiri onikuya eyingo. Ye bidodo noyokoro sawanggo. Anutro Mandeno ngu ngandiro nakangoyingo.

No Sipsip simburi utoowe, Sipsip sosorero, songo songo sawanggo. Ero nakangoyingo. (Sekarayiya 13:7)

²⁸ Ene no merenonggo ko keta ootoogero ngu, no ye koreteyunoro, Galili merako oorowuwano. Eyingo. ²⁹ Ngundiro etoni, Pitando Yisasro mandeni gumi eyingo. Oni gidarebo goyokoro, satoyi, ene nondo ngu ge ma goyokoro, toongewano. Ero eyingo. ³⁰ Ngundiro etoni ngu, asa, Yisasdo Pitaya eyingo. Nondo geno hamoo eteno. Ataga nga, suwoonggano ngano, kotoori tambu eraya ma eyingomo, ge no oowoone oongooro ewa. No ngu oningga ngu watayi kini ero, tambu kabusa ewa. Eyingo. ³¹ Ngundiro etoni, ene Pitando yanggango yero gumi eyingo. No hamoo oorengo eteno. No mete geya kumoowaroku ngu, no ge oowoongge ma oongoowano. Eyingo. Ngundiro etoni ngu, asa, kirikiri oni bidodo mande ngundiro nangge emukoyingo.

*Yisasdo Gesemanino Yemboongeyingo
(Matiyu 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Arisa, ene oororo, musiyu gurano saro, tunooteyingo. Ngu musiyongga ngu oowooyi Gesemani. Nguno ngu, Yisasdo enengo kirikiri onikuno eyingo. Ye ngano bibiteya oodoyiga, no oororo, anduno Anutno yemboongewero. Eyingo. ³³ Yisasdo ngundiro ero, kirikiri oni kabusa, ngu Pita, Yemus, Yon, ngu yoyoro, oorowuyingo. Ngundiro oororo, nguno Yisas

newende kowuri urungga oorengo ingoyingo.
³⁴ Ngundiro ingoro, kirikiri oni kabusagakuno eyingo. No nowoondone kowuri urungga oorengo yetoni, no kumooweroyinerote. Nguro ngu, ye ngano ootooya, ye komo ingonda teya sobowooyi. Ero eyingo. ³⁵⁻³⁶ Yisas ngundiro ero, nguro ene bodaga songo oororo, merako bagootero, weryingo. Ngundiro tero, eweyi Anutno sumoo ero yemboongeyingo. Awa, Awane, oore moore tetoni ngu, kowuringga ngu ombuya daganeroni. Ge nenengo awane, ge oo bidodo teweroyi ingoote. Nguro no ngandiro ingooteno. Gedo mete nga kowuri ogingo urungga nga ngu, gedo andange. Ene ge noro ingondudune ma keyowero. Kini, gengo ingonduduge ngu nangge no ngu keyowano, ero yemboongeyingo.

³⁷ Yisasdo ngundiro yemboongero yokoro ngu, asa, ene ootoogero, kirikiri oni kabusaga nguno oororo yeyootoni, wetorootoyi, yeyoro, nguro ene Pita yokutuwooro eyingo. Sayimon, ge wetororoote? Ge naru guranange ma doongetero oruweroyi kini? Sumoo eyingo.

³⁸ Ngundiro ero, kirikiri oni kabusagaku yeyoro eyingo. Ye doongeteya, yemboongeya oriyi, Ye ngundiro tero oodoyi ngu, asa, Setando towooyerooni, yanggango ma yero oonootewanggo. Hamoo, yengo nowoondoyemonggo ngu tewero ingootoni, ene goweyebo ngu sureye kiniyero yanggango ma yetenggo. Eyingo.

³⁹ Ngundiro ero, Yisas ko oororo, Anutno kira eyingo. Ngu kirangga ngu koretero,

Anutno ewokungga, ngundiro nangge ko eyingo. ⁴⁰ Ngundiro yemboongero yokoro ngu, asa, Yisas kirikiri onino ko omburo, yeyootoni, ko wetoro oruwonggo. Ndadiro nguro, nowoondoye kowuri urungga oorengo yetoyi, nguro ene gome gome kubooyerooni wereyingo. Yisasdo sumoo yunootoni, ene oyimoyerooni, nguro mande gura eneno ma eyingo.

⁴¹ Arisa, Yisas tambu kabusayiga nguno oororo Anutno ewoku ngundiro ko yemboongero yokoro ngu, asa, ene ootoogero, kirikiri oni kabusaga nguno oororo yeyootoni, ko wetoro oriyingo. Ngundiro tero oodoyi, Yisasdo yeyoro eyingo. Ye komo wetoro kengero oorootenggo? Ngu mete, arisa, naru kiniteteku nga! Ye ootoogeya kenoyi! Ataga, mbumbuwadodo onindo, no yootunoneroro, me oni kandeyemo noyewa.

⁴² Nguro ngu, ye ootoogetoyiga oorowuwooto. Kenoyi! Windogayi oni no yootunoneroro, oni sanggiri kandeyemo noyeweroyi oni ombuteku andu! Eyingo.

*Yudasdo Yisas Mundi Oni Kandeyemo Yeyingo
(Matiyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Yon 18:3-12)*

⁴³ Yisas mande ewootoni, sodedomangge Yudas, Yisasro kirikiri oni nguromu gura ngundo ombuyingo. Ombutoni, me oni oowooyingga omburo, ene duge, idi, nasa, mata komuko ebe ureweroyi, oo bidodo yoro ombuyingo. Anutro wooro yeyingo oni, nguro sobosobo oni ururu, mamana mande etuyeroyingo oni, ko, yowuru yaro tabango oni, ngundo me oni sureyerooyi ombuwonggo. ⁴⁴ Windogayi oni, oowooyi Yudas,

kuri sunggi gura yunoro mande ero gosiyoyingo. Nondo ngu oni kandeyi dowooro, yenggonan-goro, dureyootoowega ngu, asa, ngu oningga ngu Yisas. Ngu dowooya, yoya oorowuyi. Ero eyingo.

⁴⁵ Arisa, Yudas tanggeyemo omburo eyingo. Oo etuyeroyingo oni, ero, kandeyi dowooro yenggonangoyingo. ⁴⁶ Ngundiro tetoni, arisa, me oni Yudasdodo mayeyingo, ngundo kandeye oorongooro, Yisas dowooyingo. ⁴⁷ Ngundiro tetoyi, Yisasro kirikiri oni kewooroyemo gurado sanggiri tero, enengo duge sobiyoro, ngundo wooro yeyingo oni nguro kirikiri oningga, urewero oorongootoni dagatoni, sodeyi nangge takatoni soreyingo. ⁴⁸ Ngundiro tetoni, Yisasdo yeyoro eyingo. Ye idi, nasa, duge, ngudodo ye yakaka oni yodowooro yoweroyi ngundiro me ombutenggo? ⁴⁹ Naru oowooyingga, no yeya Yuda oniro yowuru yano ootooro, mande yunororuwono. Ene ye nguno ma nodowoowonggo. Ene Anutro mande nakaya ngu ataga engge tunootete. Eyingo. ⁵⁰ Ngu naruno nguno, enengo kirikiri oni bidodo Yisas yokoro samukoyingo.

Simoo Oore Gura Sosorero Toongeyingo

⁵¹ Simoo oore gura kumba sarayingga nangge yemuro, Yisas keyoro, oorowutoni, me onikundo kenoro, nguro ene nguya dowooyingo. ⁵² Dowootoyi, simoo ooregaku, enengo kumba sarayinggaku kandeyemo yokoro, mbirimbiri toongeyingo.

Oni Yisas Yoro, Oni Tabangokudodo Yowuruwooyingo

(Matiyu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Yon 8:13-14, 19-24)

⁵³ Me onindo Yisas yoro, Anutro wooro yeyingo nguro sobosobo oni koreteyingo nguro yano oorowuyingo. Nguno Anutro wooro yeyingo oni nguro sobosobo ururu, yowuru yaro tabango oni, mamana mande etuyeroyingo oni, bidodo mayero yowuruwooyingo. ⁵⁴ Ngundiro yowuruwooro oodoyi, Pita ngu orirokoyi songo Yisas keyoro, oorowuyingo. Ngundiro tero, Pitando ememonggo penggo penggo Anutro wooro yeyingo oniro sobosobo koreteyingo, ngundo yasiriko uyingo. Ngu yangga nguro kumba ootwoo onindo de katoyi, Pita ngu yakowero nombono omburo, de yakoyingo.

⁵⁵ Anutro wooro yeyingo oni, nguro sobosobo ururu, yowururo oni tabango bidodo, ngundo Yuda oni negoyerootoyi, mayero, Yisasdo mande biyomi gura eyingo tetoni, ngunonggo Yisas ureyi kumoowero nguro sumoo ero, mande ereweyingo. Ene mande nenengo gura ma kenoyingo. ⁵⁶ Oni oowooyingga mande godange gura gura Yisasno eyingo. Ene oni nguro mandeye ngu guranangge kini. ⁵⁷ Ngundiro nangge, oni gidare ootoogero, mande godange oowooyingga Yisas goweyimo yero, Yisas ganangoro eyingo. ⁵⁸ Yisas enengombo ngandiro etoni ingowooto. Nondo, Yuda oniro Tembel, nga toongoowano. Kuri onindo kandeyebo naru oowooyingga koyi tero yeyingo. Ene nondo ngu naru kabusagomo ko gura yewano. Ene onindo

kandeyebo yeweroyi nguya kini. Eyingo. ⁵⁹ Ene ngu mandega eyingo nguya, mande guranangge kini.

⁶⁰ Wooro yeyingo oni, nguro koreteyingo oningga, ngundo tabango oni, kewooroyemonggo ootoogero, dikaro, Yisas sumoo inoro, eyingo. Ge mande nga gumi gura ma ewa? Nga mandega nga mande wirikoyingo oni doongeyemo ge bungomo etenggo. Ge mande gura moore, bine, ngundi kini? Eyingo. ⁶¹ Ngundiro sumoo etoni, ene Yisasdo mande gumi gura ma ero, nenetero, oruwo. Ngundiro nenetetoni, wooro yeyingo oni, nguro koreteyingo oningga, ngundo Yisas ko sumoo inoro eyingo. Ge Krayis, Anutdo simoo bare yoyoweroyi sunggi yeyingo oni? Ge Anut Oo Bidodo Simburi, noore ngu bingami okootetoku, nguro Nangoni, bine? Eyingo. ⁶² Ngundiro sumoo etoni ngu, asa, Yisasdo gumi eyingo. Nondo nangge. Kootuyisina, no Oni Nangoni, no Anut yanggangonidodo nguro kandeyi koondoyisina bingamidodo bibitero, kootuyisina, sambono go-booreno, ombutoowe, neyowanggo. Ero eyingo.

⁶³ Wooro yeyingo oniro koreteyingo oningga, ngundo sanggiri urungga tero, enengo nengguro dowooro, omboongeweroyi tero eyingo. Noore oni gidaregano sumoo ma ewato. Kini, enengombo mande eteku, nga nangge. ⁶⁴ Ene Anut kootuyisina yomooyinoro mande ete. Ngundiro nguro, ye enengo mande eteku, nguro ye ndadiro ingootenggo? Ngundiro sumoo etoni, ene bidodo mande guranangge eyingo. Yisas mande biyomi eteku, nguro ene komo kumooni, ero eyingo.

⁶⁵ Arisa, oni gidarega damoni yero, muk-

endoro, towimbo doongeyi doobengoro, nguno utoro eyingo. Ge ingondudu eyingo oni tetoni ngu, asa, onendo ge guroote? Ngu yootunoya e! Ngundiro ero, kumba ootuwoo onindo yoro gisaruboro ureyingo.

Pitando Yisas No Watayi Kini Eyingo
(*Matiyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Yon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Pita ngu yasiriko nguno bibitero oodoni, Anutro wooro yeyingo oni, nguro sobosobo oni koreteyingo oni, nguro kirikiri bare gura ombuyingo. ⁶⁷ Baregakundo omburo, Pita kenootoni, de yokoro oodoni kenoyingo. Ngu barega ngundo Pita gome gome kenoro eyingo. Ge nguya Yisas Nasaret endemo oningga, nguya oruwori. Eyingo. ⁶⁸ Ngundiro etoni, Pitando gumi eyingo. Kini, no ngu oningga ngu, no watayi kini. No gedo mandega eteku ngu, no muri ma ingooteno. Ngundiro ero yokoro, Pita endesina yamuko dabemimo ooretone, ngu naruno, kotoori eyingo. ⁶⁹ Ngundiro tetoni, kirikiri baregakundo, Pita ko kenoro, oni namokono dikayin-goku nguno eyingo. Nga oningga nga nguya, Yisasro keyimo oni gura. Eyingo. ⁷⁰ Ngundiro etoni, Pitando gumi eyingo. Hamoo oorengo kini. Etoni, naru bodaga oode, oni namoko oruwonggoku, ngundo Pitaya ko eyingo. Hamoo oorengo, ge Yisasro oni gura. Gengo mande eteku ngu, Yisasro mandeni ngundiro. Ge nguya Galili oni, ero eyingo. ⁷¹ Arisa, Pitando sang-giri sanganimonggo manggaru tero eyingo. No hamoo ma etoowe ngu, Anutdo nurewa! Ngu

oningga, yendo etenggoku ngu, no watayi kini! Eyingo. ⁷² Ngundiro etoni, arisa, kotoori tambu erayayiga ngu eyingo. Arisa, Pita ingoyingo. Kuri Yisasdo eneya eyingo, kotoori tambu eraya ma eyingomo, ge no oowoone tambu kabusa oongoonerowa. Pita mande ngu ingondudu tero, nguro ene sendoro biyobiyomi teyingo.

15

Yisas Yoro, Oni Mera Oo Sobosobo Oni Urunggano Oorowuyingo

(Matiyu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Yon 18:28-38)

¹ Suwoononggo, Anutro wooro yeyingo oni, nguro sobosobo oni koreteyingo, mamana mande etuyeroyingo oni, yowuru yaro sobosobo oni, Yudaro yowuru ya, nguro tabango oni yowuruno, oni ngu bidodo mande guranangge ewero yowuruyingo. Ngu oni ngundo Yisas utombo gosiyoro, yoro, oororo, Yuda mera nguro, sobosobo oni urungga, ngu Rom Gabuman oni, oowooyi Payilat, ngu kandeyimo yeyingo. ² Payilat ngundo Yisas sumoo inoro eyingo. Ge, Yuda mera, ngaro oni simoo bare nguro sobosobo oni urungga? Ngundiro sumoo etoni, Yisasdo mande gumi ngandiro eyingo. Yo, gengombo eteku ngundiro. Eyingo. ³ Anutro wooro yeyingo oni, nguro sobosobo oni koreteyingo, ngundo mande mande oowooyingga kingo Yisas goweyi sanggawero godange eyingo. ⁴ Payilatdo ko Yisas sumoo inoyingo. Geno mande gura gura etenggoku nga, ge gumi gura ma ewa? Ge ingoote! Mande yanggango gura gura, ge yomburigerowero etenggoku

nga! Eyingo. ⁵ Ene, Yisasdo mande mande, ngu gumi gura ma eyingo. Ngundiro tetoni nguro, Payilat ngu, ene ingondudu urungga ingoyingo.

Yuda Onindo Yisas De Omukondino Sang-gaweyi Eyingo

(Matiyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Yon 18:39-19:16)

⁶ Dagoma bidodomo, naru kundingiyi oowooyi Pasowa, nguno ngu, Gabuman sobosobo oni ururu, nguro muriye ngundiro, ya biyomimo oni guranangge andangetoyi, toongewa. Ngundiro nguro, oni simoo bare enengombo oni guraro etoyi ngu, oningga ngu nangge andangetoyi, toongewa. ⁷ Ngu naruno, nguno oni gura ya biyomimo oruwo. Ngu oningga ngu, oowooyi Barabas. Barabas ngu oni mera oo sobosobo onidodo ebe utoro, oni ureyi kumootoni ngu, oni ngudodo, ene ya biyomimo yoyeyingo. ⁸ Arisa, oni simoo bare oowooyingga mayero, Payilat sumoo inoro, eyingo. Ge suwooyi sano teteku ngundiya, ataga nguya te. Eyingo. ⁹ Ene, Payilatdo gumi eyingo. Yuda oniro mera oo sobosobo oni urungga, nga bine, andangetoowega, toongeni? Ero eyingo. ¹⁰ Payilat, ngundiro ero ene ingoyingo. Anutro wooro yeyingo, oniro sobosobo oni koreteyingo, ngundo Yisasya boguboguwooro nowoondoye biyomi urungga yetoni, nguro ngundiro teyingo. Ndadiro nguro, oni simoo bare urungga Yisas bingami okooyingo. ¹¹ Ene, Anutro wooro yeyingo, oniro sobosobo oni koreteyingo, ngundo oni simoo bare sureyeroro eyingo. Barabas andangeya, yuno etoyiga ngu,

ene komo Barabas andangeya, yunoni. Eyingo. ¹² Payilatdo oni simoo bareya eyingo. Ye nga oningga nga, Yuda oniro mera oo sobosobo oni urungga etenggoku nga, ndadiro teyinowano? Ero sumoo yunoyingo. ¹³ Asa, oni simoo bare bidodobo gumi ngandiro meno manggaru tero eyingo. De omukondino sanggawetoyiga kumooni! Eyingo. ¹⁴ Ngundiro etoyi, Payilatdo gumi eyingo. Ndadiro etenggo, enendo ndawu oo biyomingga tewo?, etoni, ene oni simoo bare bidodo meno moguru urungga tero eyingo. De omukondino sanggawetoyiga kumooni, ero eyingo! ¹⁵ Ngundiro etoyi, Payilatdo, oni simoo baredo ewonggoku, ngundiro nangge ero ingoro, ene Barabas andangetoni, toongeyingo. Ene Yisas yoro, me oni yunootoni, turimbo gisasaruboro, ureyi biyomi yeyingo. Kootuyisina, ngu de omukondi sanggawetoyi, kumoowa.

*Me Onindo Yisas Yomooyinoro Mande Eyingo
(Matiyu 27:27-31; Yon 19:2-3)*

¹⁶ Me onindo Yisas yoro, Payilatdo ende pawaroko oorero, ngunonggo, me oni gidarega bidodo negoyerooyi, mayero, yowuruwooyingo. ¹⁷ Me onindo yowuruwooro nengguro dagoyiga yoro, Yisas teyinoyingo. Uto sanggiridodomu yoro, ngundo Yisasro tomokuyi teyingo. Ngu uto sanggiridodo tomokuyingga ngu yoro, Yisas tabangomo kutuwooyinoyingo.* ¹⁸ Ngundiro tero, Me oni

---

* **15:17:** (Ngu tomokungga ngu ko kumba dagoyiga nguya ngu, mera ngaro sobosobo oni tabango koreteyingo, nguro sunggi ngundiro teyinoyingo).

ngundo damoni yero, Yisas doongeyimo tabadori tero, nggunuwooro, eyingo. Ge mayeteku nga, ge Yuda oniro mera oo bidodo sobowooyingo oni koreteyingo urunggaku nga! Eyingo. ¹⁹ Ngundiro ero, mata yoro, ngundo Yisas tabangomo oororongooro utoro, mukendoro, kenoro, ero, Yisas tanggeyemo boodooye oondoogero, oni oowooye bingamiye okootenggoku, ngundiro teyingo. ²⁰ Ngundiro tero, me onindo Yisas yomooyinoro, yokoro, arisa, Yisasno nengguro dagoyigaku andangero, yokoro, Yisas, enengo nengguroni yoro, Yisas teyinoyingo. Ngundiro tero, Yisas yoro, de omukondino boorowoowero, yoro oorowuyingo.

Oniku Yisas Yoro, De Omukondino Sanggaweyingo

(Matiyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Yon 19:17-27)

²¹ Ngundiro oororo, ooreko oni gura oowooyi Sayimon ngu endeni oowooyi Sayirin. Ngu oningga ngu, ene digunonggo ende uwero, mayeyingo. Sayimon, enengo nangosumoongo erayaga ngu oowooyari Alekisanda, Ropus. Me onindo oorekonggo dowooro, woosoro, Yisasro de omukondigaku inootoyi, koorowooyingo. ²² Ngundiro tero, me onindo Yisas yoro, mera musiyu gurano oorowuyingo. Ngu merangga, ngu oowooyi Golugata. Golugata oowooyingga, nguro muri ngandiro, tabaye wimbuyi musiyu. ²³ Golugatano mayero, nguno sono kowoododo yowuruwooyingo, ngu Yisas inowero teyingo. Ngundiro tetoyi, ene, Yisasdo ngu sono kowoongga ngu yokoro, ene ma

neyingo.† ²⁴ Arisa, ene Yisas de omukondino dowooro, sanggaweyingo. Ngundiro tero, Yisasro nengguroni, nguro ebe pawapawamu iriri tero, oni onendo dagayeroro ngu, enendo yowo.

²⁵ Yisas de omukondino boorowooyingo ngu, suwoononggo sa oorero, mera yanggango yeteku, narungga nguno, sa gaboyiboro naru kandegura gidemboro namoraya (9:00am), nguno sanggaweyingo.

²⁶ Yisas tabango sanganimo de omukondi sosowoomo so uyi gura ngandiro nakangoyingo. Yuda Oniro Mera Oo Bidodo Sobosobo Oni Urungga Oorengo. Ngundiro nakangoyingo.‡

²⁷ Oni biyomi erayaga, Yisas tanggeyi gide gide booroyeroyingo. Oni gura kandeyi koondosina, gura kandeya biyomisina booroyeroyingo. ²⁸ Ngundiro teyingo ngu, kuri oorengo, Anutro mandeno nakangoyingo nguro engge tunootete. Ngu ngandiro.

Ene oni biyobiyomimboya oruwonggo. Eyingo. (Ayisaya 53:12)

²⁹ Oni simoo bare mayero, kenoro, yomooyinoro mande ero, tabadori tero, eyingo. Ehe!! Ge nga oningga, ngando yambo ya tootoongoro yokoro, naru kabusagomo ko yewero ewo. Eyingo. ³⁰ Arisa, ataga gengombo de omukondi ngu yokoya, merako ombu! Eyingo. ³¹ Ngundiro tetoyi, asa, Anutro wooro yeyingo oniro sobosobo oni koreteyingo, Anutro mamana mande

---

† **15:23:** (Ngu sono kowoongga ngu sanggawetoyi, ogingo ingoweroyingga ngu kiniteni, ero, inowero, teyingo). ‡ **15:26:** (Yuda onino oni urungga ngu mandega, nguno ureyingo. Ngu mandega ngu, enengo mbumbuwani ero, nakangoro, etuyeroyingo).

etuyeroyingo oni, ngundo nguya, Yisas yomooyi-noro mande eyingo. Kenoyi! Ene oni gidarega yomosiheroote. Enengombo enengo hooroowewero ma ingoote. ³² Nga Iserelro mera oo bidodo sobosobo oni koreteyingo urungga, Krayis, ene de omukondi yokoro, ombutoni ngu, asa, noore ngu kenoro, nowoondonanimo hamoo tewa! Eyingo. Oni erayaga, Yisas tanggeyi gide gide de omukondino, erayaga nguya, Yisas yomooyinoro mande ewori.

Yisas Kumooyingo

(Matiyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Yon 19:28-30)

³³ Sa kewooroko (12:00am) oorengo, mera bidodo suwoo ooreri urungga tero, oororo, sa nemimo uyingo (3:00pm). ³⁴ Ngu naruno, Yisasdo meno yanggango urungga ero eyingo. Eloyi Eloyi Lama Sabakatani? Nga mandega ngaro, muri ngandiro. Noro Anut, Noro Anut, ge ndatero noyokowo? Eyingo. ³⁵ Ngundiro etoni, oni simoo bare gidarega, namoko oruwonggoku, ngundo ingoro, eyingo. Ingoyi! Ene Ilayisa negongoote. Eyingo. ³⁶ Ngundiro etoyi, oni gura kendutero, oororo, sono kowoo oowooyi Winiga ngu towi sosowo, nguno yero, de sanggano gosiyoro, yeyi, Yisas manggomo neni, ero inoro, eyingo. Soboworo oode kenowato! Ilayisando omburo, andangero, yoro, ombuwa, bine? Eyingo. ³⁷ Yisas ki urungga ero, yuka yokoro, kumooyingo.

³⁸ Yisas kumootoni, asa, Yuda oniro yowuru ya oowooyi Tembel, nguno towi urunggaku awu wengamonggo kewoorokuri pitiro, oosoworo, omburo, wenga merako goroongeyingo.

³⁹ Arisa, me oniro tabango, ngundo Yisas omukumundoongomo dikaro, kenondadangero oruwoku, ngundo Yisas ngundiro tero, kumootoni ngu, kenoro eyingo. Hamoo oorengo. Nga oningga nga, ngu Anutro Nangoni!

⁴⁰ Ngundiro etoni, bare gidarega orirokoyi dikaro, kenondadangero, oruwonggo. Ngu bare ngu kewooroyemo, bare kabusa oowooye nga, Mariya Magadala, Mariya, Yemus, beyi oowooyi Yosis nguya, namoyari, ko Salomi, ngundo oruwonggo. ⁴¹ Ngu bare ngu, kuri Yisas Galili merako kirikiri teyinoro, yade ngunonggo bare gidarega nguya keyoro, Yerusalem endemo eneya mayeyingo.

Arimatiya Mera Oningga Yosep, Ngundo Yisas Bingo Merengooyingo

⁴² Ngu narungga ngu oororo suwootetoni, kundingi naru yangeni, nguro oo yomosiyooyingo naruwo. ⁴³ Ngu narungga nguno, Yosep Arimatiya oningga, ngu tabango oni yowuru, nguro oni gura bingamidodo, ene Anutro Oo Bidodo Simburi Simbunani, nguro naruni enengo oni simoo bare sobowooyeroweroyi, ngu sobowooro oruwo. Ene yanggango tero, Payilat tanggeyimo oororo, Yisas bingomboro eyingo. ⁴⁴ Ngundiro etoni, Payilatdo Yisas kumoowo, bine; ngundi ma kumooyingo, bine; ero, ingondudu urungga tero, asa, me oniro tabango gura negongoro, sumoo inoro, eyingo. Oninggaku, kuri kumoowo, bine? Eyingo. ⁴⁵ Ngundiro sumoo etoni, me oniro tabangongga, ngundo Yisas kuri kumoowo, eyingo. Ngundiro etoni, ingoro, asa, bingongga

ngu, Yosep yokoyinoyingo. ⁴⁶ Ngundiro yokoyi-nootoni, asa, Yosepdo oororo, kumba sarayi gura uriyoro, oororo, Yisas bingo andangero, yoyingo. Ngundiro tero, kumba sarayingga ngundo Yisas bingo doobengoro, mbimboongoro yoro, oororo digi mereyi gura onindo kuri sero digi woon-dokoyi ngundiro teyingo. Ngu merengga, nguno Yisas bingo merengooro, asa, mere manggowo ngu digi gura urungga wenggeremooro, ngundo ukingoyingo. ⁴⁷ Mariya Magadala, barega ngu Mariya, Yosis nemi erayaga, ngundo, Yisas merengootoyi, kenoyingo.

16

Yisas Ko Ootoogeyingo

(Matiyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Yon 20:1-10)

¹ Yudaro kando naru, oowooyi Sabat kinitetoni, Mariya Magadala, barega ngu Mariya Yemus oningga ngu nemi, bare gura oowooyi Salomi, ngundo kumu, bo urumi ndindingo gome ngu, uriyoyingo. Ngu bo urumi oo ngu yoro, oororo, ngundo Yisas bingo moondeyi sonowooro, yomosiowero teyingo. ² Kowooyingo nguro naru koreteyingo ngu, Sande suwoononggo sa ooretoni, ene oni mereno oorowuyingo. ³ Ngundiro oororo, enengo nangge mande ero, ingoro, ngandiro eyingo. Onendo noore hooroweyeroro, digi urungga mere manggowo ukingoyingo ngu andangewa? Eyingo. ⁴ Ngundiro ero, oororo, doongetero, mere manggowo kenootoyi, digi urungga mere manggowoomo ukingoyingo nguno kini. Ngu

digi urungga mere manggowoomo ngu kuri andangeyingo. ⁵ Ene oororo, mere newendemo uyingo. Uro, doongetetoyi, oni simoo oore gura ngu mere newendemo nengguro sarayi pirungga tero, kandeyi koondosina bibitetoni, kenoyingo. Ngundiro kenoro, ene soriyokoyingo.

⁶ Ngundiro kenootoyi, simoo oorega mereno ngundo eyingo. Ye ma soriyokowero. No ingooteno. Ye Yisas Nasaret oningga de omukondino sangawero ureyi ku-moowokungga, ngu erewero mayetenggo. Ene kuri ootoogewo. Ene ngano kini. Nga kenoyi! Yewonggoku musiyoo nangge nga. ⁷ Ene, ye oorowuya, enengo kirikiri onino eya, Pitano nguya eyi. Yisas ngu koretero, Galili merako oorowute eya eyi. Ye ngu Galili merako ene kenowanggo. Yisasdo kuri yeno eyingo ngundiro. Eyingo.

⁸ Ngundiro ingoro, ngu bare ngu mere sodedo yokoro, endesina oorero, sayingo. Ene soriyokoro, sosorero, ene oni gurano mande gura ma eyingo. Ndadiro nguro, ene sosorero mboorombooro teyingo.

Mariya Magadala Barega, Ngundo Yisas Kenoyingo

(Matiyu 28:9-10; Yon 20:11-18)

⁹ Kowooyingomboro naru koreteyingo ngu, Sande suwoononggo oorengo, Yisas ootoogeyingo. Yisas ngu koretero, Mariya Magadala barega nguno tunooteyingo. Ngu barega, nguno kuri Yisasdo mera mbooro biyomi kandegura gidembooro eraya andangeyingo.

¹⁰ Mariyando Yisas kenoro oororo, oni Yisasya endeyoyingo, ngundo ngu nowoondoye kowuri ingoro, sendoro, oodoyi nguno eyingo.

¹¹ Mariyando ngu oni nguno eyingo. Yisas keta oorote! No kuri kenooteno! Ero etoni, ngu oni, ngundo mandega ngu ingoro, ene nowoondoyemo hamoo, ero ma ingoyingo.

*Kirikiri Oni Eraya Oorekono Yisas Kenoyingo
(Luk 24:13-35)*

¹² Kootuyisina, kirikiri oni erayaga, ende yokoro, oore keyoro, oorowutori, nguno Yisas, ene guradiro oorengo tero, kirikiri oni erayaga ngu doongeyarimo tunooteyingo. ¹³ Ngundiro tunootetoni, ngu oni erayaga ngundo oororo, kirikiri oni gidaregano eyingo. Ene, kirikiri oni gidaregado, ngu oni erayaga, ngundo Yisas kenoworiku, ngu etori, mande nguro nowoondoyemo hamoo eteri, ero ma ingoyingo.

*Yisasdo Enengo Kirikiri Oni, Ko Yunoyingo
(Matiyu 28:16-20, Luk 24:36-49, Yon 20:19-23)*

¹⁴ Kootuyisina, kirikiri oni kande eraya kegidemboro guranangge, ngu oowari newero bibiteyingo. Yisas ngu kewooroyemo tunooteyingo. Yisasdo yeyoro mamana yeroro eyingo. Ye nowoondoye yanggango yetoni, ye nowoondoyemo hamoo ma teyingo, ero eyingo. Ndadiro nguro, ene ootoogewoku, ngu kenoro, ngundo etoyi, ye nguro nowoondoyemo hamoo ma teyingo. ¹⁵ Yisasdo mande yunoro, ero eyingo. Ye oorowuya, mera bidodomo mande keta mesarango nga wesiyoya, oni simoo bare bidodo oorengomo eyi. ¹⁶ Oni ene

newendemo hamoo ingoro, ngunonggo ene sono kundingiyi gimuwaku ngu, asa, Anutdo ngu oningga ngu yootoni, ene Anutro oni tero oruwa. Ene, Anutro newendemo hamoo ero, ma ingowoku ngu, ene Setanro ende biyomi, de nombo ma kumooweroyi, nguno uro oruwa. ¹⁷ Arisa, oni noro oowoone, nguro nowoondoyemo hamoo tewaku, nguro sunggi guradiro guradiro yeni tunootewa. Oni simoo bare goweyemo mbooro biyomi oodoyi ngu, asa, no owoonemo ngu oombooro biyomi ngu oweyerootoyi, sawanggo. Ene mande mebuyi keta gura gura nguya ewanggo. ¹⁸ Ene kandeyebo sire biyomi dowooro okooro, ko ene, sono oo biyomi oni nero kumooweroyi, ngu nero ngu, ene ma kumoowanggo. Ene ngu ooga, ngundo ma yomburiyerowa. Ene sayi oni tabayemo kandeye okootoyi, sayi oni ngu mete tewanggo. Eyingo.

Anutdo Yisas Yoro, Sambono Ooreyingo
(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ Oo Bidodo Simburi Simbunani, Yisas, ngundo enengo kirikiri oni mande yunoro, yokoro, ene Anutdo yoro, sambo endemo ooreyingo. Yisas ngu Anut kandeyi koondoyisina bibiteyingo. ²⁰ Yisasro kirikiri oni ende mera bidodomo saro, mande ngu wesiyoro, eyingo. Anut Oo Bidodo Simburi, ngundo enedodo ootooro, ngunonggo ko tero, enengo mandeni ngu yanggango teyionowero, oo muri songo oorengo guradiro guradiro onindo ma teweroyi, ngu tero, oni simoo bare etuyeroyingo. Mande ngu hamoo oorengo.

ANUTRO MANDE KETA
The New Testament in the Rawa Dialect of the Rawa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rawa long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rawa (Rawa) (Rawa)

Dialect: Rawa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

7f5bc84a-4dea-522b-980c-a11c545b87cc